

Juan Cruz Alli: "Identitateak pilatzea da garrantzitsuena"

ARGIA

E u s k a l H e r r i k o A s t e k a r i a

Eusko Legebiltzarra 2001

MAIATZA DANTZAN

Arnaldo Otegi

Juan Jose Ibarretxe

Javier Madrazo

Jaime Mayor Oreja

Nicolás Redondo

Gatzagak: Gipuzkoa eta Arabako azken "bailara gaziak"

mundu bat euskarara bildu

korrika

2001- Gasteiztik Baionarat • martxoaren 29tik apirilaren 8ra

babeslea:

antolatzailea:

aek

korrika

Diseinua: antza S.A.L.

■ Jaurlaritza jokoan

9

■ Mineral gazia terrazan etzanda

22

■ Juan Cruz Alli:
"Nafarroaren identitate plurala ezin da euskaratik ez gazteleratik soilik eraiki"

30

■ Arteaz bizitzeko pasa beharreko komeriak

40

ORRIZ ORRI

Gora Pro Nobis. Asisko Urmeneta	4
Oihartzunak	5

POLITIKA

Euskal Politikaren Termometroa	6
Jaurlaritza jokoan.	
Mikel Asurmendi / Xabier Letona	9

EKONOMIA

Aurten zergadun gehiagok egin beharko du errenta aitortpena. Daniel Udaltz	15
--	----

EUSKARA

Hizkuntzak itsasotik edan du, egarri da hala ere. Urtzi Urrutikoetxea	18
---	----

GIZARTEA

Mineral gazia terrazan etzanda. Iosu Etxaniz	22
Atun ontziaren metamorfosia. Aitzol Uriarte	26
Polena airean, azkura sudurrean. Maider Zapirain	28
Elkarriaketa: Juan Cruz Alli. Estitxu Eizagirre / Ixiar Eizagirre	30

KULTURA

Euskal Kulturaren Ezpalak	36
Arteaz bizitzeko pasa beharreko komeriak. Ainara Gurrutxaga	40
Elkarriaketa: Manolo Arozena. Estitxu Eizagirre / Ixiar Eizagirre	42
Orain dela 30 urte. Pilar Iparragirre	44

ASTIA HARTUTA

Argitalpenak	46
Bizia	49
Agenda	50
Ihesi	51
Denborapasak	55

IRITZIAK

Politika: Patxi Zabaleta	8
Kultura: José Felix Azurmendi	38
Azkena: Jose Ignazio Ansorena	58

Eusko Jaurlaritzako Kultura Sailak
diruz lagundutako aldizkaria

Gipuzkoako Foru Aldundia

Kultura, Euskara, Gazteria eta
Kirol Departamentua

Argitaratzen duen erakundeak: Euzko Jaurlaritza

kutxa gizarte-ekintza
obra social

NAHASIBERRIAK

BORJA

Nuevas Generacionesen sartu zenetik ezta escolta gabe ateratzen

MATRA

Apalxko dabil Garzonek haren bi maitale zerratu zituenez geroztik. Bera ere Haikakoa duzu

HEBE

Lenteduna eta potoloa ezezik, iparraldekoa ere bada; gidoilariak ez du iraunaraziko

TXEIENNE

Gurasoek ezpaitote sosik eman nahi sexuz alda dezan, prostituzio an biltzen du esku gaina

LUKI

Etxean aitak zafratzen zuen, eta kalean Bolbora zuria

ANIA

Fakultaterakoan Poliziak paperak eskatzen dizkio aldi oro, eta erretratuek, sartzeko tarifak

ARGIA

JABEA: KOMUNIKAZIO BIZIAGOA, S.A.L.
ZUZENDARIA: Pello Zubiria.
Kontseilu Editorialeko Arduraduna:
 Baleren Bakaikoa.
Erredakzioa: Katixa Garate, Nagore Irazustabarrena, Onintza Irureta, Izaskun Jauregi, Xabier Letona.
Maketazioa: Berdaitz Goia.
Administrazioa: Marijo Aierza.
Harpidetzak: Olatz Korta, Edurne Urruzmendi.
Hedapena: Ixabel Bereziartua.
Publizitatea: Iñigo Txintxurreta, Aloña Sorluze, Bego Zuza.
Argazkiak: Alberto Elozegi.

HELBIDEAK
GIPUZKOA: Zirkuitu ibilbidea, 15. 20160 Lasarte-Oria. Tel.: 943 37 15 45. Faxak: 943 37 34 03 (erredakzioa)/943 36 10 48 (komertziala).
IPARRALDEA: Xalbardin baita. 64122 Urruña. Tel.: 559 47 60 00. Faxa: 559 47 60 01.
NAFARROA: Gazteluko Plaza 44, 3.eskuina. 31001 Iruñea. Tel.: 948 22 22 85.
POSTA ELEKTRONIKOA:
 Erredakzioa: kazeta@argia.com
 Komertziala: komertzial@argia.com
WEB ORRIALDEA
 www.argia.com
LEGE GORDAILUA: NA 80-1963.
ISSN: 0213-909X.
BATZORDE PAREKIDEA: 72562 E.

INPRIMATEGIA: Antza, S.A.L.
INFORMATIKA: A.S.P. Koop. Elk.

Harpidetza sariak:

Hego Euskal Herria .16.400 pta./98,57 euro
 Ipar Euskal Herria .780 lib./118,92 euro
 Espainia .16.400 pta./98,57 euro
 Beste atzerriak .21.100 pta./126,81 euro
 Airez .33.000 pta./198,33 euro

KOMUNIKAZIO BIZIAGOA, S.A.L.
 Ametzagaina Taldeko partaidea da

■ Bado, Kanadako "Le Dront" egunkarian

Gizon 1: Ez.
 Gizon 2: Ez.
 Marcos subkomandantea:
 Ezer ez.
 Gizon 4: Ez.

■ Komarnitski, Bulgariako "Sega" egunkarian

Ezkerrean: Europa
 Eskubian: Balkanak

Hiruko Txikian

EKIN

Kilkertzulotik ari zaizkigu jo eta su burrunbatsu goizetik arratsera uhinez, doinu bakar bereko atonalean egunaren argia errespetatzen ez duten gizakikerrak. Hauek jada kondenatuak dituzte eta Espainiako magistratuek kondena ditzaten, xaxatze batean dabilta hitzak burdinporrak bailiran. "Ekin, la dirección política de ETA...". Ez duzue dudatuko duen bat aurkituko. Eta danbadaka entzuleen belarri barna burmuinen atek atari, bakoitzaren erraietaraino sartua da justiziazko kondena kilkerren begiramenen bazkarako. Etxetik urrun nabilen honetan, inguratzen nauen erdalun

soilena ere iritzi bakarrean zoriontsu, euskal herritarra izate hutsak bilakatzan nau berez bere aitzinean susmagarri, ia hobendun. Izan ere, kilkirrek bide egiten dute Estatuaren estrategian, euskaldunen munduarekiko erdalunen jakin-mina hilortze horretan, gure adierazpenei entzungorrena egin diezaizten xedean. Eta bitartean, gureak atxilotu eta libre utzi aitzin ere, torturatu egiten dituzte inpunitate osoz. Baina kilkir zaratek bidezko musika hotsa ezkutaraztea dute ekinbide, zentzapen, beren entzuleak gizaki atzerakoi eta senagaldak bilakatu arte ●

◆ JOXE MARI OSTOLAZA

TERMO

TXANPONA

MOZKINAK ETA POBREZIA

2.000. urteko Hego Euskal Herriko ekonomia eta lan egoerari buruzko bi txosten plazaratu dituzte ELAk eta LABek. ELA-ren arabera, euskal enpresen mozkinak langileen gastuak baino sei aldiz gehiago hazi ziren, baina soldatak ez ziren neurri berean igo. Aberastasunaren banaketa okerrera doa eta lanpostuen ezegonkortasuna gero eta handiagoa da. Familia txiroen kopurua ere gora doa, 38.000 dira, hau da %5,5; 1996an %4,6 ziren. LABen txostenaren arabera, 2.000. urtean gizon eta emakumeen arteko soldata desberdintasunak areagotu dira; hala, emakumeek gizonezkoek baino %33 gutxiago kobratzen dute Hegoaldean. Sindikatu abertzale honen ustez, etengabeko lan erreformek bultzaturiko ezegonkortasunak baldintzatzen ditu desberdintasun horiek eta bereziki emakumeengan dute eragina, aldi baterako lan kontratuen hartzailak direlako. Datu horiek aurrean izanik, euskal ekonomia ongi al doa? Batzuentzat ongi doa, betikoentzat, enpresaburu eta bankarientzat. Ez doa ongi langileentzat, gazteentzat, emakumeentzat eta benetan txi-roak diren 38.000 familia horientzat. ●

◆ DANIEL UDALAITZ

GARZON, JUDIZIALKI AGERIAN

ENTZUTEGI Nazionalako Laugarren Salako bi epailek Espainiako indar politiko eta mediatiko gehienek haserrea berenganatu dute, haien epaiak Ekineko zazpi kide kalean utzi ondoren. Txema Matanzas, Ruben Nieto, Jabi Balanzategi, Patxi Gundin, Unai Hernandez, Antxon Ollokiergi eta David Soto beren etxeetan dira jada. Juan Mari Mendizabal, Xabier Alegria, Olatz Egiguren, Pello Sanchez, Paul Asensio, Ana Lizarralde eta Jaime Iribarrenek espetxean jarraitzen dute. Epaileek agerian utzi dute -Xaki kasuan bezala- aditu askok behin baino gehiagotan errepikatzen dutena: Garzon epaileak auzien instrukzioak argudio judizialen gainean baino interes politikoen gainean egiten dituela.

ZINEGOTZI SOZIALISTEN DIMISIOAK

BIZKARZAINIK eraman nahi ez dutelako Zumarragako bost zinegotzi sozialistek dimititu dute. Zumaiaiko beste batek ere erabaki berbera hartu du eta Pasaiaiko alkate ohi sozialista Bixen Itsasok arrazoi pertsonalak argudiatuz dimititu du. Egoeraren larritasuna ikusirik, PSEko zuzendaritza bere zinegotzi guztiekin bildu da. PSEk bere zinegotzi guztiak bizkarzaina eramatera behartu ondoren etorri da dimisio andana.

ABERRI EGUNERAKO DEIALDI ABERTZALE BIKOITZA

EAJ-K eta EAK osatutako Udalbiltzako Zuzendaritzak Aberri Eguna ospatzeko Gernikara deitu ditu hautetsi abertzaleak; udaletxeetan, halaber, ikurriña jartzeko deialdia egin dute. EHk eta ABk gidatutako Udalbiltzako hautetsiek, ordea, udaletxeen aurrean bilkurak deitu dituzte eguerdiko hamabietarako; hautetsi hauek bultzatutako zuzendaritza Maulen bilduko da eta bertan Zuberoak bizi duen egoerari aurre egiteko plan bat aurkeztuko da. EH eta ABren Udalbiltzak, bestalde, abian jarri du Naziotasun Aitormena

bultzatuko duen kanpaina; Hernani, Zestoa, Oiartzun eta Zaldibin egin dira lehenbiziko osoko bilkurak eta herri horietako udalek agiria bideratuko diote hala eskatzen duenari.

■ Udalbiltzaren aurretikoa, Iruñean.

B A H E A

- Joseba Egibar, EAJko EBBko bozeramailea: "Ardanzak ez ditu bere ideiak alderdiaren baitan azaldu".
- Josune Ariztondo, EAJko EBBko idazkaria: "Maiatzaren 13a eta udatik haratagorako argia ekar diezagukete Ardanzen berbek".
- Pablo Mosquera UAKo buruzagiak UPNko Miguel Sanzi: "Inbidia sanao diot UPNri".
- Arnaldo Otegi: "Espainiarrek beren NAN espainiarra inposatzen digute".

NAFAR LEGEBILTZARRAREN EGOITZA BERRIA MARTXORAKO

IRUÑEKO Sarasate Pasealekuko Auzitegi zaharrean egiten ari dira Nafarroako Legebiltzarreko egoitza berriaren eraikitze lanak, eta urtebeterako atzerapena badaramate ere, Jose Luis Castejon Legebiltzarreko lehendakariak jakinarazi duenez, 2002ko martxorako legebiltzarkideak han lanean izateko prest izango da.

LAB: SINDIKATUARTEKO KONFERENTZIA PROPOSAMENA

ORAIN arte sindikatu abertzaleen elkarlanak bide bat egin duela eta aurrentzean beste bat egin beharko lukeela uste du LABek. Bide hori burujabetza eta bakearen koordinaden pean egin beharko litzateke eta horretarako ELA, ESK,

EKIN LEGEZ KANPO

Ezker abertzaleko Ekin erakundea legez kanpo uzteko ohiko arrazoia erabili du Baltasar Garzon epaileak, finean ETaren egitura berean dagoela eta haren aparatu politikoa dela. Erabakia arrazoitzeko argudioetan, oster, nagusiki erakunde bien helburu eta ideien berdintasunean oinarritzen da. ETarekin harremantzeaz gain, kale borrokaren antolatzailetzat ere jotzen du edo, besteak beste, desobedientzia zibila dinamizatzea leporatzen dio. Gatazkari irtenbideak itxiz, ilegalizazio prozesuak aspaldi jarri zituzten martxan Garzon eta enparauek, eta aurrera begira ezker abertzalearen legezko egitura politikoak desegitea bide da norabide horren helburua.

EILAS, EHNE, ELB eta HIRU sindikatuak sindikatuarteko konferentzia batera deituko ditu. LABek ondo ikusten du orain arte egindakoa, baina gutxi dela deritzo, batez ere Euskal Herria beste ezenatoki batean jartzea ez duelako lortu.

LABek sindikatuarteko konferentzia egiteko proposamena luzatu du.

■ J. A. Ardanza.

IZPIAK

Jose Antonio Ardanza EAEko lehendakari ohiak Gernikako Estatutuak abertzale eta ez abertzaleen arteko elkargunea izan beharko lukeela jakinarazi du Madrilén egin berri duen proposamen bikoitzean. Bigarren atalean, euskal gizartean gatazka bat dagoela onartzea proposatzen du eta arazoari adarretatik heltzeko konpromezua hartzea; behin hori lortuta, gaion inguruko eztabaida terrorismoa gainditu arte alboratzea propatzen du. EAJko bozeramaileek Ardanza iritziak errespetatzen dituztela jakinarazi dute.

Jose Antonio Maturana PSEko buruzagi sozialista haserre da alderdiko zuzendaritzarekin, 20 urtetan Eusko Legebiltzarreko parlamentario izan ondoren, orain alderdiak zerrendetatik kanpo utzi duelako. Iazko PSEren kongresuan ere haserre agertu zen PSEko zuzendaritzatik kanpo utzi zutelako.

■ J.A. Maturana

- Rafael Vera, Espainiako segurtasun idazkari ohiak: "Diru bereizien erabilera hautazkoa zen, eta ez dago haek arautzeko legerik".
- Jose Barrionuevo, Espainiako barne ministro ohiak: "Modu bidegabean gaizki tratatua eta defenditzeko gaitasun barik sentitzen naiz".
- Javier Madrazo, EB-Iuko koordinatzailea: "Ez da egia guk EAJrekin alde aurretiko akordio bat dugunik, hori PP eta PSOEek gure aurka daramaten kanpainaren baitan dago. (...) Beraz, Koldo Usini kanpaina horretan eror ez dadin eskatzen diot".

• **Udala** _____ **943 790 900**
943 770 900

- Alkatetza _____ 943 791 810
- Udaltzaingoa _____ 943 791 439
- Monterron Kultur Etxea _____ 943 770 105
- Amaia Antzokia _____ 943 792 053
- Irratia _____ 943 711 731
- Emakumearen Saila _____ 943 794 139
- Euskaltegia _____ 943 797 077
- Gazteen Informazio Bulegoa _____ 943 770 065
- Ingurugiro Eskola _____ 943 770 488
- Iturbide Egoitza _____ 943 797 211
- Iturripeko Kiroldegia _____ 943 770 995
- Musakolako Kiroldegia _____ 943 771 677
- Uren Zerbitzua _____ 943 712 650
- Biltegia _____ 943 712 650
- Azoka _____ 943 795 155
- Hilerria _____ 943 799 521

ARRASATEN ERE, BAI EUSKARARI

ARRASATEKO UDALA

JAURLARITZA JOKOAN

OLALDE

Maiatzaren 13ko hauteskundeez, EAEko azken 20 urteotako gogorrenak direla esaten da. Denetarako iritziak izango dira. Hauteskunde kanpaina luzeenaz bai hitz egin daiteke, ordea, iazko urrian Ibarretxe lehendakariari jarritako zentsura mozioarekin hasi zela esan bailiteke. Askatasuna, alternantzia, burujabetza, heriotza, zapalketa, boterea... guztia nahasian eta jira-biran da kanpainaren zurrumbiloan.

Testuak: Mikel Asurmendi / Xabier Letona

Duela 20 urte egin ziren EAEko lehenbiziko hauteskunde autonomikoak eta harrezkero EAEko euskal herritarrek sei bider hautatu dute Eusko Legebiltzarra. Maiatzaren 13an herritarrek zazpigarren goa hautatuko dute, 84ko legealdikoa bezala hau ere erdibidean geratu dena. Orduan EAJren zatiketa izan zen arrazoia, oraingoan EAJ eta EAren gobernuaren sostengatzen zuen EHrekiko itunaren apurketa. 1998ko irailean sortutako egoera berriak haize berria sarrarazi zuen euskal politikagintzan eta honen ondorio izan zen

hiru indar abertzaleen akordio hura, ETAren su-etenaren apurketaren ondoren bertan behera geratu zena.

Hor hasi zen Juan Jose Ibarretxeren gobernuaren sufrikarioa, PP-PSE-UA hirukotearen aurrean Legebiltzarrean gutxiengoan geratuz oposizioaren golak bata bestearen atzean etorri ziren. Tamainako blokeoaren aurrean, Ibarretxek blokeoa apurtzeko hauteskundeak deitu zituen maiatzaren 13rako. Inkesta eta analista guztien arabera, oster, blokeo egoerak hobera baino txarrera egin dezake hauteskundearen ondoren.

Ezpatak goian dira eta lehiakideek inoiz baino gehiago beren indar guztiak erabiliko dituzte aurkariak gailentzeko. 1998, 1999 eta 2.000.eko hauteskunde kanpainen gogortasuna txiki utziko bide du datorren 26an hasiko den kanpainak. Ohiko esamesak dira euskal politikagintzan, baina ez dirudi errealitatetik urruti ibiliko direnik, besteak beste, oraingoetan gatazkaren gordintasuna bere gorenean dagoelako.

Oraingo hauteskundearen ondorioz, gainera, EAJk hogeitun urtetan gidatu duen Eusko Jaurlaritza galdu dezake eta horrek

■ Xabier Aierdi, EHuko soziologia irakaslea

Soberanismoa gara liteke EAJ indartsu eta borondatetsu den neurrian

Datozen Autonomi hauteskundeak plebiszito baten bigarren round-a dira, seguruenik ez azkena. Plebiszito honek 1993an izan zuen hasiera, PP eta PSOEren arteko polarizazioak ordurarteko gure alderdi sistema berezi eta autonomoan eragin izugarria izan zuenean eta, ondorioz, erkidegoan abertzaletasunak lehenengoz galdu zuen partidu estataltan aurrean. Dinamika sakondu egin zen 1996an, PPK irabaziz eta EAJ, beronekin paktua egin arren, prezindible bilakatu zenean eta ETak, Ermuako hilketarekin, nazionalismoa ordezkagarria zen ideiarri sinesgarritasuna eskaini zionean.

Panorama honekin lehen round-era abiatu ginen. 1998ko datuek abertzaletasunaren gainbehera iragartzen zuten eta, hemerroteketara joz, argi ikus liteke nola espainolizaleek, hala alderdiak nola analistek, hautesleen %70a helduta euskal nazionalismoak galdu egingo zuela iragarri zuten, eta konfidantza horrekin jokatu ere. Azken mementoan, ezusteko hiru gertakariaren poderioz ez zen horrelakorik gertatu: EHren sigla berriak, Lizarrako ituna eta ETaren su-etenaren iragarpena. Ondoren, PP-ren jokamoldea, su-etenaren haustura eta, bereziki, alderdi abertzaleek Lizarra kudeatzeko era negargarria etorri ziren.

Eta hemen gaude: PP eta PSOE biolentzia eta nazionalismoa kideritzen, ETA EAJri ausardia eskatzen, ETA gizartea beldurtzen, EAJk ETari honek nahi ez duen elkarriketa eskaintzen, gizartea erdibitzen, askatasun eza ez abertzaleentzako, abertzale eta espainiarzaleen arteko kontsentsu inplizitoak apurtzen, alderdi ezberdinen anarkia instituzionala... Hau nahastea! Zer konpondu dezake round berri honek? Ezer gutxi! Jorratu ditzagun zenbait gobernu hipotesi:

1. EAJ-EA eta IUk gutxiengo haundienarekin gobernu osatzen dute. Kasu honetan, seguruenik Estatuko alderdiek, hedabide eta analistek ez demokratikotzat joko dituzte hauteskundeak, nazionalismoa deslegitimatzen jarraituko dute eta, ondorioz eta ETaren laguntza erabakiorraren, erosio prozesu bat jasango du euskal nazionalismoak.

2. EAJ-EA eta IUk gutxiengo haundiena ez lortu, EAJk boterea galdu gura ez eta EHri laguntza eskatu. Kasu honetan, aurreko prozesu berbera biziko luke euskal nazionalismoak. Zer egingo luke ETak? Seguruenik bere ekintzekin

MIKEL MARTINEZ

jarraitu, zeren jokoan badago ere nazionalismoaren baitako hegemonia eta honelako gobernu batean zer galdu gehiago du EAJk EHk baino.

3. PP eta PSOEek gobernu osatzeko gutxiengo haundiena eskuratu. Honen aurrean, EHk Euskal Legebiltzarrean gobernu honen bidegarritasuna guztiz oztopatuko luke. Bide batez, ETak uste du honelako egoera batek EAJ erradikalizatu egingo lukeela eta euren dinamika soberanistara joko lukeela, baina

ene ustetan euskal nazionalismoaren erabateko gainbeheraren lehen urratsaren aurrean geundeko.

4. EAJ-EA eta PSOEren arteko gobernu. Egun ez dut aukera hau ikusten, besteak beste, aspaldiko partez euren arteko komunikazio eta *feeling* pertsonal guztia ezabatua dagoelako, PSOEkoak EAJkoekin oso minduak baitaude eta, gainera, PSOEek Estatu mailan ere bere posizioa kaltetuko lukeelako, hori baita bere eremua.

Lehenengo eta hirugarren hipotesiak seguruenetzat jota eta edozein gobernuren osaketa zaila denez, uste dut beste urte edo urte biko desestabilizazio prozesu bat biziko dugula eta fase horretan agian, EAJ eta PSOEren arteko zubiak berezari egingo direla, horixe da eta egungo Erkidegoak eta etorkizuneko Euskal Herriak eduki lezakeen gobernurik onena.

Gauza ororen gainetik okertzea gustatuko litzaidake eta amestuko nukeen panorama honakoa da: ETak betiereko su-eten iragartzea; hala nazionalistek nola espainolistek argi eduki dezatela ezin daitekeela populazioaren erdiaren kontrako proiekturik muntatu -hala Lizarra nola Terrorismoaren kontrako Ituna-; partiduek euren artean ados ez dagozela esateko ezpada ere hitzegin dezatela; gure gizarte ezintasunak ezabatzeko hiritartasunaren zentzu murrizturik ez dadila abertzaleengan ezarri; gizarteari so eginda leialtasun nazionalak oso erdibituak daudela onartu, eta... itun transbersalak.

Azkenik, baitara eta etorkizunera begiratur, abertzaleok honetaz ohartu behar dugu: soberanismoa bakarrik gara liteke EAJ indartsu eta gero borondatetsu den neurrian, ez alderantziz. Bestela, gurea bezalako nazionalismo ahul batentzat, soberanismoa aberatsen *luxu fribolo* bat baino ez da.

Beraz, maiatzaren 13an suertea eta 14an -jainkoari?- argitasuna ●

lehia gori-gori jarri du, EAJ-EAren aldetik espainolismoaren mamua astinduz eta bloke konstituzionalistarenetik alternantziaren aukera akuilatuz. Giltza, aldiz, 98an bezala EHk izan dezake, lortuko dituen eserlekuek bloke abertzaleari nagusitasuna eman diezaioketelako, ia ezinezkoa aurreikusten den adostasun mailaren

bat lortuz gero Ezker Batuak (EB-IU) ere izan dezake beste giltza txikiago bat, inkestek aurreikusten duten oreka handi hori benetakoa bada behintzat. Gaur egun bi eserleku dauzka EB-IUk (71.000 boto-rekin) baina 96ko Espainiako Parlamenturako hauteskundeetan, bere gorenean, 116.000 botu lortu zituen; lortuko al du

orduko puskarik berreskuratzea? Galdere ugari egin daiteke maiatzaren 13ko gaueko emaitzei buruz eta guztiak ia erantzunik gabekoak. Inkestek popular eta sozialisten blokea ematen dute garaitatzat, eta datuak hotzean aztertuz hori gertatzea oso posible dela aitortu behar da. EH eta EB-IUren klabeak, aldiz, hor dira.

OLALDE

■ Arnaldo Otegi Eusko Legebiltzarreko partehartze batean.

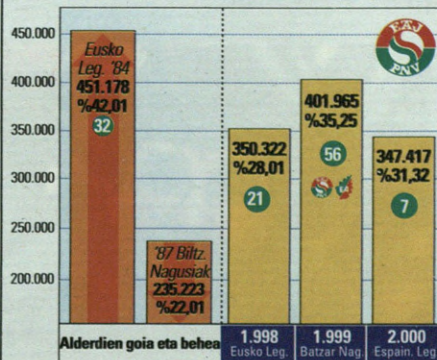
EHk bere prezioa jarri dio EAJ eta EAren Jaurilaritzari sostengua emateari: bi indar hauek Jaurilaritza EHk gaur egun burujabetzaz duen eskeman kokatzea; egungo markotik beste batera pasatzeko trantsizio proposamenen hain zuzen, egungo egoera politikoan EAJk eta EAK jadanik baztertu dutena.

Akordio hori egon ezik -Ezker Batua-rena gako txikiagoa da- Jaime Mayor Orejak eta Nicolas Redondo Terrerosen hurrengo lehendakariak bihurtzeko aukera handiak dituzte. Maiatzaren 13tik hila-betera hori esatea ez da inongo mundurik deskubritzea. Abertzale gehienentzat eskandalua da hori, batzuentzat desio eta ez abertzaleentzat pizgarri.

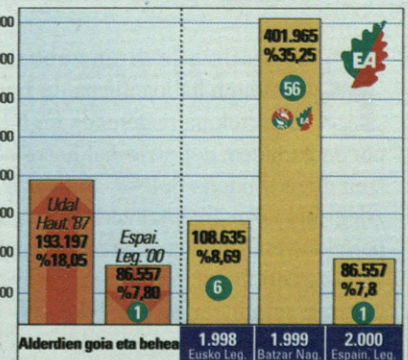
Edozein modutan, bloke batetik zein bestetik ateratako gobernuaren zailtasunak, Ibarretxe lehendakariak mozio zentsura eta guzti eta bonbardaketa mediatikoren azpian kudeatu duen gobernuaren

□ “Egunotako zurrumurru eta giro prestatzeak ikusita, oraindik gerta liteke Espainiako Garzonen batek EH legez kanpo uztea”

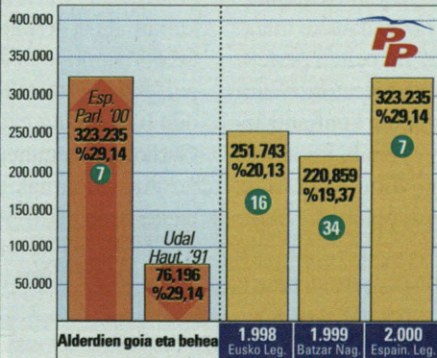
AZKEN HIRU HAUTESKUNDEETAKO DATU KONPARAKETA

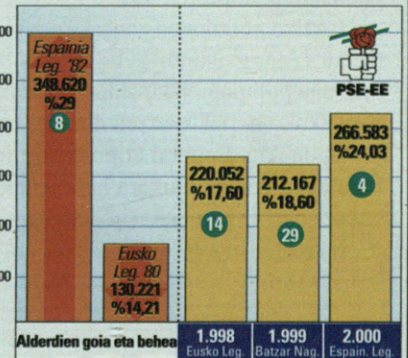
84KO ERRONKA. 1984an Eusko Legebiltzarrean izandako 32 eserleku sabaia du EAJ-EA koalizioak. Ez litzateke lorpen makala, hala ere ez gobernu bakarrak osatzeko adinakoa. Gainera, 1999ko koalizio esperientziaren mamua hor dago. Polarizazio egoera oso desberdina da gaur egun eta horrek koalizioaren alde egiten du, baina 84an ez bezala (EAJ zatitu gabe zegoenean) boto espainolista ere askoz azalagoa zen, eskainu banaketan jeltzaleen alde eginez.

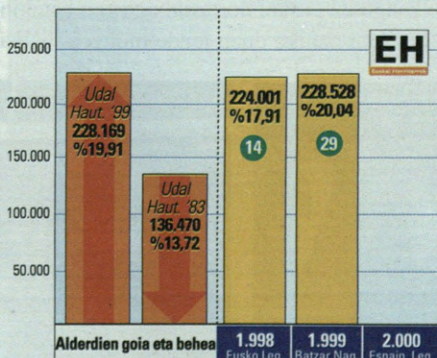
DENBORAREN HIGADURA. Hauteskunde bakoitza bere testuinguruan aztertuta, eta oraingoan EAren zeregina EAJ-EA koalizioan barnuan kokatzen da. Edozein modutan, EAK bere sorreran lortutako boto kopurua (193.197) eta iaizo Espainiako Parlamentuko hauteskundeetan lortutakoa (86.557) alderatuta, jauzi handiegia ikusten da. Sarritan iragarri zaio desagertzea EAri, eta honek bereari eutsi dio berrin eta berriz. Higadura, ordea, hor dago eta handia da.

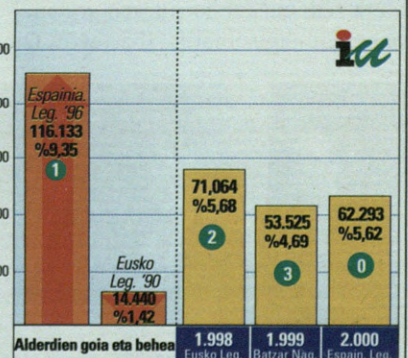
JAUZIRIK HANDIENA. Duela hamar urteko udal hauteskundeetan 76.196 boto lortu zituen eta iaiz ia 250.000 boto gehiago; euskal esparru politikoan jauzirik handiena eman duen alderdia da, 96an Espainian gobernu iritsi zenetik EAren ere boto estatistaren erreferentzia kendu dio PSEri, honi botoak kenduz seguruena baina berriak bereganatuz ere bai.

BIDAIDE ALDAKETA. 82ko Por el Cambioko garaiki oso atzean geratu zaizkie sozialistek, gora behara handien ondoren, boto kopuru handiak apurka PPra alde egin diola dirudi. Beren posizioetan biraje handia eginez, EAJren bidaide izatetik PPren bidaide izatera pasatu da azken hiru urte hauetan, Estatuan bere alderdiari dagokion posizio naturalaren kontrako norabidean.

GILTZA. Eusko Legebiltzarrean sorreratik klabea izan da HBk -gaur EH- izan duen eskuartze maila. Jaurilaritza EAJ-EAK gidatzea edo PP-PSEren esku izatea erabaki dezakete bere botoek. Ikusi behar norainokoa izango den inkesta eta analista guztiek iragartzen dioten beherakada. Zatiketa mamua ere ibili du aurrekarietan. 2000ko hauteskundeetan EH ez zen aurkeztu.

GILTZA TXIKIA. Bere alde egingo du ordezkaritza lortzeko boto portzentaia %5tik %3ra jaitsi izana, eta EAJ-EA eta PP-PSEko blokeen arteko eserleku desberdintasuna iragartzen den bezain txikia izango bada, bere ehuneko txikia funtsezkoa bilaka daiteke. Barne barrierekin nola eragingo dioten ikusi behar, besteak beste.

■ Mikel Aramendi, kazetaria

EAEko politikaren zenbaki perfektua 33 izan daiteke maiatzaren 13an

Bere zatitzaile diren zenbakien baturaren balioa duena da zenbaki perfektua matematikan; 6 izan ohi da adibidea, definizio-baldintza betetzen duen txikiena delako. Politikan ere zilegi litzateke antzeko zerbait, zenbaki perfektua eta gehiengoa baliokidetzat har daitezkeen neurrian, aurkari guztien baturak gainditzen ez dueneko egoerari deitzen baitaio zoriezko hitz horrekin.

Gehiengorik ezean, haatik, aurkarien konbinazio logikoek menderatu ezingo duteneko hura har liteke zenbaki perfektutzat politikan, eta tenore honetakoa da egun Euskal Herrian itxaron daitekeen perfektutasun bakarra. Baina ez da erraza berau ere. Gehiengo absolutuen erraztasuna ia inoiz ere hobetsi ez duen herri honetan, gehiengo nahikoa ere gero eta zailagoa bihurtzen ari da ia maila guztietan, gehiengoak hobesten dituen hauteskunde legearen isekarako.

EAEko politikaren zenbaki perfektua 33 izan daiteke maiatzaren 13an; gaindituz gero, hobetu baino ez da egiten perfektutasuna politikan, jakina. Ez da, noski, zenbaki aleatorioa hiru hamaikako horiek osatzen dutena: bakarka edota konfiantzazko lagunekin diputatu kopuru hori lortzen duenak, gobernua bere esku izateko aukera handienak izango ditu. Aurkariak, bakarka nahiz lagunartean, gutxiago izango dituelako.

Ezker abertzaleak lor ditzakeen emaitzak (duela 30 hilabete eskuratu zituenak baino okerragoak izango direla segu-

ALBERTO ELOSEGI

rutzat jotzen bada ere) inkognita argi-gaitzenetako bat diren arren, demoskopiarren aztiekin segurutzat jotzen dute EHren emaitzek 12 (gehienera) eta 9 (gutxienera) artean ibili behar dutela. Bidenabar, beste lehiakide guztientzat 63-66 bitartean geratzen dira banaketarako.

Azken hilabete/urte hauetan bi bloke politiko nahiko simetriko antolatzen direnez, zatiketa operazio sinpleena

egitea nahikoa da haietako bakoitzaren garaipen/porrotaren neurria 32-33 biltzarkide zehazteko. Hortik gorako guztia garaipen argi litzateke, beheako guztia porrota izango den bezalaxe. Esan gabe doa, ekipoak EAJ-EAk (+IU-EB) eta PP-PSEk osatzen dituztela.

Ezker abertzalearen inhibizioa edota anulazioa finkotzat ematen duen aritmetika hau dena, ordean, erabat alda daiteke kalkulu hori erabat betetzen ez den adinean, eta legeak ezarritako 37raino joan daiteke Gasteizko Legebiltzarraren zenbaki perfektua. Ezusteko ikusgarriarik ezean, argi dago lehian dauden blokeetako ezein ez dela horrenbestearaino iritsiko Mikel Garikoitzen egunean.

Aurrekontuak eta gertaerak batera joango direla segurtatzeko zenbaitzuk sumatzen duten tentaldi bortitzaren garaian gaude, beraz, orain. Izan ere, hain kontu nekosoak berregin beharra oso astun egingo litzaeke ●

berdintsuak ala handiagoak izango bide dira.

Datu bitxiak ere atera dira dagoeneko: CIS Espainiako ikerketa soziologikoen zentruak martxoan egin zituen inkestetan datu bitxi eta esanguratsua atera zen: euskal herritarren artean, bost hautagai nagusietatik -Ibarretxe, Otegi,

Mayor Oreja, Redondo Terreros eta Madrazo- Mayor Oreja da irudi kaskarre-na duena; Espainian baloratuena eta EAEn azkena.

Bitxikeriatik harat joan daitekeena bozkatzeko identifikazio agiriarena da. Izango da euskal nortasun agiriren batekin bozkatu nahiko duen jende multzoa, baina

Hauteskunde Batzordeak aukera hori baztertu du eta PPk eta PSOEk halakorik onartzen den mahaietako datuak inpugnatuko dituzte. EAJk eta EAK botorik galtzekotan ez daudela jakinarazi dute. Zalaparta iragarria dago.

Bitartean, ikusi behar gudu kutsuko hautes-lehia egiazko gatazka eszenarioan

■ EAJ-EA eta PP-PSOEkin osatutako blokeak izango dira hauteskunde hauetako lehiakide gogorrenetakoak.

HOGEI URTETAKO BOTO BILAKAERA

	EAJ	PSE-EE	EH	PP	EA	EB (IU)	ABSTENTZIOA
Eusko Leg. '80	349.102 %38,10 25 eskainu	130.221 %14,21 9	151.636 %16,55 11	43.751 %4,77 2	--	--	%40,24
Espai. Leg. '82	379.293	348.620	175.857	139.148	--	--	%20,63
Eusko Leg. '84	451.178 %42,01 32 esk.	247.786 %23,07 19	157.389 %14,65 11	100.581 %9,36 7	--	--	%31,51
Espai. Leg. '86	304.675	287.918	193.724	114.967	--	13.690	%32,42
Eusko Leg. '86	271.208 %23,71 17 esk.	252.233 %22,05 19	199.900 %17,47 13	55.606 %4,86 2	181.175 %15,84 13	6.750 %0,59 0	%30,38
Europ. Leg. '87	208.135	204.522	210.430	76.920	172.411	10.480	%32,91
Europ. Leg. '89	201.809	175.776	184.362	73.254	125.227	17.017	%41,52
Espai. Leg. '89	252.119	233.650	186.646	103.697	123.613	33.323	%33,11
Eusko Leg. '90	289.701 %28,49 22 esk.	202.736 %19,94 16 esk.	186.410 %18,33 13	83.719 %8,23 6	115.703 %11,38 9	14.440 %1,42 0	%39,01
Espai. Leg. '93	287.908	293.442	174.655	175.758	117.856	75.572	%29,90
Eusko Leg. '94	304.346 %29,84 22 esk.	174.682 %17,13 12 esk.	166.147 %16,29 11	146.960 %14,41 11	105.186 %10,31 8	93.291 %9,15 6	%40,31
Espai. Leg. '96	315.793	298.499	154.853	231.286	103.628	116.133	%28,47
Eusko Leg. '98	347.958 %27,9 21 esk.	218.607 %17,5 14	223.264 %17,9 14	250.580 %20,1 16	108.300 %8,7 6	70.835 %5,6 2	%29,3
Batzar Nag. '99	401.965	212.167	228.528	220.859	401.965	53.525	
Espain. Leg. '00	347.417	266.583	--	323.235	86.557	62.293	

□ “CIS ikerketa zen-
troak martxoan egin-
dako inkestan,
Mayor Oreja zen
EAEko herritarrek
txarren baloratzen
zuten hautagaia”

nola garatzen den; eszenariorik okerren eta desiratu gabekoenean posible baita hautagaietako batzuk edo haien hurbilekoak maiatzaren 13ra bizirik ez iristea; edo, besteak beste, posible delako hautagaietako batzuk espetxean bukatzea (batzuk badira dagoeneko) edota legez kanpoko jardueran. Egunitako zurrumurru eta giro prestatzeak ikusita, oraindik gerta liteke Garzon bategi EH legez kanpo uztea. Kontraesan eta guzti, Espainiako Gobernuak eta Justiziak daramaten bidearen amaieran ondorio hori usaindu liteke. Zoritarrez, edonork daki egungo egoera ikusita aipatutakoan ez dela esajeraziorik eta egunetik egunera bizi daitezkeen egoera errealeak direla, baita hauteskunde giroan ere edo, horrexegatik, akaso gehiago ●

ITZULPEN ZERBITZUA

eskiura

SERVICIO DE TRADUCCION

**EUSKARA - GAZTELANIA
GAZTELANIA - EUSKARA**

Bezeroen beharretara egokituz,
Ingelesa, Frantsesa, Alemaniera, Italiara,
Katalana, Portugesa, Galegoa...

1985EAN SORTUA

JOSÉ ARANA, 15 BEHEGAINA • 20001 DONOSTIA
TEL.: 943 29 18 30 • FAXA: 943 27 58 69
eskura@eskura.com • www.eskura.com

Ramon Zallo, EHuko irakaslea:

“Subiranotasunerantz doan bidea zabaltzea edo autonomiaren bidea murriztea dago jokoan”

EHuko Ikus-entzunezko Komunikazio eta Publizitate Katedraduna den Ramon Zalloren ustetan, maiatzekoak bigarren trantsizio politiko baten atariko hauteskundeak izan daitezke. Haatik, tentsioek eta tamaina handiko mezuek ez diote euskal arazoa bideratzeko behar den prozesuari lagunduko.

Zein testuinguruan kokatzen dituzu maiatzaren 13ko hauteskundeak? Nola aurreikusten dituzu berauek?

Oso hauteskunde garrantzitsuak dira, burujabetasunaren norabidea eztabaidatzen baita beraietan, hau da, subiranotasunerantz doan bidea zabaltzea edo autonomiaren bidea murriztea dago jokoan. Bi joera kontrajarriok topo egiten duten aldetik hauteskundeok osagai plebisitarioa daukate.

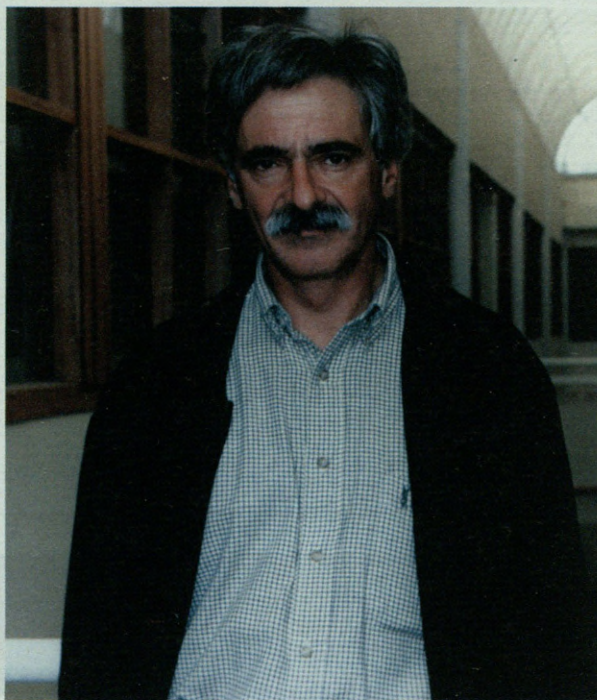
■ **Garai berri bateko aurretrantsizioan kokatuko al zenituzke berauek?**

Nik bigarren trantsizio batean gaudela diot, trantsizioa hortxe dagoela. Ordea, trantsizio batek aurrera edo atzera egin dezake. Batasunaren esperientziak huts egin duenez, ez litzateke ezinezkoa urrats bat aurrera eman beharrean atzera ematea. Ez dut ziurtzat jotzen, gertagarria dela diot. Kinka horretan gaude nolabait.

■ **Kinka honetatik ateratzeko erreferenduma planteatu liteke hauteskunde- en ostean?**

Bi aukera aurreikusten ditut. Demagun EAJ-EA koalizioak irabazten duela eta gehiengo erlatiboko gobernu bat osatzen duela IU-EBekin. Baldintza horretan subiranotasunerantz doan bidea zabal liteke. Osterantzean, PP-PSOE izateko koalizioak gehiengo lortuko balu euskal arazoa ez dela existitzen esango luke. Hauek arazoa Konstituzioa eta Estatuaren baitan kokatzen dutenez, ez litzateke erreferendum posiblerik.

■ **Berdinketa kasuan zein izan liteke EHren zeregina?**

MONIKA DEL VALLE

■ **“EHk blokeo egoera gauza lezake”.**

EHk blokeo egoera gauza lezake, alde batek nahiz besteak irabazten duen kasuetan. Hala ere, giroa oso bestelakoa izango da EAJ-EAK eta IU-EBk PP-PSE-EEK baino pare bat aulki gehiago lortzen badu-

□ **“PP eta PSE-EEK euskal arazoa bidera dezakeen prozesua estaltzeko mezuak erabiliko dituzte hauteskundeotan”**

te. Nahiz aldeak deus gutxi balio izan, bi aulki horien balio moralak berealdiko balioa izango du.

■ **Zertan datza euskal alderdi nazionalisten arteko desakordioa?**

EAJ eta EA autodeterminazio prozesu bat artikulatzen saiatzen ari diren bitartean, erreferendum bidez, kasu-ibarretxeren proposamenen bi erreferendum posible

ikusten ditut, autodeterminazioaren eskubideari buruz bat eta estatu ereduari buruz bestea-, EHren proposamenen ez dut autodeterminaziori buruzko erreferendum posiblerik ikusten. EHrentzat eskubide hori erabili da jada, eta orain batzar konstituzioegile bat osatu beharko litzateke berau osatu nahi dutenekin, nazionalista direnekin eta euskal nazionalista ez direnak bazter utziz. Bi eredu arras ezberdinak dira.

■ **Zer suposatuko luke EH lege kanpo uzteak?**

Korronte sozial bat lege kanpo uztea. Zuzenbidezko estatu autoritario baten praktika litzateke, estatu ez demokratiko batean ginateke. Tentsio egoera artifizial bat sortu liteke, sakoneko arazo honetaz eztabaidatzeari uko eginenez; arazo politikoak bideratzeko modu inkisizional bat garatuko litzateke.

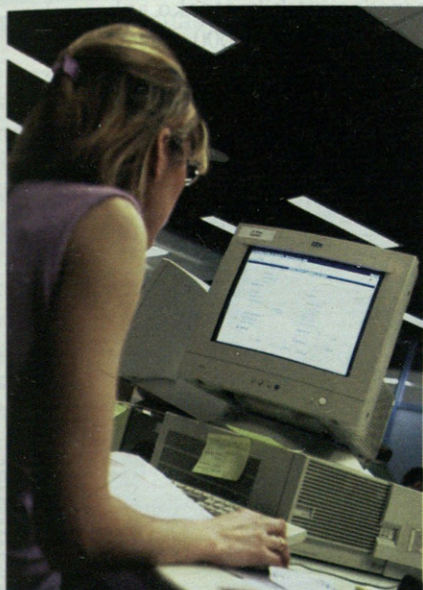
■ **Zer kanpaina mota aurreikusten duzu konstituzionalisten aldetik?**

Hauteskunde oso tentsioak aurreikusten ditut; tamaina handiko mezuak erabiliko dira. Jendea hunkitzeko eta biktismoa bilatzen duten mezuak erabiliko dira, mezuak ez dira egoera argitzeko xedez egingo, iluntzeko asmoz baizik. Mezuok ez dute sakoneko prozesua bilatzen lagunduko, PP eta PSEk euskal arazoa bidera dezakeen prozesua estaltzeko mezuak erabiliko dituzte. Hots, irabazten badute askatasuna berreskuratzeko dela esango dute, osterantzean, ez dela askatasunik izango. Beraz, hauteskunde tranpa batzuen aurrean gaude, alternantzia politiko bat bilatzeaz gain inflexio puntu bat bilatzeko erabiliak, ez herri honen arazoak konpontzeko ●

ERRENTA AITORPENA

Iazko emaitzak ikusita, aurten errenta aitorpena egin behar izateko muga 5 milioi pezetatik 3 milioi pezetara jaitsi dute EAEko foru aldundiek. Araban eta Gipuzkoan aste honetan hasi da kanpaina eta maiatzean Bizkaian eta Nafarroan zabalduko da epea.

AURTEN ZERGADUN GEHIAGOK EGIN BEHARKO DU ERRENTA AITORPENA

ALBERTO ELOSEGI

ALBERTO ELOSEGI

■ Joan den urteko errenta kanpainen itzuli beharreko aitorpenen kopurua ez jaisteaz gainera, igo egin zen.

Pertsona Fisikoen Errentaren gaineko Zergaren (PFEZ) kanpaina aste honetan hasi da Hegoaldean. Apirilaren 2an eman zitzaion hasiera Araban eta Gipuzkoan, eta ekainaren amaiera bitartean iraungo du. Hegoaldeko gainerako herrialdeetan, Bizkaia eta Nafarroan, maiatzaren 2an abiatuko da, eta guztiek ekainaren edo uztailaren amaieran bukatuko dute.

PFEZen arauetan egindako aldaketen ondorioz, aurreko urteetan baino askoz hiritar gehiagok egin beharko du zerga aitorpena, aitorpena egiteko gutxieneko muga 5 milioi pezetatik (200.000 libera) 3 milioi pezetara (120.000 libera) jaitsi delako, nahiz eta etxebizitzari ematen zaion tratamendua lehen baino hobea den. Neurri honek izango duen eragina, aldundi bakoitzak egindako aurreikuspenen arabera

izango da. Araban, agudoen ibili den aldundia izanik, aldaketa hori dela medio 9.560 arabar gehiagok egin beharko du aitorpena. Arabako PPren gobernuak dioenez, iaz 10.000 zergadun galdu ziren. Eta Araban horrela gertatu baldin bazen, erraz jakin daiteke, proportzionalki, zer gertatu zen gainerako euskal herrialdeetan. Hala ere, Bizkaiko Aldundiak aurrei-

□ EAEn ez da lortu PFEZaren araudia bateratzerik eta Bizkaiak ezberdintasunak ditu Araba eta Gipuzkoarekiko

kusten duenez, 1999an izandako 486.772 aitorpenen antzeko kopurua izango da. Arabako kasuan, uste denez, apirilean bertan 5.053 milioi pezeta itzuliko dira, eta urte amaierarako 9.633 milioi pezeta izango dira itzuliko direnak, hau da 1999an baino %4,7 gehiago.

NAFARROAK ARAUDI PROPIOA DU. EAEko foru aldundi guztiek onartu dute PFEZaren berrikuntzak ez zuela ia inolako eraginik izan aitorpenen kopuruan, eta, beraz, berrikuntzak porrot egin zuela. 1999ko errenta aitorpenak bost milioitik beherako diru sarrerek aitorpenik egin beharrik ez izatearen berrikuntza izan zuen, eta lortutako emaitzek ez zituzten pozik utzi foru aldundietako arduradunak. Neurri horrekin eta hileroko atxikipenetan bi puntu jaistearekin, aitorpenen kopurua asko murriztuko

zela espero zuten. Bizkaian, esate baterako, azken urteetan bostehun milatik gora aitorpen egin izan da. Nafarroak araudi propioa du, eta ez du horrelako arazorik izan.

1999ko kanpainen, itzuli beharreko aitorpenen kopurua ez jaisteaz gainera,

■ Langileak zergadun

Hego Euskal Herriko zerga bilketaren %80 langileen errenten bidez lortzen da, hau da, nomina baten bidez kobratzen dutenengandik. Nomina dutenek ezin dute iruzurrik egin errenta horrekin. Beraz, nomina hori ez dutenek aukera gehiago dituzte horretarako. Horrela ulertzen da Hego Euskal Herrian urtero 400.000 milioi pezeta (16.000 milioi libera) inguruko iruzurra egotea, nagusiki, lanbide liberalen eta enpresaburu txiki eta handien partetik.

Hain zuzen ere, gizarte soldataren aldeko borrokan ari direnen ustetan, zergen iruzur honi aurre eginez lortuko litzateke, batetik gizarte soldata duin bat ahalbidetzea eta, bestetik, enplegua sortzeko baliabideak lortzea eta, horrela, gizarte soldataren premia murriztea. Horretarako ezinbestekoa da, noski, iruzurrari zorrotz aurre egitea eta lortzen dena helburu horretarako xedatzeko borondatea izatea ●

■ Langileak ordaintzen dute gehien.

igo egin zen, eta 13.000 aitorpen gehiago izan ziren dirua itzuli beharrekoak. Guztira, era honetako 392.530 aitorpen izanik, 50.000 milioi pezeta inguru itzuli ziren. Aldiz, ordaintzea egokitzen zitzaizen zergadunen aitorpenak 48.000 gutxiago izan ziren; hala 92.242 aitorpen egin ziren eta 25.000 milioi pezeta bildu ziren. 1999ko kanpainan 486.772 aitorpen izapidetu ziren, eta aurreko urtean 526.340. Beraz, 40.000 aitorpen gutxiago egin izanak ez ditu, inolaz ere, aurreikusitako helburuak bete.

Gipuzkoan 307.473 aitorpen egin ziren, eta horietako 220.560 dirua itzultzeko eskubidea zutenek eginak izan

muga handiagoa jartzen die, eta, bestetik, akzioen eta etxebizitzaren salmentarekin lortutako gainbalioei tratamendu murriztaileagoa ezartzen die. Jarraian, aldaketa esanahitsuenen aipamena egingo dugu.

Bizkaian, pentsio planetan egiten diren ekarpenak lortzen duten zerga murrizpenaren muga lan errendimenduekin eta jarduera profesionalekin lortutakoaren %25ean dago, gehienez 1.300.000 pezetara iritsiz. Ezkontideek, 1,2 milioi pezetatik beherako diru sarrearak edo errentak baldin badituzte, oinarri zergagarritik kentzeko aukerarekin, gehienez ere, 400.000 pezeta jarri ditzakete pentsio plan batean. Bizkaitik kan-

■ Bizkaiak pentsio planetarako ekarpenei muga handiagoa jartzen die.

ziren, eta guztira 26.989 milioi pezeta itzuli ziren. Ordaindu behar zutenenak, berriz, 85.621 izan ziren eta 14.244 milioi pezeta ordaindu zizkioten Ogasunari. Bizkaian, 486.772 aitorpenetatik 378.787 dirua itzuli beharrekoak izan ziren, guztira 47.972 milioi pezeta. Ordaindu behar izan zutenen aitorpenak 94.242 izan ziren, eta 22.026 milioi pezeta ordaindu zizkioten Ogasunari. Horregatik, aurtengo kanpainan 3 milioitik gorako diru sarrerak dituztenek ere aitorpena egin beharko dute.

PROBIENTZIEN ARTEKO EZBERDINTASUNAK. Alderdi politikoek dituzten arazo politikoaren ondorioz, EAEn ez da lortu PFEZaren araudia bateratzerik, eta Bizkaiak ezberdintasunak ditu Araba eta Gipuzkoarekiko. Besteak beste, garrantzitsuenak aipatzeagatik, batetik, Bizkaiak pentsio planetarako ekarpenei Arabak eta Gipuzkoak baino

pora, ekarpenen muga 1,2 milioi pezetakoa da, eta ezkontideen kasuan 300.000 pezetakoa.

52 urtetik gorako pentsio-planetarako ekarpenek malgutasun handiagoa izango dute. Horrela, zergadunek beste 100.000 pezetako kenketa egin dezakete 52 urtetik gorako urte bakoitzeko, lan errendimenduen %40ko edo 2,6 milioi pezetako gehienezko mugekin. Bizkaitik kanpora muga hori 2,5 milioi pezetakoa da.

Minusbaliotasunen bat duten pertsonen pentsio planetarako ekarpenak 2,6 milioi pezetako mugaraino gehitu ditzakete eta Bizkaitik kanpora muga hori 2.500.000 milioi pezetakoa da.

Ondare gehikuntzetan gaur egun Bizkaian indarrean dagoen legeria utzi da, eta horrek esan nahi du bi urtetik gora edukitako ondasunen eskualdaketa bidez lortutako gainbalioentzat %20a utziko dela grabamen tasa gisa. Araban, Gipuz-

■ PPko gobernuak dioenez, iaz Araban 10.000 zergadun galdu ziren.

koan eta Nafarroan, Espainiako Estatua-
ren gainerakoan bezalaxe, %18a izango
da gainbalioengatik ordaindu beharre-
koa, hau da Bizkaian baino 2 puntu
gutxiago.

Ondarearen gaineko zerga ordaintze-
ra beharturik dauden zergadunen etxebi-
zitza salbuetsirik geratuko da Bizkaian,
gutxienez bere balioaren lehenengo 30
milioi pezetetan. Orain arte, etxebizitza
horien balioa erabat sartzen zen zergaren
oinarri zergagarrian, eta orain hori nabar-
men murriztuko da. Hegoaldeko gainera-
ko herrialdeetan muga hori 25 milioi
pezetako da.

**EAE-KO ZERGADUNEK 1,33
BILIOI PEZETA ORDAINDU ZITUZ-
TEN 2000. URTEAN.** EAEko ogasu-
nak urtetik urtera diru gehiago biltzen du
zergadun partikularrekin nahiz enprese-
kin. 2000. urtean 1,33 bilioi pezeta bildu
zituen, eta aurreko urtean 1,22 bilioi
pezeta, beraz azken urte horretan %9,4
gehiago bildu zuen. Bizkaian, 690.868
milioi pezeta bildu ziren, Gipuzkoan
432.002 milioi pezeta eta Araban
214.943 milioi pezeta.

Ogasunak lortzen duen diru kopuru
hori atal bat baino gehiagoren bidez bil-
tzen du. PFEZen atalean 422.692 milioi
pezeta bildu ziren, eta hortik 214.425
milioi pezeta Bizkaia-ri dagozkio,
140.349 Gipuzkoari eta beste 67.918
Arabari. Sozietateen gaineko zergaren
atalean 150.619 milioi pezeta bildu
ziren, 77.502 Bizkaian, 46.403 Gipuz-
koan eta gainerako 26.714 Araban. Eta
guztien artean ekarpenik handiena
BEZari dagokio, guztira 464.447 milioi
pezetako ekarpena egin baitzuen, hortik
233.456 Bizkaian bildu zen, 152.814

Gipuzkoan eta beste 78.176 milioi
pezeta Araban. Diru sarreraren beste ata-
letako bat fabrikazioaren zerga berezie-
na da, eta hor 173.974 milioi pezeta
bildu ziren. Bizkaian 89.284 milioi
pezeta bildu ziren guztira, Gipuzkoan
56.924 eta Araban 27.766. Azkenik,
“gainerako zergak” delako beste atal
bat dago. Atal horretan 126.081 milioi
pezeta biltzen dira; hurrenez hurren,
Bizkaian 76.201, Gipuzkoan 35.511 eta
Araban 14.369.

Aurreko datu horien arabera ikus
dezekuegunez, Eusko Jaurlaritzari eman-
dako 100 pezetatik, 51,76 Bizkaiko Foru
Aldunditik datoz, 32,72 Gipuzkoatik
eta 15,96 Arabako Foru Aldunditik.
Horren arabera, 1999. urteko zenbakie-
kin alderaketa bat egingo bagenu, Araba-
ren ekarpena 0,32 puntu igo da, Gipuzko-
arena 0,12 eta Bizkaia-arena, aldiz, 0,44
puntu jaitsi da.

Ekarpenen igoera horrek gauza bat
esan nahi du Eusko Jaurlaritzako ardura-
dunentzat: ekonomia ondo joan da,
batzuentzat besteentzat baino hobeto
joan bada ere.

Gauzak horrela, Gipuzkoan diru bil-
ketak beste herrialdeetan baino igoera
ahulago izan duenez, EAE dagoen Elkar-
tasun Fondoak 1.707 milioi pezeta eman
dizkio Gipuzkoari. Fondo hori sortu
zenetik, orain arteko urte guztietan Biz-
kaia izan da fondo hori jaso duena.
Horrek, besteak beste, garbi erakusten du
azken urteetan hainbeste enpresaren sun-
tsipena eta birmoldaketa jasan behar izan
duen Bizkaiko herrialdea hobetzen joan
dela urtez urte. ●

◆ DANIEL UDALAITZ

2001

TXAPELKETA NAGUSIRAKO GIPUZKOAKO SAILKAPENA

Antolatzailea:
Gipuzkoako
Bertsotze Elkartea

Antolatzailea:
Gipuzkoako
Bertsotze Elkartea

Apirilaren 20an	Apirilaren 21ean
ELGOIBARKO Herriko Antzokian	URNIETAKO Sarobe Gunean
22:30 etan	22:30 etan
UNAI AGIRRE	IÑAKI ZELAIA
EKAITZ GOIKOETXEA	LUIS OTAMENDI
BIXENTE GOROSTIDI	AMAIA AGIRRE
ARKAITZ GOIKOETXEA	IMANOL EPELDE
ARITZ ARANBURU	NEREA ELUSTONDO
JON MARTIN	ARITZ ZERAIN

Babeslea:
 kutxa
zuri eskur
gracias a ti

Laguntzailea:
 ARGIA
1984

Itsasertzeko eta barruragoko euskal herrien arteko aldea handia izan da beti. Beste horrenbeste gertatu izan da hizkuntzarekin eta hiztunekin eurekin. Salbuespenak dira kostako ikerleak eta ikerketak. Gaur, batek baino gehiagok oharrarazi du itsasoko euskararen beharrez.

HIZKUNTZAK ITSASOTIK EDAN DU, EGARRI DA HALA ERE

■ Eliza inguruko jendeak ikertu izan du euskara duela gutxi arte eta itsasertzeko euskara ez da haintzar hartua izan.

Euskalkien eta lekuan lekuko hizkeren gainetik, badago Bermeo, Hondarribia edo Donibane-Lohizune lotzen dituen soka: oso ondo ezagutzen duten mundaak batu ditu bertakoak historikoki,

itsasoa, behar adina ikertu gabeko gaia izan bada ere. Euskal Herriak hain berezko duen mundu horren urruntasunaz berbetan, Joserra Bilbao bermeotarrak eman zuen ikuspuntua aurtengo Mendebaldeko jardunaldietan. Noiz eta, Gotzon Garatek

euskara zuzenaz eta hainbeste urtetan euskal baserrietan bildutakoaz zihardue-la, itsasoko munduaz galdetu ziotelarik, Garatek baserrikoarekin bakarrik lan eskerga bazeukala esan zuela. Bilbaok hitza hartu zuen eta bere ustea azaldu: euskara eta Euskal Herria eliza inguruko jendeak ikertu izan du beti, eta itsasertzekoan gutxi izan ei dira. Baserrian nagusiarrentzat bakarrik zen etxea eta beraz, gainontzekoentzat eliza eta ikasketak ziren alternatiba bakarra. Ondorioz, ikuspuntu horretatik ikertu izan dira euskara, Euskal Herria eta abar. Itsasertzeko herrietan baina, arrantza izan da bizibide nagusia,

Euskara sailaren babeslea:

“Esanak esan: euskara”

eta ez da inoiz langabeziarik egon. Lekeition, Ondarroan, Bermeon, ez da inoiz umerik sobera egon, gehiago, jende asko inklusatik ekarri behar izaten zuten. "Bilbao, nire abizena ere hortik dator", biritu zuten Bilbaok.

Hala ere, barnealdekoak baino gutxiago izan arren, badaude salbuespenak ere, euskararen ikerle zenbait irten baitira itsas bazterreko herrietan, zorionez: "Azkie da nabarmenena. Kostakoa eta institutu irakaslea zen. Itsasoarekin konexio handia zeukan, ama ere munda-karra zeukan eta gauza asko batu zuen itsasotik", dio Bilbaok. Agustin Zubikarainen "Itsas-haize" liburua ere dauka hizpide bermeotarrak: "Inon ez dauden berbak daude hor, normalea da hiztegi piloa lantzea".

Itsasoko herrietan egin den bilketa urri horrek ondorio ugari dauka gaur ere. Egunean-egunean erronka horiei aurre egin behar izaten diete, besteak beste, Donostiako Ontzi Museoa. Bertako arduradun Iñaki Bastarrikak hiztegiaren falta dagoela dio: "Gaia ez da gehiegi landu eta beti gabiltza geu sortuz eta han-hemen galdetuz eta gauzak hartuz, nahiko zorrotza hitz teknikoekin. Ez daukagu gaztelaniaz dagoen 'Enciclopedia del mar' edo antzekorik".

Ez du horrek esan gura baina, ezer egin ez denik. Gaikako monografiak, azterketa, argitalpenak... hor daude, baina non -eta nondik- sakondua asko daukan gaia da itsasoa: "Mila gai daude, ez da bat hartu eta kito, ontzigintza, arrantza... Ternuara doazenena terminologia bat da, arotzena beste bat, motorren mekanika beste bat... azpigi asko daude, denak ez itsasolari bakarrik dagozkionak baina hemen ere oso

DANI BLANCO

garrantzitsuak", dio Bastarrikak. Bere esanetan, erdaraz abantaila dago, bibliografia handia daukate. Adituek diotenez gaztelaniazkoa ez da oso entziklopedia ona, baina definizioak dakartza eta zerbait bada.

Capitan Garmendiaren hiztegia, Gipuzkoako Diputazioaren babesean egindako lanak, ETBren bideoak, itsas memoriak... egin diren lanak aipatzen ditu Iñaki Bastarrikak, jende prestua dagoela argi uzteko. Baina oztupoa oinarri faltan dago, euskalkiaren muga ere bai, baina arazoa hizkera teknikoari dagokio gehiago, Bastarrikaren aburuz. Izan ere, zenbait mende dituzten testuak ere badaude, bertso zaharrak; eta Piarres Etxeberriek 'Itsasoko nabigazionekoa eta zerbait gehiago abantzatua' 1677an itzuli zuen.

Egun hiztegi gintzan eta itzultzen dihardutenek plazaratu dute serioen ara-

DANI BLANCO

Bizkaiko Foru Aldundia

Euskararen alde hizkuntzen urte europarrean

Bizkaiko Foru Aldundia
Kultura Saila

Diputación Foral de Bizkaia
Departamento de Cultura

zoa. "Altxorraren uhartea" itzuli zuten, baina 'Moby Dick' ez, sekulako terminologia lana daukalako. Bastarririk adierazi duenez, "horrelakorik egin nahi duenak, idazle batek, zer egin behar du, porturik portu galdezka ibili? Guk ere lehengo arrantzaleei galdetzen diegu. Lehengoan galdetu genien 'este barco no hace agua' nola esan eta ontzi honek ez du urik galtzen da".

Terminologiaren arazoa handia da, Iñaki Bastarrikaren ustez. Izan ere,, arrantzaleek, bizkaitarrek adibidez, asko dakite horri buruz, baina ez dira alfabetatuak, eta gero itzulpen hutsak diren terminologia arrotza zaie. Adibide ugari aipatzen ditu: 'marea' itsasgora eta itsas-behera ditugu, baina 'mareas vivas' esateko ez da bizi gehitu eta kito, hori beti ur biziak da. Beste batzutan bai, 'contramaestre kontramaisu da eta 'compás' konpas, "Baina demagun Bermeoko portuan egiten duten postal bat: erdaraz 'chalupas boniteras en el puerto de Bermeo' dakar eta euskaraz itzultzeko Bermeoko portuan hegaluze txalupa edo egingo lukete askok, baina ontzi horren betiko izen tekniko txalupa handia da. Nik urte asko daramat hemen eta badakit, baina itzultzaileak hori ez du inon aurkituko", azaldu digu.

NOLAKO ENTZIKLOPEDIA OSATU. Gipuzkoako Diputazioak egin zuen kontserba munduko hiztegia eredu dauka Donostiako Ontzi Museoko arduradunak: "Hori hor dago, escabeche ozpin-oliotan da eta kito". Baina ez du iritzi bera herrietako hizkera edo monografien gainean: "Hori oso ondo dago, baina horra nor helduko da? Filologoentzat-eta bai, horretan lanean gabiltzanok eta beste lau. Nik adibidez Sarasolaren hiztegia darabilt oso praktikoa delako, adibideak dakartzat-eta".

Itsasoaren gainean zelan eta nork egin beharko luke beraz? Konbinazio onena eskola politeknikoko irakasle eta filologoa litzateke, bakarra baina lan taldean, kostaldeko filologoak eta itsasoko makinistak eta antzeko lanbideak daukatenak, instituzio ugari konpromisoa hartuta, Bastarririk jakinarazi digunez. Eta emaitza ere argi daukate Donostiako Ontzi Museoa. Orain arte

kofradietara joan izan da eta grabazioak egin. Hala, bertako arduradunaren iritziz, 'achicar' txukatu da, baina adibideak behar dira, ura txukatu... "Tolosar batek nobela batean txukatu ikusi eta hiztegi badoa, nola erabiltzen den jakiteko adibideak behar ditu, azken finean artzainari ez diozu azalduko ardia zer den".

ALBERTO ELOSEGI

Juan Antonio Apraizek botatako beste arazo bat ere badago, euskaraz eta erdaraz desberdin diren kontzeptuena: "pesca al cerco" euskaraz trainarekin antxoatan" edo biziarekin atunetan da, eta "viento de fuerza 3-4" haize berdea da. Apraizek dioenez, arrantzaleak haserre egon ohi dira itzulpenekin, ez dira-eta identifikatzen, batzuk gogor samarrak direlako.

□ Itsasoa: Euskaldun askorentzat betiko bizimodu arrunta izan dena beste hainbatentzat mundurik ezezagunena da

Zera esan digu Apraizek: "Bilketa lana kulturala ere bada, eta beti ahal beste hizkuntzen baliokideekin sistematizatu behar da". Askok eskatzea izango da hori jasotzea, ekibalentzia matematiko teknifikatuak euskaraz ez direlako eman, apartatuak ingelesez daudelako, baina lan talde kualifikatu batek jasoko balu, gero, Euskaltzaindiak-edo onespina eman eta kalera irteterakoan argia eta erraza izan

beharko luke, bere ustetan.

ELKARREN BERRI BAI. Arazoak arazo, itsasoko langileek -beharrak aginduta- jarrera zabalagoa izan dute hizkuntzarekiko. Argi dago Bermeoko eta Hondarribiko euskarak ez direla berdinak, baina jakin ohi dute herriz herri nola esaten dioten, euskaraz ez eze, baita Kantabrian, Asturias edo Galizian ere. Bermeoko Itsas Museoko Aingeru Astuik pidgin antzekoa egon dela aipatzen du, irriti abisuak direla-eta, harremana beti egon delako eta jarrera ez da baztertzaila. Joserra Bilbaok ere izan du kontu hori mintzagai: "Lingua franca moduko bat egon izan da beti arrantzaleen artean, Lekeitio eta Hondarribi inguruko baserriar biri kostako zaie elkar ulertzea, baina arrantzaleek ziur ez daukatela arazorik".

Bermeo-Mundakako euskarari buruzko lana plazaratu ostean Lekeitio-Ondarroakoa prest daukan Eneko Barrutiak ere hori bera aipatu du: "Lotura handia egon da gai askotan, Zierbenan euskara galdu arren badaude Lekeitio moduko berbak, orain, ez dakit nork nori eragin dion". Harremanak maileguak eragiten baititu, alabaina, zenbaitetan hiztegi gintzan akatsak sumatzen ditu Barrutiak: "Sarritan beharrik gabe hartu dira maileguak, antxeta mokogorria adibidez, itzulpen hutsa da eta ez da inon esaten hori, horri kalatxoria edo txirtela esaten zaio". Eta

adibide berezia ere aipatzen du: muskui-luren ordain gisa "almeja" dakar sarri eta hori "mejillón" da. Kontua da Azkueren hiztegitik txarto kopiatu zutela, "almeja"-ri "mojojoñ" diotsolako berak, baina frantsesez ordea, ondo dakar: "moule".

GALTZEN ARI DEN ALTXORRA.

Bizimodu zaharrak aberastasun ugari eroan ditu aurretik, hiztegitik jaso barik. Lekuan lekuko euskarak oso aberatsak baitira terminologia horretan guztian, hiztegitik buruhauste bat baino gehiago emateraino. "Banco de peces" esateko berba asko daude, Bermeon atuna saltaka da batzuetan, baina ur azaletik hurbil badoa zergera da, edo manjuba izurdeak arrain bila doazenean -Zierbenan manjuada esaten dute-. "Berba asko daude batu barik", adierazi digu Eneko Barrutiak.

Arrantza mundua ere aldatu egin da eta ondorioz, bela ontziekin zerikusia daukaten kontuak adibidez, galtzen ari dira. Eta lehenago aipatu txukatze kontuekin jarraituta, "Bermeon lehen dxietu esaten zitzaion 'achicar una embarcación' itzuliko genukeena -dio Aingeru Astuik- gaur berriz atxike, zergatik? Lehen eskuz dxietik atera egiten zelako, gaur oster a bonbekin egiten da. Biak dira ura ateratzea, baina batean eskuz eta bestean botoia sakatuta, eta ez da berdina".

Hori guztia nola batu eta zabaldu iritzi ugari egon arren, itsasoarekiko begirune edo arreta ezak euskara arruntean ere ondorioa daukala uste du Joserra Bilbaok: "Berba normala, espainolezko 'estela', itsasontziak uzten duen hori adibidez, Bermeon ugeria esan dugu beti, baturako ugerea da, ur-etik dator, ugeterea eta antzeko berba asko bezala, eta hori guztia galtzeko arriskua dago, eta liburuetan ontziaren lorratza modukoak irakurtzeko".

Batzuek herriz herriko monografiak eta grabazioak egin beharko lirakeela diote, lexikoaz gain, narrazioak eta abar ondo gordetzeko; beste batzuek hiztegiaren beharraz mintzo dira; serio egindako lana, tresneriaren eta antzeko gaien hizkuntza-atlasa ere aipatu izan dute. Ezbairik gabe, ikerketa lanera jende asko bultzatu duen eremua da itsasoa, eta euskaldun askorentzat betiko bizimodu arrunta izan dena beste hainbatentzat mundurik ezezagunena da ●

♦ URTZI URRUTIKOETXEA

Arturoren kaiera

KONTSEILUAREN BATZARRA

Euskararen Gizarte Erakundearen Kontseiluak batzar nagusia egin zuen apirilaren 4an Iruñean. Bertan 2001 urterako Kudeaketa Plana onartu zen eta zuzendaritzako kide berriak aukeratu ziren: AEK, Oinarriak eta Emun kooperatiba. Halaber, bi kide berri ditu Kontseiluak: Eire (Unibertsitateko Euskal Irakasle-Elkartea) eta Hitzez euskaltegia. Zuzendaritzak euskararen normalizaziorako ekintza plan bat aurkeztu zuen, baina beste batzar batean aztertuko da.

"ZINEA EUSKARAZ" EKIMENA ORAIN ARTEAN

Iazko udazkenean abiatu zen "Zinea euskaraz" egitasmoa eta oraino zortzi film estreinatu dira euskaraz eta gaztelaniaz. Pelikula ikusi duten guztietatik %25ak aukeratu dute euskarazko bertsioa. Helduentzako filmak bi astez izan dira karteldegian eta haurrentzakoak hilabete inguru. Donostian izan dute arrakasta gehien filmeek, haren ondotik Bilbon eta azkenik Gasteiz eta Iruñean.

ANDOLIN EGUZKITZA EUSKALTZAIN OSO

Andolin Eguzkitza poeta eta hizkuntzalari hautatu du Euskaltzaindiak Villasantek utzitako lekua betetzeko. Eguzkitzarekin batera, Koldo Zuazo zen hautagai; azkenean Eguzkitza nagusitu zen, emandako 23 botoetatik 13 bereganatuta. 1991tik euskaltzain urgazle da eta hiru aldiz izan da euskaltzain oso izateko hautagaia.

DEUSTUARRENTZAKO ALDIZKARIA "PREST"

Deustualdeko Berbaizu euskara taldeak "Prest" aldizkariaren lehen alea kaleratu berri du. Aldizkarian San Pedro ingurukoez gain, besteak beste, Arangoiti eta Deustuko Erriberako berriak agertuko dira. Euskarazko agerkariak garrantzi berezia emango die kultura eta aisialdiari.

Urrea

■ Andoaingo Udalak "Euskara Merkataritzara" abiatu du. Azken bi asteotan herriko denda eta ostalaritza establezimenduetan izan dira iaz Siadecok egindako ikerketaren berri emateko. Iritzi ikerketan euskararen inguruko datuak ezezik, gai komertzialei buruzkoak ere jasotzen dira. Dena erabilera sustatzeko.

Ikatza

■ Iruñeko Udaleri emango diogu berriz ere ikatza. Ingurumena oinarri duten ipuinen lehiaketa antolatu du eta lanak euskaraz eta gaztelaniaz aurkez daitezke. Euskarazko lanak aurkezten dituztenek, ordea, gaztelaniazko itzulpena bidali beharko dute horrekin batera. A zer pagotxa!

Añana-Gesaltza eta Leintz-Gatzaga herriek mende askotan landu dituzte gatzagak. Gatza egiteko modu tradizionala galdu da ia erabat. Lanbide zaharraren arrastoak ordea, hor dira eta herritarrek jakinmina duen ororen bistara jarri nahi dituzte.

MINERAL GAZIA TERRAZAN ETZANDA

■ Eguzkia da "langile finena", baina gizakiaren jarduera ezinbestekoa da.

Mapa batean begiratuz gero edo estatistika taula irakurri gero, Añana-Gesaltza Arabako haranetako eskualde bakartia zipriztintzen duten herrixka lasaia dela ohartuko gara. Ia probintzia osoan gertatu bezala azken seme-alabak hiriburura noiz emigratuko duten zain dago. Orain, lehen herria populatzen zuten 1.000 biztanletatik 200 ere ez dira geratzen eta horietatik gehienak egunero Gasteizera joaten dira ikastera edo lan egitera. Herria hustutzen zihoan, baina duela urte batzuk Burgosek inguratzen duen penintsulatxo arabarra, Valderejo, Natur Parke izendatu zuten. Valderejora joan nahi duenak ezinbestez Gesaltzatik igaro behar du eta Gesaltzatik igarotzen denak errepidearen ezkeraldera begiratzen du. Han dira gatzetz betetako lauki handiak: gatzagak.

Añana-Gesaltzako gatzagak ondasun historiko izendatuak daude. Bailaratxoa-

ren erdia betez (herriak beste erdia betetzen du), mendian behera ia bost mila larrain barreiatzen dira, batzuk besteen ondoan, hainbat puskatan hautsitako ispilua bailitzan; terrazadun gatzagak dira, anitz urtetan herri honen izaera eta bizitza moldatu dituzten gatza egiteko laukiak. Gehienak hutsik edo belarrak janda daude. Oraindik horietako 200 bat erabiltzen dira eta bada tradizioari eutsiz lanbide gogor honi ekiten dion azken erromantikorik ere (horrelako gatzik ez omen dago beste inon). Dena den, udan lanean aritzen diren gehienak denbora pasa moduan edo aparteko sos batzuk ateratzearren aritzen dira, lanbidearen errentagarritasuna aspaldi galdu baitzen.

Gesaltzako gatzaren etorkizuna, terrazak ureztatzen dituen iturburu gazi bera erabiltzen duen enpresa da, Salinera Añana izenekoa. Enpresa hau bailara gazi honen behealdean dago. Gaur egun hiru teknikarik badihardute ere, sistema

errendimendu osoan funtzionatzen hasten denean, zazpi-hamar lagunaren artean urteko 17.000 tona gatz ekoizteko moduan izango direla uste dute. Kopuru hau bailarako larrain guztiak abian izango balira denen artean ekoiztuko luketenaren (tona bat larraineko) hiru-koitza baino gehiago da. Lan prozedura ere desberdina da, noski. Bailarako "langilerik finena" eguzkia bada ere teknologia honekin helburua produktu bikoitza lortzea da. Batetik, gatzak lortu da. Ur gazia berotu eta berau lurrintzean kloruro sodikoa geratuko da. Bestetik, energia sortuko dute. Makineriako motorrek ur gazi horren hotza eta lurrinketa baliatuko dituzte. Gatza eta energia, prozesu bakarrean. Gero, ekoiztuta-

■ Gatzagaren egurrezko egitura.

■ Gatzagak hondatuta dira gaur egun, baina berritze planak abian dira.

ko gatz larru-ontzaileek, papergintza-ko enpresek, hiltegiek edota errepideen garbiketan aritzen direnek erabiltzeko salduko dute. Lehenagoko lana dute gure etxeetan ohikoena izaten den Torreviejako (Alacant) edo San Fernandoko (Cadiz) gatzagekin lehia gogorrean aritzea.

Baina bada Salinera Añana enpresak aurrera eramango duen hirugarren "produktu" bat ere. Enpresako akziodunen artean Gatzagak taldea osatzen dute eta elkarte hau bailara gaziko larrainen jabea da (80tik gora kide ditu). Urtero enpresaren etekinen zati bat inguru monumental ikusgarria mantentzeko izango da.

HISTORIAURREKO ALTXRRAK. Historialarien iritziz II. mendeko jadanik lantzen ziren gatzagak eta batzuek historiaurrean kokatzen dituzte. 942. urterako beraiei buruzko agiri idatziak ere badaude. Erdi Aroan monasterio, jauntxo eta baita errege-erregina askok ere gatzaga hauek eta beste batzuk kontrolpean izatearren lehia bizian ibili ziren. Lehia bakarrik ez, liskarrak ere ugariak ziren. Adibidez, Gesaltzako gatz Portugal eta Extremaduran saldu ahal zen, baina Nafarroan eta Aragoin debekatuta zegoen. Garai hartan, beraz, gatzaren merkataritzak eta ekoizpenak garrantzi handia zuen.

Añana-Gesaltzako Gatzagak taldeko idazkariak, Balentin Angulok azaltzen digun moduan, "lehen gizakia gatzaren menpe bizi zen, garrantzi sozio-ekonomiko handia zuen. Hozkailua asmatu arte jakiak kontserbatzeko (arraina, haragia, ganaduarentzako janaria...) ezinbestez behar zuen gatz. Gaur, berriz, gatz saihesten dugu, analisiek ezinbestekoa dela badiote ere osasunarentzat txarra omen delakoan".

Agian ez dute lortuko uste horiek aldatzea eta gatzak aspaldian zuen ospea berreskuratzea, baina Gatzagak elkartearen ekimena are erakargarriagoa da:

GATZ EKOIZPENA NAZIOARTEAN

Estatua	Milioi Tona
- EEBB	41,3
- Txina	30,8
- Alemania	15,7
- Kanada	13,3
- India	9,5
- Australia	8,9
- Mexiko	8,4
- Erresuma Batua	6,6
- Brasil	6,5
- Mundu osoan	186

* 1998ko datuak

■ Munduan gehien ekoizten den minerala

Gatza, gaur egun, munduan gehien ekoizten den minerala da. Hainbat herrialdetako lurpeko gatz biltegi handiak gordetzen dituzte, antzinako ozeanoek utzitakoak, eta hauek normalean meategi teknikak erabiliz ustiatzen dira. Lurrean zulotzak eginez biltegiotara iristen da eta bertako gatz trinkotua meategi makineria astunak ebakitako bloketan atera ohi da, blokeok nahi beste txikitu eta batzuetan gatz hauts bihurtu arte. Horrela egiten da, esaterako, Kanadako gatz gehiena eta Estatu Batuetako zati handi bat. Halere, Estatu Batuetan asko erabilitako beste teknika bat gatz biltegiok presiopeko uraz bombardatzea da, gatzura (uraren laurdana gatz) ponpen bidez atereaz. Gero lehortu (birfindegi handitan) eta garbitu egiten da.

■ Gatzak hamaika erabilera du munduan.

Ipar Amerikatik kanpo, Europako gatz gehiena ere teknika hauez lortzen da, batez ere Alemaniako meategietan edo turismo gune arrakastatsu bihurtu diren austriar edo poloniar ekoizpen zentroetan. Bestalde, eguzki bidezko ekoizpen zentrorik garrantzitsuenak Mexikon dago, Kalifornia Beheko "Guerrero Negro"n. Bolivia eta Mali bezalako herrietan, teknologiarik ezean aspaldian lehortutako lakueta-ko azaletik gatz karrakutzen dute.

Milaka erabilera duen jaki minerala ekoizteko hamaika modu da, beraz. Gatz erabilera unibertsaleko produktua da, eta mundu osoan da ezaguna eta beharrezkoa; jateko, produktu kimikoak sortzeko zein errepideak garbitzeko. XX. mendean munduko ekoizpena 20 aldiz biderkatu da eta erabilpen moduak zenbaezinak dira ●

■ Ura gatz

Errehabilitagai diren larrain hauetan, ur gaziaren lurrin-tzearen bidezko gatzagintzak zenbait pauso eskatzen du: bete, nahastu, ureztatu, bildu eta sartu. Urrats hauek emateko pare bat egun behar dira. Garai honetan, apirila aldean, neguan kaltetu diren larrainak konpontzen hasten dira, udako eguzkia iristen denerako dena prest egon dadin. Dena den, kloruro sodikoaren kristalizazioan eguzkiaren eta haizearen jarduerak -haize egokiena iparrekoa omen da- beharrezkoak badira ere, giza jarduerarik gabe ez dago gatz negozioirik.

✓ **Bete:** ur gazia putzuetatik atera eta larrainetara isurtzen da, 2-4 zentimetro artean estaliz. Lehen hau itxura traketseko garabi batez egiten zen, baina azkenaldian mahukak edo ponpak erabili ohi dira. Eguzkiak eta haizeak orduan tela moduko bat azalera-tzen dute, hau "lore" izeneko xaflatan hausten da eta xaflak biltzen doaz, beren pisuagatik larrainaren hondora jausten doazen grano kristalizatu bihurtu arte.

✓ **Nahastu:** hau (ur gazia mamitzen eta hondora erortzen ari denean) ziklo bakoitzeko birritan egiten da, alperraz lagunduz kristaltzea larrain osoan zehar uniformea izan dadin.

✓ **Ureztatu:** ur gazia barreiatzea da, berau erabat mamitu eta gatz larregi lehortu aurretik.

✓ **Bildu:** oraindik mamitu gabeko ur gazi pixka bat geratzen denean, egurrezko alperra erabiliz gatz biltzen da, larrainaren ertzetatik erdigunerantz mugituz eta bat edo bi meta eratuz.

✓ **Sartu:** gatz (saskiak erabilita) larrainpeko biltegieta sartzen da. Oraindik gatzak hezea egon behar du, eta lehortu, estalitako biltegi hauetan lehortu behar da, eguzkiak lehortuz gero gatzak pisua eta kalitatea galtzen dituelako ●

■ Gatzagintzaren bizimodua erakarpen turistikoa bihurtu da.

"Bailara Gazia"ren errehabilitazio integrala. Gatzagak, ondasun historiko direnez, Arabako Foru Aldundiaren Ondasun Historiko Sailaren esku daude, eta Aldundiaren eta Eusko Jaurlaritzaren laguntzarekin epe ertainean larrain multzoa eraberritu nahi dute. Berritzea era tradizionalan egingo da eta betiko materialak erabiliz, hala nola, pinuaren zura, buztina eta harritxo biribilak. Gatzagak barrutik zein kanpotik bisitatzea ahalbidetuko duten ibilbidetxoak prestatzeko asmoa ere badute. Gatzagen aurrez aurre dagoen antzinako bainuetxearen hondakinak bailarako interpretazio-zentro eta museo etnografiko multimedia bihurtuko dira. Bisitarietarako hotel-bainuetxea eraikiko da eta komunikazio bideak errazteko asmoa dute... Azken finean, plan integrala abian jarritz bainara jasaten ari den populazio hustuketari aurre egin eta ingurua biziberritzea da xedea. Horretarako bertako baliabideak ahalik eta gehien aprobetxatu nahi dira, gatzagak, kasu.

Lehen urratsak jadanik emanak dira. Larrain multzoaren perimetro osoa egurrezko langa luze batez itxi zen lehenbizi eta orain gatzagintza hainbat urtetan pilatu diren hondakinak ateratzen ari dira (hondakinok batez ere larrainak eraikitzeke lurraren ordez porlana erabiltzen hasi zirelako sortu ziren). Porlanezko gatzagintza gatz garbiagoa ateratzen zen. Elkarrearen asmoa hondakinak atera ahala lur-sail garbiak berriztatzea da, baina lan hau bukatzerako dozena erdi urte itxaron beharko dute. Dena den, elkartekoen iritziz, museoaren lehenago eraikiko dute, besteak beste, instituzioek ekimen honetan interes handia erakutsi dutelako.

GIPUZKOAKO ETA NAFARROAKO GATZAGAK. Alboko koadroan gatzagintza ateratzeko modu tradizionala pausoz pausoz kontatu dugu; horrelaxe egiten zuten garai batean Añana-Gesaltzan (Euskal Herriko gatzagarik garrantzitsuenak hemen izan dira beti) eta baita Arabako Buradon-

■ Antzina gatz oso garrantzitsua zen, kontserbaziorako balio baitzuen.

■ Leintz-Gatzagako Ekomuseoa

Garai batean Leintz-Gatzaga-ko oinarritzko ogibidea gatzaren ekoizpenarekin lotua zegoen (urtean 500 tonatik gora lortu eta saltzen ziren), Dorletako Ama Birjinari eskainitako santutegiaren ondoan isurtzen zen iturburu gaziari esker. Gatz "dorla" izeneko pertzetan egiten zen, suaren gainean jartzen ziren lapikotzarretan, alegia. Herriko etxe bakoitzean "dorla" bakarra erabil zitekeen eta beste "dorla" bat eskuratzen zuenak berau saldu edo oparitu behar zuen, mendian egurra mozteko eskubidea galdu nahi ez bazuen behintzat. Dena den, XIX. mendearen erdialdean izan ziren uholde handiekin iturburua kaltetu

eta bizimodu hau gainbeheran hasi zen. Azken ekoizpena duela ia mende erdi izan zen.

Iazko urtearen erdialdean Leintz-Gatzagako Ekomuseoa ireki zen, herriari bere izena eta izaera eman dizkion bizibide honen aztarnak berreskuratu eta etorkizuneko belaunaldiei erakusteko asmoz. Erakundeen eta, batez ere, herriko jendearen laguntzaz altxatutako museoan bisitariari herriko historiaren berri emateaz gain, gatz egiteko prozesua azaltzen zaio. Lanbide horretan erabiltzen ziren hainbat tresna eta lanabes ikusgai da, hala nola, "dorla" ospetsuak (Dorletako Andre Mariari izena ematen diotenak) eta errekatik ura jasotzeko txanbilezko gurpila.

Gatzaren Museoa apiriletik abendura irekitzen da (taldeek negualdean ere egin dezakete bisita aldeztu aurretik deituz gero) eta egunean lau bisita gidatu egiten dira, 11:30etan, 12:30etan, 16:30etan eta 17:30etan. Sarrerak 300 pezeta balio du eta taldean joanez gero 250 ●

■ Ekomuseoan putzupada gurpila.

Gatzagan ere. Aipatu berri dugun herrixka honetan gatzagak eskola umeek lantzen zituzten, jabetza eskolarena zelako eta salmentaren etekinak eskolako ekintzetara bideratzen zirelako. Herrian gatz duela 30

bat urtera arte ekoitzi zen eta gaur egun, ur gazia saltzen du lehen aipatu dugun Salinera Añana enpresak.

Nafarroan, Gesalatz herrian, ohiko sistema naturala (haizea eta eguzkia)

■ Larrinetan banatuta gatzagak.

darabiltzen pare bat famili enpresa ari dira lanean. Hauen ekoizpena Añanakoarekin alderatuz txikia da, baina ezin ukatu lanbide tradizional honen adierazle direnik.

Gipuzkoan ere badira gatzagak, Leintz-Gatzagan. Klima (batez ere iturburu gazia isurtzen zen bailaratxo itxian) ez da Arabako bailaretakoa bezalakoa, eguzki bidezko lurrinketa ez da hain nabarmena. Egoerak behartuta, ur gazia zuzenean berotzen zuten suaren gainean lapikotzarrak zintzilikatuz. Instalazio hauek "dorla" izena hartzen zuten, eta horregatik omen dute Dorleta izena ondoko santutegiak eta Andre Mariak. Gatzaga hauek duela 40 bat urte arte funtzionamenduan aritu ziren baina gaur egun ez dira erabiltzen ●

◆ IOSU ETXANIZ

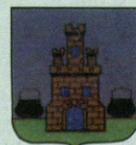
Informazioa eskatu eta
erreserbak egiteko telefonoak:
943 71 47 46 / 943 71 47 92

20530 - LEINTZ GATZAGA
GIPUZKOA

Lehena eta geroa lotuaz,
aurrera goaz.

Zatoz ikustera!

LEINTZ GATZAGAKO
UDALA

Atunetarako erabilitako itsasontzi bat eraberritzen ari dira Bermeoko ontziola batean. Helburua eskola untzi bat sortzea da; lehorreko jendeari, gazteei, gutxitu fisikoei eta itsasoaren inguruko ikasketak egiten ari direnei itsasoa hobeto ezagutzeko aukera eskainiz.

ATUN ONTZIAREN METAMORFOSIA

MIKEL MARTINEZ

■ Gure Zita itsasontzia Bermeoko portuko uretan ari dira eraberritzen.

Gure Zita izeneko itsasontzia atun ontzia izatetik belaoztzia bihurtzeko metamorfosis ari da jasaten Bermeoko portuko uretan. Gure Zitak izaera industrial baldin bazuen orain dela gutxira arte, urte bukaeran egokitze lan guztiak amaituta direnean eskola ontzia izatera pasatuko da, itsasoaren inguruko berri gizarteratzeko helburuarekin.

Aula del Mar elkarteak da egitasmo honen bultzatzailea. Espainiako Estatu mailako elkarte honek izaera kulturala, soziala eta hezkuntza mailakoa du, Pedro Prieto fundatzaileak dioenez. 1999an, itsas ingeniari honek lanbide bereko José María Domingorekin sortu zuen Aula del Mar, diru irabazi asmorik gabeko elkarte. Itsas kulturarekiko

komunean zuten miresmena zabaldu nahi zuten elkartearen sorrerarekin, "itsasoa eta nabegazioarekiko zaletasuna bultzatzea da gure helburua", azaltzen du Prietok. Egun, ia 130 pertsonak osatzen dute elkarte, horietatik 20 itsas ingeniariak.

Itsasoaren inguruko kulturaren zabal-kunde asmo horretan, batez ere barnekaldeko biztanleak, gazteak, gutxitu fisikoak, adinduek eta errekurso ekonomiko urriko pertsonak planteatu dituzte beraien egitasmoaren hartzailatzat. Bestalde, nautika, itsas ingeniariaritzak, itsas biologia eta oro har, itsasoarekin zer ikusia duten ikasketak burutzen ari diren ikasleengana iritsi nahi dute, praktikak egiteko aukera eskaini, alegia. Ildo horretan, akordioak adostu nahi dituzte zentru akademikoekin, irakasten duten materiarekin erlazioa duten gaietan sakontzeko aukera izan dezaten.

Aipaturiko helburu horiek guztiek betetzeko, Aula del Mar elkartearen proiektu nagusia Gure Zita arrantzontziaren transformazioa da eta horretan dihardute Bermeoko Astilleros de Bermeo ontzi oletan. "Simplea da, itsasorekin zer ikusia duen oro jendeari helarazi nahi baldin badiogu, egokiena jendea bertara eramatea da", dio Prietok. Itsaso zabale-ra gerturatze hori Gure Zitaren bitartez egingo dutela gauza nabaria den arren, oraindik ez dute ordea zehaztu zenbatekoa izango den era horretako bidaia edo txango baten prezioa.

■ Inbertsioa 120 milioi pezetakoa da.

BERMEON JAIOTAKO ONTZIA.

Gure Zita Bermeoko ontzioletan ari baldin badira eraberritzen, jaio ere bertan egin zen, Francisco Mendieta Astilleros de Bermeo ontziolako arduradunak adierazi bezala. *"1972an eraiki eta gero, hementxe bertan itsasoratu genuen"*. Mendieta proiektu honen berezitasunak azpimarratzen ditu, belaontzia oso arraroa baita paraje hauetan. Egurrez eginiko 140 tonatako ontzia da Gure Zita, 33 metrotako luzera duena eta 7 metro pasako zabalera. Abenduan, bergantin-goleta bat izango da, gutxitu fisikoei guztiz egokিতuta egongo ei dena eta irakasle, sukaldari eta bestelako tripulazioaz aparte, 24 ikasle hartzeko gaitasunarekin.

Proiektu hau martxan jartzerakoan, Pedro Prieto eta José María Domingok Erresuma Batuko esperientzia hartu dute erreferentzia gisa. Izan ere, bertan daude mundu mailan gutxitu fisikoei

egokitutako ontzi eskola biak, Gure Zita prest egon bitartean behinik-behin, orduan hirugarrena gehituko baitzaie. Lord Nelson du izena ontzi eskola horietako batek eta 1986an ureratu ostean 14.000 lagun baino gehiagok nabigatu du bertan. Guzti horietatik 6.000 inguruk gutxitasunen bat zuen eta 2.200 bat gurgildun aulkian zebilen.

Gure Zitara bueltatuz, atun ontzi honek hasiera batean aurreikusitako lanak bukatu zituenean, Emilio Salaberria armadoreak desguazatzeko asmoa agertu zuen, europar jatorriko diru laguntzak eskuratzeko. Dena dela, legeriaren aldaketa batek erraztu egin omen zuen Aula del Mar elkarteari lagatzea atun ontzia.

Prozesu guztiaren ondoren, gabon bueltan ureratzen denean, Mendieta esanikoaren arabera 120 milioi pezeta inguru-

ko inbertsioa eginga izango du Aula del Mar erakundeak. Eraldaketa lanek sorturiko kostuak, elkarteak kideek ordainduriko kuotekin ordaintzeko asmoa dute.

ITSASO ZABALEKO BIDAIA

LUZEAK. Memento honetan, erreformen %10 egin dute, gutxi gorabehera. Behin amaitutakoan, ontzi eskolarekin 2002ko martxoan hasiko dira lanean, gutxi gorabehera. Printzipioz, Bermeon itsasoratu eta gero Bilboko portuan izango du bere egoitza Gure Zitak, Euskalduna Jauregi parean dagoen Itsas Museoaren alboan. Honek, itsaso zabaleko bidaia luzeaz gain, Bizkaiko hiriburuko urak bisitatzeko parada ere eskainiko duela ziurtatu du Prietok.

Formazio akademikoa hartu eta itsaso-

Erresuma Batuan daude mundu mailan gutxitu fisikoei egokitutako ontzi eskola biak, Gure Zita prest egon bitartean behinik-behin

arekiko harremana sendotu nahian dabilen jendeaz aparte, nabigazioak eskatzen duen "talde lana" ere mintzabide du Pedro Prietok, Gure Zitak emaniko eskaintzaren beste berezitasun bat bezala. *"Belaontzi batean nabigatzea benetako abentura da, ez dago aspertzeko betarik eta beste alde batetik, oso esperientzia praktikoa izan daiteke. Pertsonen arteko erlazioan sakontzeko eta talde lana hobetzeko tresna bilakatu daiteke era honetako barku baten aste bete pasatzea"*, ziurtatzen du ingeniariak.

Aurrera eramango dituzten lanen artean, Pedro Prietok bereizketa egin du uda eta neguaren artean, Gure Zitak egingo duen ibilbidearen berri ematerako orduan. Horrela, bada, udan Europako iparralde eta Mediterraneoko urak zeharkatuko ditu ontzi eskolak, itsasoarekin erlazioa duten

hilkura eta jaialdietan parte hartzeko intentzioarekin. Neguan, aldiz, Kanariar irlak, Karibea eta Hego Amerikako portuak izango dituzte helmuga. Amerikar kontinentera eginiko bidaia aprobatuz *"Gobernuz Kanpoko Erakundeekin kolaboratuko dugu negu partean"* dio Prietok, *"materiala garraiatzeko aukera eskainiz"*.

GIZARTEAN TXERTATURIKO PROIEKTUA.

Urtean zehar buruturiko ekintzen banaketari erreferentzia eginez, printzipioz behintzat honela agertu du Prietok Gure Zitarekiko Aula del Mare duen asmoa, *"ekimenen %30 arlo akademikoari eta beste %30 arlo sozialari zuzenduko diogu eta beste %20na arlo asoziatiboari eta arlo komertzialari"*. Zentzu honetan, merkataritza lanak garatzeko beharra justifikatu nahi izan du Prietok, *"beharrezkoa da dirua biltzea, maila sozialeko ekinbideak mantendu ahal izateko"*.

Diru iturri propioez gain, elkarteak bazkideek ordaindutako kuotak eta Gure Zitaren autofinantziazio maila, irabazi asmorik gabeko elkarte den heinean Aula del Mar elkarteak instituzio publikoen eta erakunde pribatuen ateak jotzeko asmoa duela adierazi du Prietok. Bien bitartean, Bermeon lanean dabilta, 30 urteko Gure Zita ontzi eskola bilakatu dadin ●

◆ AITZOL URIARTE

MIKEL MARTINEZ

MIKEL MARTINEZ

MIKEL MARTINEZ

■ Ontzi eskolarekin 2002ko martxoan hasiko dira. Bermeon itsasoratu da eta Bilboko portuan izango du egoitza.

■ Udaberria alergia garaia izan ohi da eta sarritan alergia horien sortzailea landareen polena izaten da.

P O L I N I Z A Z I O A E T A A L E R G I A K

Udaberriaren etorrerarekin batera askok alergen ondorioak jasan behar izaten dituzte. Sarritan horien sortzailea polena izan ohi da. Polinizazioa nola gertatzen den eta zorioneko eta zorigaiztoko polenak eragindako alergiaren ezaugarriak aztertu ditugu.

POLENA AIREAN, AZKURA SUDURREAN

Polena, organu garraiatzailea izateaz gain, gameto arra babestuko duen egitura da. Lorearen alde emera iritsi eta ernalkuntza ahalbidetzen duenean beronen funtzioa bertan amaituko da. Polena garraiatzen deneko prozesu honi polinizazioa deritzo.

Polena garraiatzeko modu asko daude baina garrantzitsuenak, guztiok ziurtatu ahal dugun bezala, haize eta animalia bidezkoa dira. Animalien artean intsektuak aipatu behar ditugu, nork ez du ikusi lorerik lore dabilen erlea.

Angiospermak, loredun landareak dira, lore hauek kolore eta usain tentagarria izaten dute eta honela intsektu asko, erreklamo hauek guztiek engainatuta

lorera hurbiltzen da. Jakin gabe, landareen ugal funtzio garrantzitsuenean parte hartzen dute, polenaren garraioa. Garraio honetan laguntzeko, polen garauak substantzia oliotsuetan bildurik askatzen dira, honela itsaskorrakoak izan daitezke.

□ Polena garraiatzeko modu asko daude, baina garrantzitsuenak haize eta animalia bidezkoak dira

Beste kasu batzutan, egitura arantzatsuak izango dira, landarearen ondotik igaro daitekeen animalia bati erantsi ahal izateko.

Gizakioi ere oso erakargarri egiten zaizkigu loreak eta polinizazio horretan parte hartu dugu inoiz. Loraketa ikusgarri

horien adibide asko aipa genitzake, ekilore, almendrondo, arrosa landarea... Badaude bestelako animalia polinizatzaileak oso deigarri egiten zaizkigunak, adibidez hegazti txiki nektarzaleak kolibriak bezala, edo euli hegaztiak. Hauek denek, intsektuen atzetik dabiltzala polinizazioan laguntzen dute. Saguxarrek ere ekin-tza honetan lagun dezakete. Zenbait ur landarek uraren bidezko polenaren garraioa burutzen du.

Polinizaziorako haizea erabiltzen deneko kasuetan, polinizazio anemofiloa denean, ezaugarri hauek guztiz aldatzen dira. Landare hauen loreak ez dira erakargarriak, orokorrean ez dute kolore ikusgarriarik ezta usain tentagarriarik ere. Haize bidezko polenaren banaketa erraz-

■ Zergatik sortzen dira alergiak?

Alergia, substantzia batekiko hipersentikortasuna edukitzea da, alegia ezohizko erreakzioa eragiten duena. Pertsona alergikoa denean, demagun polenarekiko, hain ezagunak ditugun sintomak garatzen dira: azkura egiteko gogoia, doministikuak, begietako gorritasun eta malkoak.

Badago arrazoi nagusi bat hau guztia eragiten duena, pertsona alergikoek antigorputz berezi bat garatzen dute, immunoglobulina E (IgE) mota konkretu bat. Azken honek ingurumeneko substantzia batekin modu kaltegarrian erreakzioa dezake, substantzia hauek alergenok deitzen dira. Alergeno hauek eta IgE antigorputzaren arteko erreakzioaren eraginez histamina bezalako substantziak askatzen dira, honela sortzen dira sintoma alergikoak azalean, sudurrean, begietan, biriketan... Sintoma hauek gainditzeko antihesterminikoak erabili daitezke.

Polenarekiko alergiak sortzen duen gaixotasunetako bat asma da. Ondorio larriak ekar ditzake eta kasu honetan mediku alergologo batena joatea beharrezkoa da.

Udaberria eta uda datozenean landareek polen kantitate itzela askatzen dute zelai zabaletan, baina polen garau gehienek ez dute bere helburua lortzen, hau da, loreen ernalketa ematea. Airezko garraio honetan polen hautsa

gureganaino iristen da, sudurretatik edo eztarrian barrena joan daiteke, ondorioak jada ezagutzen ditugularik.

Alergia mota asko dauden arren (akaroekiko, intsektuekiko, botikekiko, elikagai berezi batekiko...), polenarekiko alergia garrantzitsuenak dela esan genezake, izan ere beste-lako alergiak neurri batean eragotzi daitezke. Baina nola eragotzi polen hautsa arnastea?

Hala ere hona hemen polenarekiko alergia duten pertsonentzako aholku interesgarriak:

✓ Garrantzitsua da alergikoa deneko landare horien habitata eta polinizazio garaia ezagutzea. Honela, polinizazio maila altueneko garain lorategi edo baratze lanik ez egiten saiatuko gara.

✓ Haizea deneko egunetan kontu berezia izan, eguzkitako betaurrekoak jantzi...

✓ Motoan ibili behar bada babes osoa eskeintzen duten kasuak erabili.

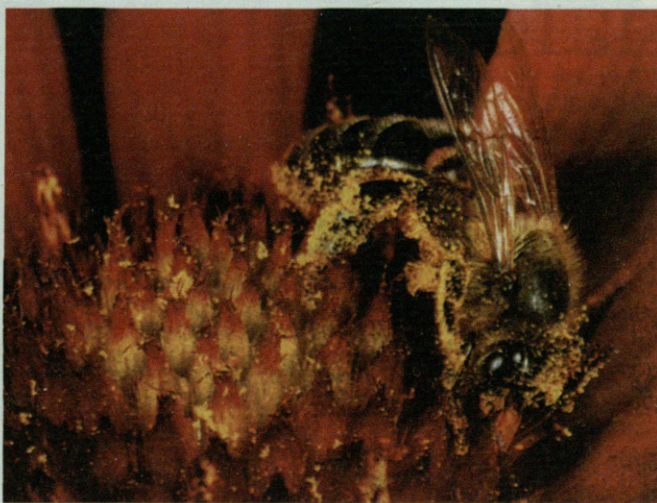
✓ Kotxean bagoaz leihoak ez irekitzea komeni da.

✓ Polinizazio altuko garaietan landaretza asko dagoeneko zonak saihesti, aukeran hobe kostaldeko zonak izatea.

✓ Azkenik, komeni da alergia sintomak apaltzeko botikak soinean eramatea: antihistaminikoak, bronkodilatadoreak... ●

ALBERTO ELOSEGI

■ Intsektu asko zenbait loreen kolore eta usain tentagarriak erakarrita, polenaren garraiatzaile bihurtzen da.

teko ez dute substantzia oliotsurik. Normalean polen garauak txikiak eta leunak dira, honela flotagarritasuna handiagoa da eta aire bidezko garraioa errazago gertatzen da.

Honelako landare kasuak aipatzeko inoiz deigarri gertatu ez zaizkigun loreetan pentsatu behar dugu, euren artean, olibondoa, gramineoa, artea, zumarra...

Alergia sortzaile den polena izateko airean egon behar du, beraz, nagusiki

landare anemofilo hauek dira eragileak, izan ere animalia bidez polinizatzen den polenak zailtasunak ditu airean mantentzeko bere dentsitatea dela-eta. Azken honek alergia arazoak sortzeko kontzentrazio handian egon behar du, edo pertsona bera landaretik oso gertu ibili behar da.

Aire bidezko polen garauen askapen eta banaketak, dagokion zonaren klimatologi eta meteorologiarekin zerikusi

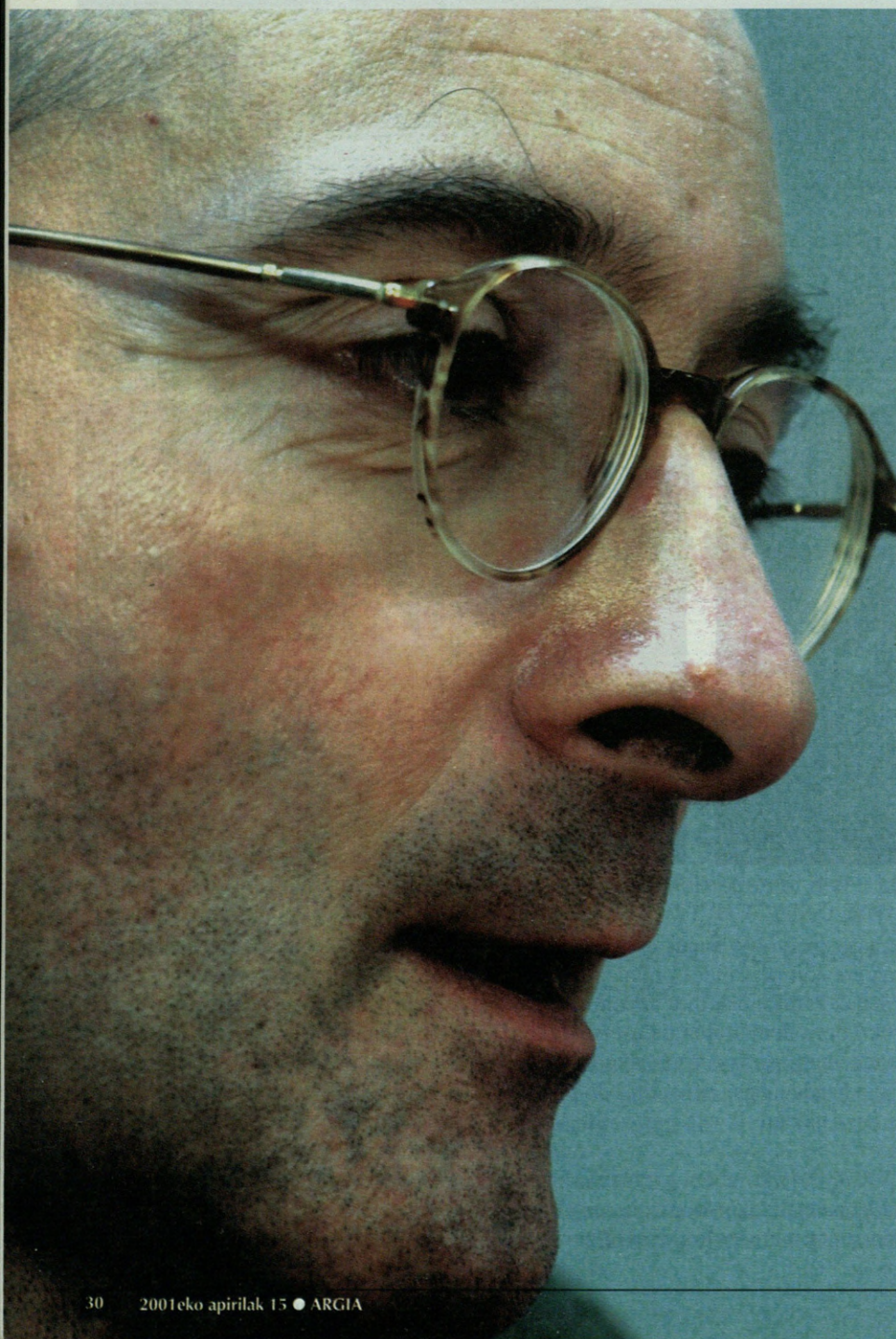
handia du. Faktore hauek zonaldeko landaretza mota baldintzatuko dute baita ere, azken hauen arabera loratuko direnako urtaroa ere aldatuko da. Polenaren banaketa atmosferikoan gehien eragiten duten parametro meteorologikoak hauek dira: euria, temperatura, hezetasuna, haizearen abiadura eta norabidea. Parametro hauek positiboki edo negatiboki eragin dezakete polinizazio honetan ●

◆ MAIDER ZAPIRAIN

Juan Cruz Alli

“Nafarroaren identitate plurala ezin da euskaratik ez gazteleratik soilik eraiki”

P E R F I L A

“Txapela buruan, ibili Nafarroan” leloarekin hasi zuen mitina Aragoiko Petilla herri nafarrean, hots, Nafarroako armarriko katebegi galduan.

“Nafarroa Oinez”eko “pin”ak banatzen zituzten bitartean, “nafarkeriaren itsutasun eta egoskorkeriak galtzen gaitu!” ohiukatu zigun, orain arte horrexiki esker biziraun dugula uste bagenuen ere.

Mitinareneko puntu gorenera iritsita, RH+a borborka jartzeko ardo gorriarekin bedeinkatu gintuen bertara hurbilduak. Bitartean, “Riau-riau!” imnoa jotzen zuen Peñak, eta Xabier Silveirak Nafar Naziotasun Agiriaren aldeko jotak kantatzen zituen...

Testuak:

Estitxu Eizagirre / Ixiar Eizagirre

Argazkiak:

Dani Blanco

Nafarroa plurala da zuretzat. Zein pertsona edo ingurune izan dira pluraltasun hori ikusteko giltza?

Nire gurasoak baserritarrak dira. Aita Pitillasen jaio zen (goi Erriberan) eta bere familia gero Valtierrara joan zen bizitzera. Baina aita urte batzuetan Elizondoren ere bizi izan zen, beraz, bazuen Nafarroaren ikuspegi plural bat, eta hori oso modu argian transmititu zigun. Elizondoren euskara pixka bat ikasi zuen, eta pianoa oso ongi jotzen zuenez, nik etxean ikasi nituen "Gernikako arbola", edo "Goizeko izarra" bezalako kantuak, eta baita erdarazko zortzikoak ere. Nire amaren familia, berriz, Iruñerrikoa da, Elortz haranekoa hain zuzen, eta hori ere beste errealitate bat da, Nafarroako pluraltasunaren sintesia.

Nire familia karlista da, eta mutikotatik Iruñeko Zirkulu Karlistaren inguruan

“Urtero joaten naiz Nafarroa Oinezera, defendatzen dituen bi gauzetan sinesten dudalako”

sortutako elkarte batean sartu nintzen. Elkartek "Mutiko alaiak" du izena, fundatzailea Don Ignacio Baleztena zen, Leitzako euskalduna, eta nahiz eta denak karlistak izan, dantzak ikasten ziren, euskara ere bai...

Gaztetatik Campionen irakurle nintzen, eta Nafarroa ikusteko beste modu hori ere ezagutu nuen, eta garai hartan euskara ikasten saiatu nintzen, Lopez Mendizabalen gramatika liburuarekin.

Zuzenbidea ikasterakoan ere, aukera izan nuen Nafarroako mendialdeko nekazal gizarteari dagozkion instituzioak ezagutzeko, baita Erriberako marko sozio-geografiko-ekonomikoari erantzuten dioten erakundeak ezagutzeko ere.

Beraz, nire familian eta ingurunean euskara ez da errealitate obsesiboa izan, ez zentzu batean ez bestean: euskara aberastasun gisa ikusten genuen, gure kulturaren zati gisa. Berau ikasita, Nafarroa kultur arloan, hizkuntza arloan, geografian, giza alorrean plurala dela ulertu genuen.

■ **Turrillas maisuak eraginik izan zuen?**

Nire familiak betidanik izan du berarekin harremana, eta Turrillas maixua Nafarroako pluraltasuna ulertzeko eredu bat da. Barasoainen jaio zen (Tafallatik gertu) eta gerora Iruñeara etorri zen bizitzera. San Ferminetako bere musikak ezaugarri bat du: kalejirak, eta jotak nahasten dituela. Baina

CURRICULUM

- **Jaio:** Iruñean, 1943an.
- **CDNko lehendakaria,** Zuzenbidean doktore eta Nafarroako Unibertsitate Publikoko irakaslea da.
- **Politikan:** Iruñeko zinegotzia izan zen 1983tik 1987ra. Nafarroako parlamentaria da 1983z geroztik. Nafarroako Gobernuako presidentea izan zen 1991-1995 legegintzaldian.
- **Argitalpenak:** "La mancomunidad del valle de Roncal" (1989an), "Estado y sociedad. Una visión de Navarra" (1997) eta "Navarra comunidad política diferenciada" (1998).

■ "Navarrismoaren adiera baztertzaila horren aurrean jarrera zabalago baten alde egin dugu: nafartasuna."

Turrillasengandik gutxien ezagutzen dena, bere zortzikoak dira, oso delikatuak, hunkigarriak, generoa bera den bezalakoxeak. Ederki ulertzen zuen Nafarroako bere ingurukoa ez zen genero musikala ere. Nafarroako erdigunetik eta Erriberatik datorren generoa, menditik datorren beste genero batekin nahastu zuen.

Gainera, letra askotan, Nafarroako erdialdeko hizkera berezia erabiltzen du: erdal eta euskal hitz eta sintaxi nahasketa egiten du. Garai hartako baserriarren hizkera horixe zen, eta Iruñeko umeek ere hizkera hori genuen, oharkabean euskal hitzak sartuz: "Te damos un zartako", "deslizarte por la txirrista", "meterte algo en el kolko"...

■ Ikastolak nola ikusten dituzu?

Nire anaiaren bi seme-alabak ikastolan ikasi dute, eta horietako bat ikastolako irakaslea da gaur. Eta ez dut uste euskal nazionalistak direnik. Nire anaia eta

koinatua ere, nahiz eta haurrak ikastolara eraman, ez dira nazionalistak. Nire semeak, hirugarrenak, Nafarroako Unibertsitate Publikoan euskaraz egin du diplomatura, eta bera ere ez da euskal nazionalista. Nafarroan, bada ulertzen ez duen jendea, baina gehiengoak ulertzen dugu euskal kultura maita dezakezula eta sustatu, euskal nazionalista izan gabe. Horixe da Nafarroaren paradoxa. D eredua bultzatu da, une honetan indartsuena bera da, eta euskal nazionalismoak ez du indar handiagoa hartu. Beraz, eskuinaren diskurtso horrek, ikastolak Espainia gorrotatzeko direla eta abar, Nafarroan ez du balio.

■ Euskararen gaia politizatzeak, zer mesede eta zer kalte egin dio hizkuntzari?

Dena kaltean egin dio, zeren komunitate baten identitate kulturalaren zigilu zena, eta adierazteko eta komunikatzeko tresna zena, ikur bihurtu dute. Eta hala, batzuk

erradikalki alde egongo dira, eta besteak erradikalki kontra. Eta erradikalen artean zaplastekoka hasten direnean, erdian gaudenak gara zartakoak hartzen ditugunak.

■ **Baina ez bada politikoki ere bultzatzen, posible al da hizkuntza gutxiagotu batek bizirautea?**

Politikak, euskara balio kultural gisa onartzen badu, egin behar duena da babestu. Hizkuntza identitate pertsonala da, askatasun pertsonalaren manifestazioa, identitate kultural kolektiboaren elementu bat. Beraz, botere publikoen eginbeharra da pertsonen euren nortasuna eta askatasuna gartzeko ahalbideak jartzea: hezkuntza zentruak sortuz, hezkuntza ereduak hautatuz, komunikabideei aukerak emanez. Azken batean, garrantzitsuena da identitateak pilatzea: ni Iruñeko alde zahar-

rrekoa naiz, eta gainera iruñarra, eta nafarra, eta euskal komunitate kultureko partaidea, eta espainiarra, eta europarra, eta Osasunazalea, eta "La Hermandad de la Pasion"ekoa (hilobiaren eramailea), eta Zuzenbidean doktorea... Pertsonak identitate erreferente ezberdinak pilatzen joaten gara, eta batzuk ez dituzte besteak ordezkatzeko, aberastu baizik.

■ **Zertan bereizten dira "navarrismo" eta "nafartasuna"?**

Nafar guztiak gara navarristak, denek Nafarroa maite dugun zentzuan. Baina jarrera navarrista horri esanahi politiko baztertzailea eman zaio: navarristatzat eredu politiko jakin bat jarraitzen dutenak bakarrik (UPN-rena) onartu dira, eta besteok nafarrak gara, baina "nafar txarrak"

nonbait. Navarrismoaren adiera baztertzaile horren aurrean, batzuk jarrera zabalago baten alde egin dugu: nafartasuna. Horrek Nafarroa aniztasun osoan maitatzea esan nahi du, eta beraz, ideientatik ez inor baztertzea, alderantziz, integraztaile izan gaitezela. Gainera kontzeptu hau kultura eta politika arloa baino zabalagoa da, badu osagai sozial bat ere: marjinazio eta bazterketa sozialaren kontrako jarrera da.

■ **Praktikan nola elkartu daitezke nazionalismo erreionalista-espainol-nafarra eta euskal nazionalismoa?**

Guztiok, geure ezberdintasunekin, proiektu bakar baten alde, Nafarroaren alde lan eginez. Nazionalista batzuk proiektu soberanistan sinesten dute, baina horregatik ez diote euren herrikideen alde lana egiteari uzten. Euskal nazio-

"Nire txapelak ez du ideologiarik, ideologia txapel azpian dago!"

"Euskal nazionalista askok dio ez duela Nafarroa Eusko Jaurilaritzaren menpe nahi, hori maila jaistea bailitzateke"

BIZITZAREN PASARTEA

Pertsona asko aipatu behar nituzke, bakoitzarekin izandako harremanak aberastu egiten baitu. Niretzat aita erreferentzia esanguratsua izan zen, formazio kultural handiko gizona, bizitzaren zentzu oso zabala eta sentsibiltate sozial handia zuena. Ama izan zen, berriz, gure lurreko tradizioak erakutsi zizkiguna. Eta Fermin Negrillos ezagutzea ere berezia izan zen. Iruñeko goi burgesiakoa zen, liberal handia, liburutegi zoragarria zuen. Nire heziketaren zati handi bat bere liburutegian jaso dut eta berarekin izandako elkarriketetan aukera asko zabaldu zizkidan.

BERE HITZETAN

▼
"Muturrek elkar bazkatzen dute, eta kasu honetan euskal nazionalismoak nabarrismoa eta espainiar nazionalismoa xaxatzen du."

Euskaldunon Egunkaria, 2000-02-13

▼
"Ur eskasiari aurre egiteko ltoitz funtsezkoa da. Nafarroak uraren beharra izanen du epe motzean."

Argia, 1996-08-04

▼
"Europar sartzean estatuek boterea galtzen dute, Europar Batasunaren mesedetan; eta Espainia galdutako boterea behetik berreskuratu nahian ari da. Hortik dator erkidegoekin duen konpetentzia borroka".

Euskaldunon Egunkaria, 1999-09-16

▼
"Zigorra beren herrian eta beren ingurukoetatik gertu betetzea da presoak gizarteratzeko erarik egokiena."

Argia, 1996-08-04

▼
"UPNn bi aukera daude: peoia izatea ala ez izatea. Peoia izanik baduzu etorkizunik; errebelatuz gero, berriz, lepoa moztu dezute. Sanzek lehenengoa aukeratu du, politikan bizirik jarraitu ahal izateko."

Argia, 1996-08-04

▼
"Zuzenbide Estatu batean Estatuak eduki behar du indarkeriaren monopolioa".

Euskaldunon Egunkaria, 1999-03-11

por NAVARRA

■ "D eredua da une honetan indartsuena eta euskal nazionalismoak ez du indar handiagoa hartu. Horixe da Nafarroaren paradoxa."

nalista askok dio lehenik eta behin nafarrek direla, eta ez dutela Nafarroa Eusko Jaurlaritzaren menpeko Foru Aldundi gisa ikusi nahi, hori maila jaistea bailitzateke: bere gobernu eta legebiltzar propioa izatetik beste probintziek erabakietan eskuhartzera pasako litzatekeelako. Euskal nazionalista askok integrazioaren ideia hori kritikatzeko du.

■ Estatu mailan, zer eredu politiko nahi zenuke?

Autonomia mekanismoa federalismo-rako pausoa dela ulertzen dugu. Federalismoa ez genuen 78ko Konstituzioan lortu, garai hartarako gehiegi zelako, eta erdibideko formula bilatu zen. Baina formula horrek berez federalismoa du jomuga. Askoren moztasunak, ulertarazten diete eredu autonomikoak Espainiaren batasuna hausten duela, Espainiaren batasuna eredu zentralistarekin identifikatzen dutelako. Baina estatu batek estatu izaten jarraitzen du deszentralismoarekin ere. Horregatik, ni federalismoaren alde nago. Beste batzuek diote federalismoak ezberdintasun denak berdin bihurtzen dituela. Baina nik ezagutzen ditut eredu federal asimetrikoak, alemaniarra edo kanadarra adibidez, eta ezberdintasunak bermatzen dira. Ni federalismo asimetrikoaren aldekoa naiz, gure estatua- ren barruan errealtate ezberdinak daudelako.

■ Zertan bereiztuko zenituzke Nafarroako identitatea eta EAEkoa?

Nafarroak, historikoki, "probintzie- kiko" ezberdina den komunitate nortasu- na izan du, eta halaxe izaten jarraitzen du. Komunitate batean garrantzitsuena komunitate horrek bere burua ezberdin- tzat izatea da, eta hala izaten jarraitu nahi

B E R T S O A

Doinua: Xalbador eta Bilintx

**UPN-ko lehendakaria
ero gutxigo kabala
bere egin nahi ta etxetik joan
beste napor bat bezala
batzuk "vasquista", besteek berriz
"folkloriko" hutsa zala.
Ondorengoek ondu dutena
urteak igaro ahala
pantanoa egin ta bete ez den
Garaikoetxea forala.**

Jexux Mari Irazu

izatea. Nafar herriak izan dezake euskal- dunen hizkuntza eta kultura bera, baina badugu aragoar, errioxar eta Soriakoekin ere parekotasunik, eta horregatik ez gara

**"Errealitatetik kanpo
dago euskara
Nafarroako hizkuntza
ofiziala izateko
batzuen asmo
inposatzailea"**

ez Aragoi, ez Errioxa eta ez Soria, Nafarroa gara. Historikoki Nafarroan errealtate ezberdinek elkarbizi izan dute, eta Nafarroako identitatea markatzen duena pluraltasun hori da. Nafarroa Erriberako identitatetik eraiki nahi duena oker dabil, baina Bidasoako identitatetik soilik eraiki nahi duena ere bai.

■ Bi kulturak elkarbiziko badira, zer garrantzia du euskara ikasteak?

Askatasunaren erabilpen gisa ikusten dut: gurasoen askatasuna euren haurrentzat nahi duten hezkuntza eredua hautatzeko, eta pertsonen askatasuna gure identitate kultural pluralen zati den hizkuntzara hurbiltzeko. Ezin daiteke Nafarroaren identitate plurala euskaratik soilik egin, gazteleratik soilik egin ez daitekeen bezala. Eta elkarbizitza ezin liteke aurrera eraman, ez alde bateko ez besteko inposaketekin. Errealitatetik kanpo dago euskara Nafarroako hizkuntza ofiziala izateko batzuen asmo inposatzailea, eta denei euskara ikasaraztekoa, zeren niri ez dit balio XVIII. mendean Pitillasen euskara hitz egiten zela esateak, gu XXI. mendean bizi baikara. Zer zentzu du gaur herri hartan euskara hizkuntza ofiziala izateak? Elkarrekiko errespetutik abiatuta oreka bat bilatu behar da.

■ Baina hizkuntza bat askatasunez erabiltzeko, baldintza batzuk ziurtatu behar dira. Zer neurri hartu behar dira esparru publikoan euskara hitz egin nahi duenak lasai egin ahal izateko?

Hori legedian erregulatzen da. Ni

**"Identitateak pilatzea
da garrantzitsuena: ni
nafarra naiz, eta
euskal komunitate
kultureko partaidea,
eta Osasunazalea..."**

lehendakari nintzela (eta Sanz jauna lehendakari orde nuela), euskararen legea garatu zen dekretu baten bidez. Antza denez orduan ez ginen hain euskal nazionalistak izango Sanz jaunak sinatu zuenerako. Baina dekretu bat egin genuen gatazkarik gabeko elkarbizitza marko bat jarri, nahiz eta jakin hori ez zela muturreko jarreraren gustukoa izan, ez alde bat eta ez bestearen gustukoa, noski. Orain UPNk muturreko ideologiara jo du dekretua aldatuz. Eta hain zuzen aldatu dituzten puntuak garai hartan nik aldatzen utzi ez nizkienak dira. Dekretua egiteko UPNk aurreko legearen irakurketa egin du, baina irakurketa hori gure legearen aurka doa, legeak onartzen baitu zona mistoak badirena. UPNk eremu hori edukia kendu dio. Eta eremu mistoak bere trataera behar du, ezin da eremu ez euskaldunaren marko berean sartu. Artxiobotik atera dute garai batean ez lege eta ez dekretuarekin lortu ez zutena. Iraganeko fantasmas bizirik daude.

■ **Politiko gisa, nola uztartu dituzu partiduaren hitza defendatu beharra eta zure ikuspegi propioa?**

CDN-n oso ondo uztar ditzaket, sin-

ARGAZKI ZAHARRA

Sanz eta Alli, 1993an.
Orduan elkarren ondoan,
orain parez pare.

tonia handia dago. UPNn benetan gaizki, dibergentziak erabatekoak ziren, baita

lehendakari izan aurretik ere. Baina hauteskundeetako marketingean ni nintzen gehien saltzen zuen produktua, eta horregatik izan ziren kandidaturan niri laguntzeko gai. Behin gobernura iritsita, nik guztientzat gobernatu nahi nuen, eta ez nire alderdikideentzat bakarrik. Eta hori uneoro zentsuratu zidaten. Esaterako, Nafarroa Oinezera joan zen lehen nafar lehendakaria ni izan nintzen, Atarrabian, hain zuzen. Eta harrezkero urtero joan izan naiz. Zergatik joan nintzen galdetu zidaten, eta erantzuna argi dut: nik sinesten dudalako Nafarroa Oinezek defendatzen dituen bi gauzetan. Nik, nafarra naitenez, noizbehinka festa egin behar dugula uste dut. Eta hezkuntza ereduaren askatasuna defendatzen da, eta nik horretan ere sinesten dut. Gainera sinesten dut euskal eredia gure identitate kulturalaren zati dela. Nafarroa Oinezaren bertan ere komentarioak jasan behar izan nituen: "Aizu! Txapel hori espainola al da?" eta nik "ez, artilezkoa". Bestalde, UPNko askok ere kritikatzin ninduten, eta "el de la txapela" deituz trufatu. Nire txapelak ez du ideologiarik, ideologia txapel azpian dago! ●

HARTU ARGIA ASTERO

■ Urtebete 46 ale

■ Euskal Kulturaren Urtekaria doan

■ Orain harpidetuz gero,
gure azokako opari bat zuretzat

■ Zure helbidean jasoko duzu merkeago

■ Gure azokako produktuetan deskontu bereziak

■ Zozketa eta eskaintza berezietan
parte hartzeko aukera

IKASLEENTZAT!

% 25eko BEHERAPENA
(ikasle txartelaren kopia bidaliz)

URTEKO HARPIDETZA (BEZa barne)

- Hego Euskal Herria: 16.400 pzta / 98,57 euro
- Ipar Euskal Herria: 780 libera / 118,92 euro
- Espainia: 16.400 pzta / 98,57 euro
- Beste Atzerriak: 21.100 pzta / 126,81 euro
- Airez: 33.000 pzta / 198,33 euro

Izena: 1. deitura 2. deitura:

N.A.F./N.I.F.: Jaioteguna: Helbidea:

Posta kodea: Herria: Herrialdea: Tel./Faxa:

Ordainketa mota (markatu x batez):

Bankuz ☐

Transferentziaz ARGIAren kontura ☐

(Bankuz ordaintzekoak betetzeko soilik)

Banku edo aurrezki kutxa: Titularra:

Titularraren telefonoa: Titularraren helbidea:

Entitatea ☐☐☐☐

Sukurtsala ☐☐☐☐

K.D. ☐☐

Kontu zenbakia ☐☐☐☐☐☐☐☐☐☐

DATA:

SINADURA:

E Z P

PRINTZA

JATUN GEHIAGO

Joseina Etxeberriak
"Gara"n eginiko hausnarke-
ta da honakoa:

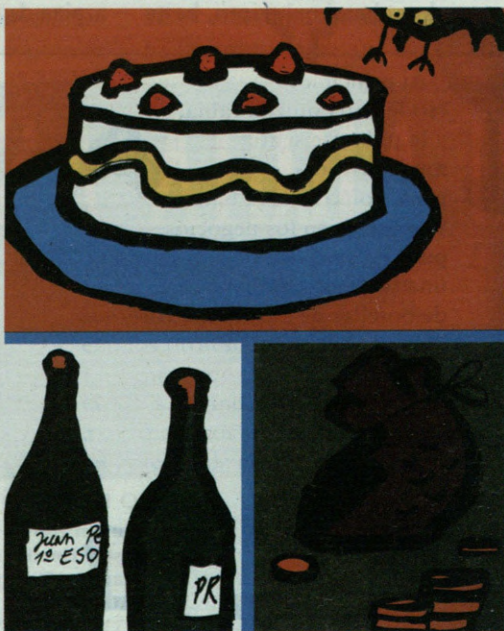
"(...) Euskal rocka gaztea da. Gaztea eta berantiarra. Hori bai, urte gutxian sekulako ibilbidea egin du. Eta hegoaldean batez ere. Denbora gutxian, euskaldunok sinfoniko, progresibo, folki, punky, metalezale, elektroniko, izendaezin eta auskalo zer izan gara. Gaur egun, hemengo talde eta bakarlariak geratu gabe ari dira lanean. Gure artean musika emana ikaragarria da. Astero disko bat kaleratzen da gutxienez. Udaberria eta Durangoko azoka aurreko asteak, izugarriak izaten dira. Diskoak, diskoak eta diskoak. Ondorioz, esan genezake, eta zalantzarik gabe, aurrera egin dugula, baina dirudienez, ez denean. Ekoizpen erraldoi honek arazo batekin egin baitu topo: merkatu ziztrin edo txiker batekin. Zenbat gara, bada, euskaldunok? Eta hemengo rocka gustuko dugunok? Azken urte haue-
tan, ekoizpena biderkatu bada ere, merkatuak tamainu berean jarraitzen du. Edota, zer bait hazi bada, inolaz ez sormena adina. Ritxi 'Oihukak' esaten duen bezala: 'Tarta beraren aurrean jatun gehiago gaude orain. Garai batean Hertza-
inak, La Polla edota Kortatuk lortzen zituzten salmenta zenbakiak, amets egiterik ere ez dugu gaur egun'. Dis-
koetxeentzat ez da erraza izango, urtean egiten dituzten disko guztiei buelta ematea. Zerbait pentsatzen hasi beharrean gaude".

ITZULTZAILEEN BABESERAKO

MARTXOAREN amaieran egin zen Euskal Itzultzaile, Zuzentzaile eta Interpreteen Elkartearen urteko Batzar Nagusian aditzera eman zenez, itzultzaile eta idazleen egoera hobetzen laguntzeko fundazio bat sortu nahi du EIZIEk. Horretarako, dagoeneko Jaur-laritzarekin eta diputazioekin harremanetan daude. Fundazio honen zeregina zein izango litzatekeen nahiko finkatua dute dagoeneko. Besteak beste, itzulpen literarioa bultzatzea eta itzultzaileen lan-baldintzak hobetzea izan-
go dira fundazio honen xede nagusiak.

EUSKAL ILUSTRATZAILEAK

ZABALIK dago dagoeneko Donostiako Okendo Kultur Etxean "Euskal ilustratzaileen erakusketa". Luis Alonso, Asun Balzola, Jose Belmonte, Angel Dominguez, Xabier Erostarbe, Jesus Lucas, Belen Lucas, Iñaki Marti-
are-

■ Asun Balzolaeren marrazkietako bat.

na, Juan Ignacio Mendizabal, Jokin Mitxelena, Elena Odriozola, Pedro Oses, Jose Antonio Telletxea, Mikel Valverde, Agurtzane eta Jon Zabaletaren lanak daude ikusgai bertan. Horrez gain, zenbait ekitaldi dago antolatuta erakusketak iraungo duen maiatzaren 15a bitartean. Apirilaren 11n eta apirilaren 25ean Mikel Valverdek eta Begoña Vicariok hitzaldi bana eskainiko dute, hurrenez hurren. Eta gainera, arratsaldero 17:30etatik 19:30 etara marrazkilariek marrazkiak egingo dituzte bertan zuzenean.

FILMEN LEKUALDATZEA

HAMAR milioi metro pelikula zine euskarrian eta ehun milioi bideo euskarrian hartu ahal izango ditu Euskadiko Fil-
mategiak izango duen egoitza berriak. Eusko Jaur-laritzako Gobernu Kontseiluak Donostiako Gas Lantegi ohian egoitza berria eraikitze-
ko 500 milioi pezetako inbertsioa (20 milioi libera inguru) onartu berri du. Eraikuntza berriak gordetzeko giro tutako zazpi artxibo izango ditu. Euskadiko Filmategia 1978an eraiki zen eta orduan 600 metro peli-
kula zuen zine euskarrian. 2000ko bukaeran ordea, 2,4 milioi metro zituen euskarri horre-
tan eta 10 milioi metro bideoan.

PUBLIZITATEAREN LEHIA

MAIATZAREN 31 eta ekainaren 2a bitartean egingo da Donostian Zinema Publizitarioaren

H I T Z B I T A N

- Igor Calongē dantzari eta koreografoak honela zioen "Zabalik"en: "Dantzarien arazoa ikuslerik eza dela esango nuke. Dantza urtean hilabetez baino ez da programatzen Donostian edo Iruñean -adibidez-, eta are gutxiago herri txikietan".
- Erramun Landa margolariaren ustez, "Arteak bere kabuz hitz egin behar du. Ikusleari inoiz entzun ez dituen ipuinak edo aukerak eskaini behar dizkio". Hitz hauek "Euskaldunon Egunkaria"n bildu zituzten.

L A K

ZAHARRAK BERRI

Datozen bost urteetan burutuko da Bilboko Arte Ederretako Museoa osatzen duten 6.000 artelan inguruetatik 500en zaharberritzea. Horretarako zaharra den bidea berritzeari ekingo dio Museoak. Alegia, Museoa fundazio bihurtzearen erabakiari jarraiki, beronen Patronatoa osatuko duten erakundeek emango baitute dirua zaharberritzerako. Guztira, mila milioi pezeta (40 milioi libera inguru) lortzeko asmoa du Museoak urte horietan. Dagoeneko, El Corte Inglesekin sinatua du patronatoko kide izateko akordioa. Eta datozen bost urteetan 50 milioi pezeta emango ditu artelanak zaharberritzeko. BBK Fundazioak ere sinatu berri du hitzarmena. Orain, beste bi mezenas berriekin ari dira hartuemanetan.

XVI. Jaialdia. Bigarren urtez Kursaal Jauregian burutuko da eta bertara 2.000tik gora ordezkarik bertaratuko dira. Zinema eta telebista, grafikoa, irratia eta interaktiboa dira Jaialdiaren lehiaketaren atal ezberdinak. Aurten gainera, zuzendari berria du jaialdiak: Agustín Elbaile, hain zuzen.

GAZTEAK ETA LIBURUAK

ZAZPIGARREN aldiz egingo da Miarrizten "Gazteak letretan, liburuak bestetan" lemapean, Gazteen liburu azoka. Miarrizteko liburu saltzaileek eta herriko liburutegiak antolatutako azoka honek Miarrizteko kasinoa izango du kokaleku. Urtero legez, bost idazlek hamar ikastetxerekin pasako dituzte azokak iraungo dituen bi egunak, hots, apirilaren 21a eta 22a.

Gainera, lehenengoz, lehiaketa antolatu dute, non ikastetxe batzuek literaturari buruzko galderak erantzungo dituzten.

■ Gazteek idazleekin bisitatuko dute azoka.

- Galtzagorri elkartekoek Haur Liburuaren Nazioarteko Egunean zera salatu zuten: "Irakurlea bera sustatu behar dugu, zeren nahiz eta eskolako eremua hoberena izan daitekeen, haurrek jasotzen duten orientabidea amaitzean irakurtzeari uzteko arriskua dago".
- Jokin Urainen hitzak dira hauek "Euskaldunon Egunkaria"n esanak euskararen erabilerraren inguruan: "Baldarra eta zaharkitua dela gure hizkuntza iruditzen zaigu, eta lotsatu egiten gara, eta auzoetako erdaretara jotzen dugu. Geurearekiko ezjakinez eta lotsaz jotzen dugu, ordea, auzokoaren ederraren bila".

MONIKA DEL VALLE

■ Miren Agur Meabe.

IZENAK

Miren Agur Meabek lehen eleberria kaleratu du Aizkorriren eskutik. "Itsaslabarreko etxea" Gazte eta Helduentzako bildumaren baitan argitaratu du. Gainera, euskarazko poesian eskuratu berri du kritika saria "Azalaren kodea" lanagatik. Narratiban, Ramon Saizarbitoriairen "Gorde nazazu lurpean" gailendu da.

Akelarre apirilean plaza-ratuko du "Gorria" izeneko hamabostgarren diskoa.

Jon Irazabalek "1937 martxoak 31. Durango" izeneko liburuak kaleratu berri du.

Antonio Mercero zinemagile lasartearen inguruko "El humor y la emoción: el cine y la televisión de Antonio Mercero" izeneko liburuak plaza-ratu berri dute Euskadiko Filmategiak eta Vital Kutxak.

María Zamakolaren "Usoa" laburmetraia apirilaren 3an estreinatu zen. Filma Patxi Zubizarretaren ipuin batean oinarritzen da.

MONIKA DEL VALLE

■ María Zamakola.

Nazioarteko EITB

Nazioarteko EITBk bi telebista kate ditu gaur egun: ETB Sat eta Canal Vasco. Era berean, Euskadi Irratia eta Radio Euskadi ere igortzen ditu. ETB Sat Europara zuzenduta dago, oraingoz Via Digital plataformaren bidez, eta laster, Canal Satellite Digitalen bidez helduko da, abian diren kudeaketek beren fruitua ematen dutenean. Canal Vasco Amerikarako pentsatuta dago eta Hispasat Satellitearen bidez heltzen da. Satellite honen estaldurak ez du EEBBko Mendebaleko kosta hartzen, beraz, Euskal Herriari dagokionarekiko hain sentiberak diren Nevadara eta Kaliforniara, besteak beste, ez da seinalea iristen. Batzuk, Mexikoko Sky satellite-plataforman harpidetza eginez konpondu dute arazoa, honek Azteken lurralde osoa eta EEBBetako Hegoaldea ere hartzen baititu.

ETB Sat-eko programazioak (Interneten ere ikus daiteke EIT-Bren web orrialdean) aintzat hartzen du bere jarraitzaileen gehien-goia Euskal Herriarekin hartueman estua duten euskaldunak direla, eta Euskal Herrian dauden herrikideek eskatzen duten programazio bera eskatzen dutela. ETB Sat ETB 1 eta 2ak hornitzen dute eskubideen mugek uzten dioten heinean. Canal Vascoren, katea amerikarraren, programazioak Amerikan bizi diren edo denboraldi baterako bertan dauden euskaldunen eskariari erantzun nahi dio ikusle amerikarrengana heltzea alboratu gabe. Esperientziak erakusten du haietako askori interesatzen zaiela Euskal Herriari dagokiona, eta are gehiagori interesatzen zaiola Euskadin egiten den telebista.

Horrela azalduta Canal Vascon komertzializazioa behar du. Edonork jar dezake parabolika txiki bat eta dekodifikatzaile bat etxean eta satelitetik seinalea "jaitsi". Hala egiten dute interes handia dutenek eta instalazioa ordaintzeko ia mila dolar dituztenek. Praktikan, hori egiten dutenak ez dira ehun lagun baino gehiago Amerika osoan. Zein da baina Canal Vascorekin kontaktatzeko ohiko bidea? Tokian tokiko satellite plataformak, Mexikon esaterako Sky, eta tokian tokiko kable-operadoreak. Balizko bi kasutan, familiaren eskari guztia asetzen duten telebista irekiak eta katea tematiko eta nazioartekoak sartzen diren pakete berean dator Canal Vasco.

Canal Vascoren lehenetan maila bat dator herrialdeko ordainpeko telebistaren ezarketarekin. Gisa honetako programazioagatik interesa izan dezakeen publikoak ez da kezka ekonomikorik izaten eta batez bestekoa baino maila kultural handiagoa du. Abian den inkesta batek zenbait uste egiaztatzen lagundu digu; zozketa moduan antolatu dugu eta galdera xume batzuk (zein mediotatik ikusten gaituzten eta zer den programaziotik gehien eta gutxien gustatzen zaiena) erantzuten dituzten artean bi lagunek Euskadira etortzeko aukera izango dute. Ekaina amaieran inkesta amaitu bitartean eta edukien azterketa sistematiko baten zain, zenbait ondorio aurreratu daitezke dagoeneko: Euskal

Herriari dagokionak berezko garrantzia du ikusle kopuru zabal batentzat, jakinmina sortzen du, hurbilekotzat jotzen da, erraz sartzen da. Aurreratu daiteke lehenengo belaunaldiko euskaldunen aldetik Euskal Herriari buruzko eguneroko informazioaren lehenetsuneko eskaria dagoela, entretenimendukoaz gain, kultur eskaria ere badagoela, baina jarrera pausatuagoa da beren abizenetarikoa bat euskalduna dela ia ez dakitenen artean, edo "europar, espainiar, euskaldun" errealitateaz zerbait entzun dutenen artean.

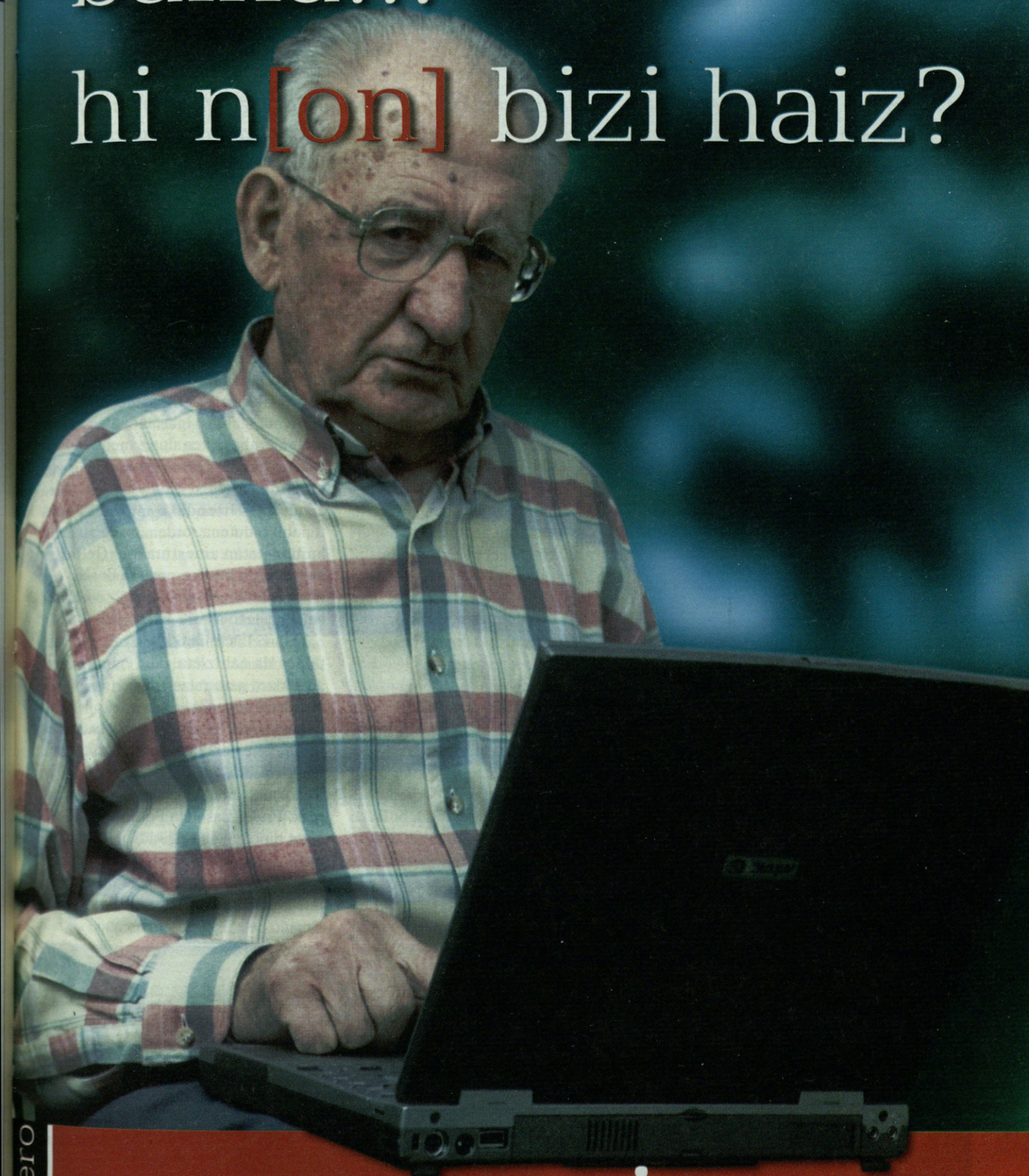
José Félix Azurmendi
Nazioarteko EITBko zuzendaria

"Informazioarekin zuzenki eta berehala zerikusia duten alderdiez gain, arrisku handiagorik gabe esan genezake euskal kulturak munduan duen lekua bere geografiak eta biztanlegoak iradoki dezaketena baino handiagoa izan daitekeela eta izan beharko zukeela"

INKESTA, bestalde, Canal Vasco ikusten den lekuetako (kontratu formalizatuak aurreikusi zezaketena baino gehiago) informazio bikaina ari zaigu ematen. Zenbatek ikusten gaituzten izango da ziurrenik geure buruari sarrien egin diogun galdera. Ez dakigu zenbat diren sintonizatzen gaituztenak, are gutxiago zenbat aldiz eta zenbat denboraz. Badakigu gaur gutxienez bi milioi eta erdi etxetan ikusten gaituztela, eta kopuru hau, oso denbora laburrean, asko hazi daiteke. Gogoeta hauek eskatzen duten ikuspegi kulturalari dagokionez, eta, informazioarekin zuzenki eta berehala zerikusia duten alderdiez gain (komunikabideetan beti lehenetasuna dute horiek), arrisku handiagorik gabe esan genezake euskal kulturak munduan duen lekua bere geografiak eta biztanlegoak iradoki dezaketena baino handiagoa izan daitekeela eta izan beharko zukeela ●

baina...

hi n[on] bizi haiz?

www.argia.com

egunero

• SAREKO ARGIAKO ALBISTEAK • KANALAK: euskal kultura (hari@, aurkibidea, gure mendea), sagardoa, umorea •
• GAI BEREZIAK: bake prozesua, larrun, hauteskundeak, argiaren gai nagusiak • ZERBITZUAK: bilatzaileak, kioskoa,
euskara, atsotitzak • SAREKO HERRIAK • ARGIA ASTEKARIA ON LINE • BILAKETAK • ELKARRIZKETAK • GUREAZOKA •

Markeliñek estreinatu berri duen "Underground" lanak euren arteaz bizitzeko asmoa duten hiru musikariren istorioa du ardatz. Hiri bateko metroan murgilduko dira protagonistak ezjakintasunak dakarren ilusioaz. Baina, ba ote dago norbait beste aldean eurak entzuteko prest?

ARTEAZ BIZITZEKO PASA BEHARREKO KOMERIAK

MIKEL MARTINEZ

Markeliñe taldearen azken lana lurrazpiko komedia bat da, berehala ikuslea bereganatzea lortzen duten istorio horietako bat. Urte hasieran haurrei zuzendutako "Manbrú" arrakastatsua estreinatu ondoren, publiko helduarentzat prestatu dute "Underground". Talde zornotzarrak ohikoa duen moduan kontatzen digu istorioa: keinu bidezko antzerkiarekin, hots, hitzik esan gabe. Ekialdeko Europatik heldutako Fridok, Lasok eta Pollik euren herrialdean entzute handiko orkestrekin jo badute ere, dirua biltzeko xedearekin mendebaldera bidaiatzea erabaki dute. Bakoitzak bere musika tresna alboan hartuta -zeharka-

ko txirula, soinua eta biolina hurrenez hurren- ilusioz beterik metropoli handietan jende gehien igarotzen den gunera joatea erabakitzen dute: metro geltoki batera, alegia. Duten gutxia eta guztia eskaintzeko prest daude bertan: euren erraietatik irtendako musika. Bertan topatuko dutena, ordea, ez da ziur aski hainbestetan amestutakoa. Geltokian alde batetik bestera presaka doazen pertsona anonimoek ez dute inoiz nota bakar bat entzuteko astirik.

Markeliñe mimo klasikotik sortutako taldea da nahiz eta gaur egun ia ohiko antzerkira gerturatzen den. Hala ere, taldekideek diotenez, orain arteko lan guztietan ez dute hitzik erabili eta aurrerantzean ere ez dute uste erabiliko dutenik. Paco Trujillo, Jon Kepa Zumalde eta Javi Renobales dira "Underground"eko aktoreak, Frido, Laso eta Polliri oholtaza gainean bihotza eta begirada jartzen diotenak. Ikusleari poloniera iruditu dakioken hizkuntza ezezagun batean mintzo dira taula gainean: "Inprobisazio-

MIKEL MARTINEZ

arekin hasi ginenean zenbait fonema irten ziren, eta horiek errepikatuz joan gara ondoren. Polonieraz nola irakurtzen den jakin ere egin gabe bertako zenbait testu kontsultatu genituen... baina taula gainera ez da inongo hizkuntza", azaltzen du Javier Renobales aktoreak.

IKUSEZINA IKUSGARRI BIHUR-TUZ. "Underground" antzezlanean ideia adierazteko moduak hartzen du protagonismo osoa. Aktoreek keinuen bidez eta ia elementu fisikorik gabe munduak marrazteko gai direla erakusten dute. Xumetasunaren aberastasuna. Oholtza gainean objektu bakan batzuk direla ikusleak esfortzu gehiegirik gabe lur azpirako bidaia egiten du. Izan ere, "Underground"ek maisuki uztartzen ditu keinu antzerkian ezinbestekoak diren hiru elementuak: magia, umorea eta sorpresa. Hiru aktoreen abileziei esker edozein irensteko prest dagoen trenan ikusten dugu, txanpon baten truke edonor hozkatzeko prest dagoen zakurra edota beti kontrako zentzuan doan eskailera mekanikoa... Hasieran hiru musikarientzat aukera apartak eskaintzen zituen ingurunea irteerarik gabeko labirinto bilakatuko da. Ekialdeko Europatik heldutako hiru pertsonaiak euren artearekin zerikusirik ez duen hamaika errekurso erabili beharrean aurkitzen dira: dantzatu, antzerkia egin, lapurtu... Lur azpirako bidaia honen amaieran ikuslearengan ezezik Frida, Laso eta Pollirengan ere aldaketa izango da.

TALDE LANAREN FRUITU. Markeliñekoek ohikoa duten moduan sortu dute "Underground" ikuskizuna: taldekide guztien artean jorratu nahi duten ideia erabaki eta ondoren inprobisazioetan oinarritutako sorkuntza prozesuan murgiltzen dira. Inprobisazio horietatik jaiotzen dira istorioa, pertsonaiak, musika... eta hala "beti dira taldearen neurrira eginiko antzezlanak, Markeliñeren ahalbideekin bat doazenak". "Underground"en kasuan hiru musikaririk dirua lortzeko egin zezaketen guztia aztertzea zuten helburu taldekideek. Prozesu honek guztiak ikuskizun baten prestaketa-denbora asko luzatzen du. "Underground"en prestaketan urte eta erdi eman ditu taldeak. Taldekideen aburuz ikuskizunak bi errealitate islatzen ditu: "Batetik, kanpotik etortzen diren inmigranteen egoera. Oso jende prestaketa da askotan eta sarritan inork nahi ez dituen lanak egitera behartuta daude. Bestetik, hemen-

■ Joserra Martinez:

"Gure lanek batzuetan kanpoan hemen baino harrera hobea dute"

Markeliñe taldearen sortzaileetako bat dugu Joserra Martinez. Duela hamasei urte Iñaki Egiluz eta Javier Renobalesekin elkartu eta mimoa landuko zuen talde bat sortzea erabaki zuten. Taldearen filosofiari jarraikiz ia arlo guztietako lanak egin ditu denbora mordo honetan: aktore lanak, zuzendari eta teknikari lanak... Joserra Martinezek antzerkigintzan biografia propiorik ez duela dio, Markeliñeri lotutakoa baita hau.

■ Zein helburu zenuten Markeliñe sortzean?

Hasieran, egia esateko, oporretara joan ahal izatea zen gure helburua eta kaleetan mimoa eginaz dirua eskuratzea. Oroitzen dut Valentzia aldera joateko intentzioa genuela. Baina azkenean beste eskaintza batzuk sortu zitzaizkigun eta, beraz, oraindik ez dugu halakorik egin.

■ Ikusten ez dena kasik hutsaren hurrena den garai hauetan zuek irudimena ezinbesteko tresna gisa erabiltzen duzue.

Taldeko kide batek esaten duen bezala, gure ikusleak gustu handikoak dira. Guk jende horrentzat moldatzen ditugu gure lanak, gauza ezberdinak ikusteko zabalik dagoen jendearentzat.

Finean, nahiz eta taula gainean hitzik ez erabili gauza asko esaten ditugu.

■ Markeliñek publiko nahiz kritikorengandik oniritzia jaso du sarri. Sariak nola jasotzen ditu taldeak?

Sariak jasotzea beti da oso pozgarria. Behintzat, egiten ari zaren bidea nahiko zuzena denaren seinale bada. Gainera eskuratu ditugun sariak guretzat garrantzitsuenak izan

dira: zuzendari onenari, interpretazio onenari... gure ikuskizunak ez dute osagai askorik eta beraz, benetan pozgarria da guretzat.

■ Markeliñe taldeak Euskal Herri-tik kanpo, batez ere Espainia eta European zehar, emankizun ugari eskaini ditu. Tokian-tokian ikusleak asko aldatzen al dira?

Batzuetan gure lanek kanpoan hemen baino harrera hobea izan dutela aitortu behar dut. Kanpoan oso ondo hartzen gaituzte. Nik uste ezberdintasun hori kulturala izan daitekeela. Batzuetan gertatu izan zaigu, Alemanian esaterako, plaza huts batean dena prestatzen hasi eta inor ez egotea, baina emanaldia hasi baino hamar minutu lehenago dena jendez betetzea. Hemen plaza hutsa bada, seguru aski emanaldia ez da inor agertuko ●

MIKEL MARTINEZ

go kulturaren kontzepzioa islatzen du. Izan ere, jendea ikusgarriak edo barregarriak diren gauzek erakartzen dute... eta horregatik ordaintzeko prest dago". Musikak Markeliñeren aurreko lan gehienetan bezala, berebiziko garrantzia du. Hori dela-eta askotan narratzaile ere bilakatzen da. Besteak beste gitarra, perkusioa, baxua edota esku soinuaz osatutako musika bandak kontakizunean ezinbestekoa zaigun informazioa ematen digu. Fran Lasuenek hartu du musikaren ardura lan honetan, eta musikari apartak izan ditu gainera bidelagun: Rão Kyao, Kepa Junkera eta Angel Lázaro. "Underground" antzezlanerako konposa-

tutako doinuekin gustura gelditu dira Markeliñekoak eta etorkizunean disko bat plazaratzea ere badute buruan.

Egun Markeliñek lau ikuskizun dauka publikoari eskaintzeko prest. Haurrei zuzendutako "Manbrú" eta "Kartoibiraka" ikuskizunak, kalean egitekoa den "Alo, Europa" eta helduentzat eta aretoan taularatzeko pentsatua den "Underground". Taldekoen iritziz, "gaur egun sekulako eskaintza izan behar da, eta ahal bada formatu ezberdinetan. Bestela urte osoan bizirautea eta proiektu berriak sortzea ezinezkoa da" ●

◆ AINARA GURRUTXAGA

Nafarroako Txapelketa bertako bertsolaritzaren isla da. Horren arabera bertsolaritza gaztea ageri da, maila parekatua duena, urtero sorpresarentzat lekua duena. Nafarroako labelaren berezitasunak aztertu ditugu bertako kasta nagusiarekin.

“TXAPELKETAKO FINALA KULTUR EKITALDIRIK GARRANTZITSUENA DA”

DANI BLANCO

Estitxu, Olaetxea, Telletxea... Zein da formula?

Ez da erraza. Hasieran dena izaten da ilusioa, eta gero denborarekin ilusioak itzaltzen joaten dira. Horregatik, oso garrantzitsua da talde giroa, alegia, bertso eskolaz kanpora ere afaltzera elkarrekin joatea... Taldea dagoenean, errazagoa delako ilusioari eusten.

■ **Txapelketa bertsotan jarraitzeko motibazioa da?**

Bai, ilusioa mantentzeko bertsotan egin behar da eta Nafarroan dagoen aukera bakarra mementoz txapelketa da. Bertsolaritza Txapelketatik dago bizirik, baina Txapelketak beti ematen ditu ostikoak. Bat edo besterentzat ona izaten da, baina beste denentzat txarra.

■ **Harrobia nola dator?**

Nik uste Euskal Herri osoan bezala Nafarroan ere, orain baino egoera hobean egon izan dela. Duela 10-12 urteko apar hura bere lekura joan da. Aurtengo Txapelketan 17-18 urteko batzuk ikusi

ditugu (Julen Zelaieta, Ekhine Etxepeteku...), eta horien atzetik urte batzuetako hutsunea dator. Badira 12 urtekoak, baina geroago etorriko dira.

■ **Hain Txapelketa gaztea izanda, beteranoenetako bat zeu zara. Zer helbururekin joaten zara txapelketara?**

Nik oso zahartuta, 38 urterekin, hartu nuen parte lehen aldiz Txapelketan. Oso Txapelketa zaharkitua zen, eta finaletan

gazteenetakoa nintzen. Orduan txapela lortzea nuen helburu. Aspaldiko urteetan ez, ez nau gehiegi motibatzen ere. Aurtan parte hartzera animatu egin nautelako atera naiz, eta ikusten dut orain gazteak direnak ere (Estitxuk eta Silbeirak kasu) hamargarren txapelketa jokatzeko ari direla. “Nik hamalagarrena dut eta utzi egin behar dut”, pentsatzen duzu. Baina hamargarren txapelketa duenak datorren urtean esaten ahal du hori. Errazena litza-teke ez ateratzea, baina beti esan izan dugu Nafarroan bertsolaritza bizirik dagoela erakutsi behar badugu, Txapelketa urtero egin behar dugula. Bestela nafar bertsolariak urtean zehar ez baitira beste inon ateratzen.

■ **Nafarroako Txapelketa soilik bertsolaritza da, edo zerbait gehiago?**

Azken hiruzpalau urteotako finalak nahiko politak atera dira, eta 1.000 pertsona inguru bildu da ikusten. Final hori Nafarroan kultur aldetik egiten den ekitaldirik garrantzitsuena da, dudarik gabe. Nafarroako kultur eta euskal mundua nola dagoen ikusita, gero eta behar handiagoa izango du Txapelketa egiteko.

Zerbaitegatik antolatuta da aurtan saio bat Lodosan, iaz Tafallan... Nafarroa zabala da, eta Nafarroa osoan bertsolaritza zer den erakusten saiatzen gara.

■ **Bertsolari nafarrek ba al dute lekuerik Euskal Herriko plazetan?**

□ **“Nik 91-92-93 urteetan irabazi nuen txapelketa. Geroztik aurtan arte ez du inork bi aldiz segidan irabazi”**

Berako gorakada oraindik jaitzi gabe, Manolo Arozenarengana jo dugu bertako bertsolaritzaz eta txapelketaren zentzuaz hausnartzeko. Manolo da Nafarroako txapela urte gehienez eraman duena, eta bere oinordekotza ziurtatuta utzi duena bertso eskoletan.

■ **Zure harrobitik atera da Nafarroako belaunaldi indartsuena: Silveira,**

■ Amets Arzallus, bertsolaria

Txapela buruaren xerka

Bertsolari gisan, zaila da, txapelketa-
rekiko distantzia hartu, eta kanpotik
begira jarritz, balorazio zuzen bat egi-
tea. Oraino zailagoa, dena borobil atera zai-
zularik. Etxabek zioen bezala, orde, "oker
zuzenik" ez da izaiten, eta oker dagoenareki-
ko balorazio zuzen bat egitea zaila bazait
ere, saiatzera noa.

Egia da, final polit batek, gainerako
guzia itzalpean uzten duela. Dena ahanzte-
ko balio duela, alegia. Baina, aurtengo tx-
apelketan, guzia ez da borobila eta polita
izan. Beraz, Berako finalak itzalpean utzi-
takoa, argi ez zegoena, argitaratzea komeni
da, ahanzi aitzin. Silveirak Etxaberi eman
zion arrapostuaz oroitzuz, garaia badenez, okerrak zuzen-
tzen hastea izanen da onena.

Lehenik eta behin, antolakuntzak sartu du hanka. Tx-
apelketa burua galtzear egon da, eta batzuk buru belarri saia-
tu direlako, aitzina eraman ahal izan da. Hasteko, aste bete-
ko berantarekin hasi zen. Atzerapenak, nahasketa bat baino

RUBEN PLAZA

gehiago eragin zituen, eta horrek, bertsola-
riengan eragina izan du. Zerbait oker zego-
enaren sentimentua denongana kutsatu
zen, eta finalerdiak horren islada izan
ziren. Bertsolariek nahiko sufritu zuten,
eta entzuleek ere, bertsolariek adina bai.
Ezintasun bat ageri zen. Leitzan, bazen
jende sobera, baina bertsoak eskas ziren.
Iruñean eta Izpuran aldiz, jendea eskas, eta
bertsoetarik ez aski. Beti zerbaiten faltan
ibili gira. Beti, edo finalera heldu arte
behintzat bai. Azken saio horrek salbatu
eta itxuratu du dena. Eta beharrik.

Hala ere, oker zegoena ez du finalak
estaltzen, eta txapelak ere ez du estaliko.

Bazkari exkax bati, alferrik da deserta on bat gaineratzea.
Ezpainetan zapore ona utzirik ere, tripako min ugari sor-
litzazke. Ez du nehor asetzen gainera. Beraz, aitzina begi-
ra, aurtendik hasiz, goizik eta ongi pentsatu beharko dira
gauzak. Heldu den urterako. Edo bertzenaz, bi urteren
bururako ●

Zaila da oso. Garai batean Nafarroa-
ko bat eta Bizkaiko beste bat eramaten
ziren saioetara, baina hori bukatu zen.
Nafar bertsolariak ezin gara egon beste
herrialdeetatik deitzeko zain. Bertsotan
aritzekotan, autoantolakuntza lana egin
beharra dago. Bortzirietan, bertako talde-
kako txapelketa egin dugu hirugarren
aldiz, inguruko auzoetako festetan sei-
zazpi saio egiten ditugu urtero, eta horre-
lako saioak antolatu behar dira. Bestela,
urte osoan bertso eskolan aritu eta gero,
ez badago Txapelketa besterik, horrek
berak desanimatzen zaitu.

■ Orain arte Nafarroan urtetik urte-
ra aldatu izan da txapeldunez.

Nafarroan badira hamar bertsolari
txapela irabaz dezaketenak. Badirudi
orain Ametsek besteen gainetik maila
ematen duela. Eta badira beste bi-hiru
bertsolari besteen ondoan nabarmentzen
direnak. Baina txapelketa batean huts
bat nahikoa da beste batek irabazteko.
Nik 91-92-93 urteetan irabazi nuen Tx-
apelketa eta geroztik aurtengo arte ez du
inork bi aldiz segidan irabazi. Gainera
komeni da jende ezberdinak irabaztea,
horrek animatzen zaituelako. Urtero
Txapelketa egiteak arrisku hori dakar:
bertsolari gazteek noizean behin ez

badute ezer lortzen, desilusionatu egiten
direla.

■ Finalerako zure izena esatean edo
txapela janztean ez duzu aparteko poz
aurpegirik jartzen. Zergatik?

Aurtengo kanpoan geratu naiz, eta minu-
tu bateko pena izan nuen, ustez sailkatua

DANI BLANCO

bainintzen. Handik hamar minutura, nire
lekuan sailkatu zena nirekin etorri zen
kotxean eta pozetan nengoen. Ni baino 27-
28 urte gutxiago dituelako eta hori oso
garrantzitsua da. Ni ez naiz sekula harrotu
Nafarroako Txapelketa irabazita. Badakit
Nafarroako txapela jantzita ez naizela
Egaña. Lehendabiziko txapela janztean
poza sentitu nuen. Baina handik aurrera,
jende gaztea sartzen hasi zen eta irabaziz
gero, erdi poz eta erdi pena sentitzen
nuen. Laugarren Txapelketan ondoan
nituen Estitxu eta Silveira, bostgarren
Txapelketa jokatzearan Iñigo, Estitxu Fer-
nandez, Amaia eta Aitor Telletxea eta
beste koadrila bat ere bai. Nahiago nuen
haien tartean edo atzetik geratzea. Haien
poza nire poza zen, hamar urte zituztene-
tik astero biltzen baikenen bertsotarako.

■ Sanzeekin zer moduz?

Nafarroko Aurrezki Kutxa izaten
dugu babesle nagusia, eta kutxa hori
Nafarroako Gobernuaren esku dago.
Beraz, alde horretatik ez dugu inolako
trabarik. Badira beste diru iturri batzuk,
bertso eskolak direla edo eskolarteko tx-
apelketak direla... Oraingo, ez da mozketa
handirik ezagutu, pentsa dezagun ez dela
izanen gero ere! ●

◆ IXIAR ETA ESTITXU EIZAGIRRE

Estatu Batuen eta Vietnamen arteko gerran herri ahul batek boteretsuenari aurre egiteko ahalmen sinesgaitzaz eta erabilitako armamentuaz ziharduen aleak.

Txiroek aberatsari jipoia eman ziotenekoa

bada, argentinarrentzat, agintari militarren menpe egoteaz ohiturik ordurako; etsipenean jarraitzerik baino ez zuketan izango, ekonomiko eta sozial egoera larriak bere horretan jarraituko zuelako kezkatu-
rik ez baleude). Hirugarren izenburua, ordea, "Sinestekoa!" zen. Edonor harriturik uzteko moduko berria bazen, behintzat, herri xehe batek munduko Estaturik handienari ostiko galanta emana ziolako, batik bat.

HO-TXI-MIN BIDEA

"Berriz ere bai! (norbaitek esango du). Bai, berriz ere aipatu beharrean gaude nahiz eta gauzak zehatz ez jakin, azken egun hauetan Ho-Txi-Min bidean zer gertatu den", azaltzen zuen aldizkariak artikulua hasieran. Dena den, zehaztasunak alde batera utzi beharrean bazen

■ "Ipar-Vietnamiarrek egiten dituzten mugimenduen berri jakiteko ba dute Ipar Amerikarrek tresna berri-berririk".

Nazioarteko gorabeherak zekartzan bere lehen orrialde-ra ZERUKO ARGIAk 1971 urtearen laugarren hilaren lehenbiziko astean. Eta ez zen gutxiagorako. Hasteko, eta gertuen egokitzen zitzaion lekua aipatzeagatik, Europa batua eta demokratikoa izan beharrekoaren hiriburu birtuala bilakaturik zen Bruselan, "Bi ildako eta 140-ren bat pertsona, zaurituak" gertatuak ziren nekazariak aurrera eramaniko manifestaldi baten ondorioz. Argentinan, berriz, Lanusse militarrek Levingston militarra agintetik kanpora bota berria zuen (aldaera gutxi,

ere, zer edo zer txundigarriaren berri izan zuela erabat agerian gelditzen zen hurrengo lerroan. "Gauza bat behintzat garbi dago: Ipar-Amerikarrek eta Ipar-Vietnamdarrek (sic) jipoi ederra hartu dutela. Nola? Hori inork explika ezin lezakeana da".

Eta horrela izaki, zinez! Hura uler
zezakeen amaren seme-alabarik jaio gabea

■ Iparraldeko haizeak: industria gainbehera

R. Camblong, 1971-IV-04

Berrogei ta hamar lantegik leher egin dute Ipar Euskal Herrian 1965 urteaz geroz. Denetarat, hemen ez dugu 400 industriako lantegi baino gehiago. Irakurleak aisa ikus dezake, bera oso kinka txarrean dela industria eskualde honetan. Hetsi zaukun azken lantegia "Biarritz Shoes" zapateria famatua izan da. Hemengo lantegi gotorrenetatik bat zen: 859 langile ari ziren lanean lantegi hortan. Izan da anitz mugimendu Bai-nako karriketan 859 lantoki horien salbatzeko. CFDT eta CGT sindika-tek muntatu dituzte manifestazioe asko otsaileko hilabate guztian (...) Baina orainokoa alferretan izan dira arrabots hoiek guztiak. Prome-sa anitz eta egintza guti ikusi dute euskal langileek. Europako Merka-tuko bihotzetik urruti gelditzen omen da Ipar Euskal Herria. Urtero 2.000 gazte joaiten zaizkigu lan bila. Hemen gelditzen dira buraso zaharrak, bere begiak dituztela bakarrik nigar egiteko. Gero ta gehiago, langileak berak ere, Hego aldera so jartzen dira. Ikusten baitu-te mugaren bestaldean badagoela industri asko eta lantoki asko. Noiz bada ikusiko dugu hori gure eskual-de hontara zabaltzen? ●

zeruko
ARGIA

ERROREA DA ERROREA, OREKIDU, 32 SAN BARTOLOMEU-TEL. 3000-PIEDRA 4 PIEDRA

NEKAZARIAK

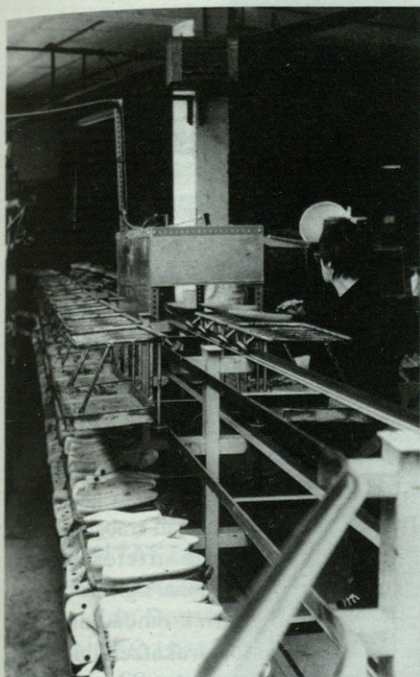

**Bi ildako eta 140-ren bat
pertsonek, zaurituak**

[illegible]

ARGENTINA

Agustina barba es aperturata albastru. Căpșorul ei
este de culoare roșie închisă. Dintr-unul, lăunser
și din celălalt, ieșeau două
Agustina se are cu oarecari spirituri ai. De la ele vine
Căpșorul roșu albastru de. Dintr-unul lăunser și dintr-un
celălalt, ieșeau două
Agustina se are cu oarecari spirituri ai. De la ele vine
Căpșorul roșu albastru de. Dintr-unul lăunser și dintr-un
celălalt, ieșeau două

■ Iparraldean lantegi ugari itxi zuten.

behar zuen. Nola har zezaketen jipoia, aldi berean, estatubatuarren indarrek eta ahal zuten era guztietan bere aurka zihardute-nek? Oi inprenta-hutsak, iparra eta hegao alai asko nahasten duten horiek! Eskerrak irakurlea holakoetara ohiturik dugun... Izan ere, artikuluekin jarraitzea besterik ez zegoen, hura akats borobil bat baino ez zela izan ohartu ahal izateko.

"Ipar-Amerikarrek 1967-garren urte-tik asita elektronikazko aurrera-pen izugarriak darabilzkite. Hara adibide batzuk. Ho-Txi-Min bide-an, Ipar-Vietnamiarrek egiten dituzten mugimenduen berri jakiteko ba dute Ipar-Amerikarrek tresna berri-berririk. Elektronika tresna hauetatik batzuk lurpean sartzen dira, besteak berriz zuhaitzetako adarretan ixikita gelditzen dira inork ez ikusteko moduan. Abioietatik botatako tresna hauek 'bide' guztia daukate artuta. Beraz tresna hauek mugimendu txikien ere berri ematen dute. Nori ematen diote berri? Aseran, hortarako prestatutako abioiei. Gaur berriz ez. Badute satellite antzeko bat, gizonaren beharrik ez duana, ortzean oso goi ibiltzen dena. Satellite antzeko honek artzen ditu behetik tresna txiki horiek bidaltzen dizkion berriak. Bere aldetik, satellite

honek Tailandian Ipar-Amerikarrek duten 'basera' bidaltzen ditu berriak. Basean berriz IBM batzuk medio direla berri horiek aztertzen dira. Abioien zuzendariak jakinaren ganean jartzen dira eta hor dijoaz mugimendua izan dan tokira beren bonbak jaurtitzera".

HERRI TXIKI IZATEZ HANDIA

Estatubatuarrek ipar vietnamdarrek kontrolatuta eduki ahal izateko zeuzkaten aurrerabideen berri gehiago eskaintzen zen aipatu artikuluan, jakina, baina ezin hemen argibide guztiak jaso. Beraz, hobe dugu azalpen horren guztiaren ondorioarekin gelditzea. Eta hauxe besterik ez zen: "Ipar-Vietnamiarren mugimendu guztiak kontrola ditzakete". Gauzak horrela, ezin esan, bada, neurritz kanpokoa zenik Z. ARGIAN artikulua hau argitaratzea emandakoaren harri-dura: "Orduan nola arraio explika ditekilean 2.500 kamioi gutxienez ertze batetik bestera pasatzea? Nola explika daiteke Ego-Vietnamiarrek artu duten egurra? Gau bakoitzean, Ipar-Vietnamiarren kamioiak ez omen dauka 30 kilometro baino gehiago egiterik. Gau bakoitzean esan dut, egunez gehienetan geldirik egoten direlako. Benetan ondo gordea eta zaitua eduki behar bide hori. Ego-Vietnamen borrokan ari diranei, bide hortatik datorkie laguntzarik andiena. Beraz erraz da konprenitzen Ipar-Amerikar eta bere lakaio direnek bide hori

■ Baigorri, pozgarri

Astez aste, 1971-IV-04

P ozez beterik jakin degu pazko aldean Baxenabarreko Baigorriin erriko gazteek antzerti bat emango dutela. Ori ez ezik, apirillaren 18-an kantu-aldi eder bat eskeintzekoak dira, "pop" eran, adierazi digutenez. Kantu zahar eta kantu berri, molde berriekin, kantari auek emanak: Xabier Lete, Lurdes Iriondo, Mikel Laboa, Joxe Migel Zabala (gitarra eta txirula jotzaille), Eñaut Larralde, Beñat Borda. Txalaparta eta tobera ere joko omen dituzte Artze anaiak ●

moztu nahi izatea. Baina ez alferrik! Erri txiki batek, erri behartsu batek, erri atzeratu batek, palaz eta pikatxoiz mendi zuloak, izkuta lekuak egiten dituan erri txiroak nola dezaioke aurka egin munduan aberatsena den Estatu bati? Aurka bakarrik ez, nola dezake holako erri batek azken egun hauetan eman duan egurra eman! Hori da nik ulertu ezin dezakedana".

Ez dakit zuek, baina nik, zer edo zer emango nuke artikulugilearen aurpegia ikusteagatik, herri txiki horrek munduan aberatsen den herriari garaitu zionean! ●

◆ PILAR IPARRAGIRRE

■ Gazteak bear ditugu

Basarri, 1971-IV-04

E gundo sekula etzan izango Euskalerrian orain ainbateko bertsolari talderik. Asko ta onak ditugu, zorionez, gure egunetan. Ez dit onetxez poz makala ematen. (...) Baiña, zer gerta bear dik bihar edo etzi? Ba al zetorrek segira emateko ondorengorik? (...) Bertsolariak jaio egin bear dik; bere seillu berezia bear dik. Seillu ori ezipadu, berezko ori ez padu, alper-alperrik alegintzea duk. Bost xentimo ez ditek balio munduko maixu danak. Artarakoa ez danarekin bertsolari bat egingo duen maixurik ez duk jaio oraindik. Gero ere ez duk jaioko. Gazteen artean neurketak antolatzea komeni duk: oieri ateak zabaltzea, luzitzeko aukera ematea. Sari onak banatu beren artean: poztu ditezela, indartu ditezela. Agian, iru edo lau

urtean ez duk sortuko balio duen bat, baiña bosgarren urtean baletxeikek danok arrituta utziko gaituzten norbaitzuk agertzea. Askotxok esaten zian euskal sagardotegien eriotzak bertsolarien eriotza adieraziko zuela. Etziteken asma-tu zorionez, ala mintzatu ziranak. Il ituan sagardotegiak baiña bizi dituk bertsolariak. (...)

Dana aldatzen ziake urtetik urtera, egunetik egunera. Seminario batean egon litxeikek bertsolari bat; baita Unibersidade batean ere. Ezagutzen dizkiagu alakoak. Bizkaitar bi ba-dituk ur oietan paseak eta bertsolari bikain diranak. Hamazazpimezortzi urteko gazteak bear dizkiagu utsuneak beteaz joateko. Ez ote dituk sortuko? Ni baietxean negok ●

Astia Hartuta

A S T E K O L I B U R U A

XABIER ETXEBERRIA IGARTZA SARIAREN IRABAZLE

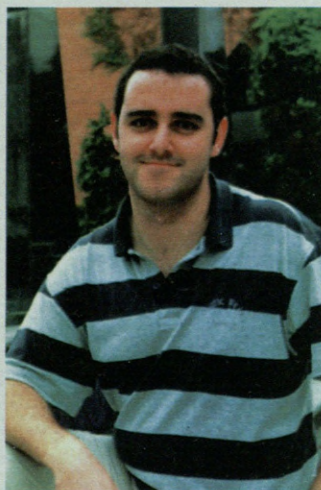
**EGUN DENAK
EZ DIRA
BERDIN**
X. Etxeberria
ELKAR
227 orrialde
2.200 pzta./88 lib.

Xabier Etxeberria dugu Igartza bekaren aurtengo irabazlea. "Egun denak ez dira berdin", egitura poliziala duen nobelarekin irabazi du CAF enpresak, Beasaingo Udalak eta Elkarlanean argitaletxeak sortutako beka hori, idazle gazteek lan berriak sortu eta argitaratzeko xedez. Xabier Etxeberriaren idazlanak azkenean elkar hartzen duten bi ildo nagusi ditu. Horietako baten protagonista nagusia Tasio dugu, ez neskarik, ez lanik duen mutila. Hogeita sei urte ditu, inoiz ez du ezer tajuzkorik egin eta dagoeneko bizitzaz aspertu samar dago. Une horretan, kontzientzia-objekzioa dela-

eta, Gurutze Gorrian ari da lanean. Memento jakin batean, ordea, heriotza batekin egingo du topo, eta heriotza horren inguruan buruari bueltaka hasiko da, ea horren atzean krimenen bat ez ote dagoen bere kasa ikertzen. Nobelak duen beste protagonista, berriz, Miren tabernari gaztea da, irakurzaile amorratua izateaz gain maitasun istorio batean erabat murgildu eta galtzaile irtetea egokitu zitzaion pertsona. Egileak dioenez, gizon guztiek omen duten alde femeninoa arakatzen ibili behar izan omen du hau idazteko. Bide batez, gaur egungo mutil koadrila baten erretratu zorrotza ere egiten du, ironia darien pasarteetan.

▼ Egileari Galdezka

"Gezurra zein handia den azpimarratu nahi nuke"

Xabier Etxeberria

■ Zer sentitzen da horrelako saria jasoz gero?

Ni behintzat emozionaturik nago, haur txikia jaiotakoan aitzak izango duen euforia horrekin. Baina dena gozo ikusten den memento honetan, nik uste dut komeni dela baita ere apaltasun pixka bat aitortzea. San Agustinen zitak dio Zeruko Aitaren gloriak besarkatu nahi duenak, hiru bide bakarrik dituela: umiltasuna, umiltasuna eta umiltasuna. Nire ustez, bizitza honetan gauza gehienei dago aplikatzea hori, eta literaturan zer esanik ez.

■ Nola ikusten duzu, bada, zeure burua?

Garai hauetan plajioak ospe txarra du, baina nik neure burua plajadore eta kutre samar bezala aitortzen dut. Izan ere, hor zaude lagun artean, eta baten batek esaldi on bat esaten badu, ateratzen duzu papera, boligrafoa eta apuntatu egiten duzu. Besteren batek kontatzen du ez dakit zein istorio, eta hura ere apuntatu egiten duzu... Nik nobela hau idazterakoan hori dexente egin dudala aldeztu aurretik aitortzen dut.

■ Zer kontatzen duzu "Egun denak ez dira berdin"-en?

Azkenean elkartzen diren bi ildo nagusi dauzka nobelak. Mutil gazte batek protagonizatzen du lehena: memento jakin batean, heriotza batekin topatzen da, eta heriotza horren atzean ea krimenen bat ez ote dagoen bere kasa ikertzen hasten da. Beste istorioa, berriz, Miren tabernari gaztearen maitasun istorioa da.

■ Zein da nobelaren helburu nagusia?

Bada, izatekotan, gezurra zein handia den azpimarratu nahi nuke, honek ere ospea pixka bat galduta daukan arren. Izan ere, pertsonak ilusioren bat eduki behar du bizitzan, eta horretarako, nire nobelako pertsonaia nagusi biek beren buruei gezurra esaten diote.

LIBURUAK

BIDEGILEAK: MOKOROA, JAUREGUIBERRY, SANTAMARIA, BARANDIARAN

Batzuen artean
EUSKO
JAURLARITZA

24, 20, 20, 28 or.
1.000 pzta./ 40 lib.

EUSKARAREN LAU SUSTATZAILE HANDI

Justo Mari Mokoroa (1901-1990), Madalena Jaureguiberry (1884-1977), Karlos Santamaria (1909-1997) eta Joxe Migel Barandiaran (1898-1991) dira, zehazki, Mikel Atxagak zuzendutako "Bidegileak" bildumako karpeta honetan agertzen direnak. Xabier Kintanak ematen digu Aita Justo eskolapio, idazle eta euskaltzalearen bizitzaren berri. Pierre Berzaitzek, aldiz, besteak beste euskararen argizalea eta "Begiraleak" elkartearen lehendakari zein sustatzaile bikaina izan genuen Madalena Jaureguiberry zuberotarrarena. Xabier Andonegi Santamariak, bere aldetik, Karlos Santamaria irakaslea, zientzialaria, bakezalea, pertsonalista, politikoa eta euskaltzalea aurkezten digu. Eta Jexux eta Jon Aizpurua Barandiaran anaiek, Joxe Migel Barandiaran handiaren bizitza eta jakinduriaren isla agertzen dute.

KONTATZEKE LAGATA

Edu Romero

ARAMAIOKO UDALA

63 orrialde

1.200 pezeta

48 libera

III. SAGITARIO SARIA IRABAZITAKO LANAREN JARRAIA

Edu Romero ibiltari zaildu eta nekaezinak eskuratu zuen, iaz, Aramaioko Udalak urtero antolatzen duen Bidaiari Handien Sagitario Saria, "Postalerako luzexko" izenburua zuen kontakizunarekin. Namibian zehar ibilitakoan jasotako zirraren berri ematen zuen hartan. Haatik, Botswana eta Zimbabwen ere ibilia zen narratzailea, lehiaketaren oinarriak eskatutako luze-laburraren mugak zirela-eta, horietan bizi izandakoak kontatzerik izan ez zuen arren. Eta hain zuzen horixe da "Kontatzeke lagata" liburuan egiten duena: Botswanako iparraldean eta Zimbabweco Victoria Falls hirian ikusiak, entzunak eta pentsaraziak aditzera eman, ironi puntu fin bezain zorrotzez, irakurlearen imajinarioa ernaraztea helburu. Halere, bere oroimenak leitzera animatzen den orori esaten dio: "Hobe bazter koloretsu haietaz zerori egiatan gozatzen baduzu".

EUSKALTZAIN- DIAREN OROITIDAZKIA

Batzuen artean

EUSKALTZAINDIA

340 orrialde

EUSKALTZAINDIAREN NONDIK-NORAKOAK 1999.EAN

J. L. Lizundia, I. Rekalde eta P. Telleriaren artean osatua da, Patxi Goenagaren testu gainbegiraketarekin, euskaraz, gazteleraz eta frantsesez kaleratu den "Euskaltzaindiaren Oroitidazkia 1999", non jasotzen den, oro har, Ekin eta Jarrai goiburu gisa duen Akademia horrek aipatu urtean izandako nondik-norako osoa, diru kontuak barne. Hau da, sailez sail eta batzordez batzorde hartutako erabakiak, egindako ekitaldi eta aurkezpenak, erakunde mailako harremanak, antolatutako sariketak eta abar luze bat. Hiztegigintza izanik Euskaltzaindiaren lanik behinetakoena, lan horretan ari diren batzorde eta lantaldeak aipatzen dituzte aurretik. Era horretan, irakurleak aise jakin ahal du, adibidez, "Orotariko Euskal Hiztegiaren XII." liburukiak argia ikusi duela, edota "Ohiko Euskal Mintzamoldeen Antologia" ere eskuragai duela.

**Produkturik
onenak,
MultiOpticasen**

Aukerarik
zabalena

betaurreko graduatu,
ukipen lente,
audiofono eta
eguzkitako
betaurrekoetan

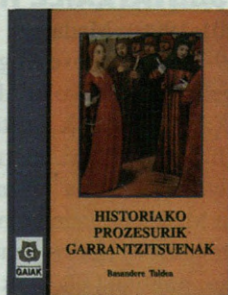
**ZINKUNEGI
MULTIOPTICAS**
ZERBITZU OPTIKOETAN 1.a
Hernani, 4 - DONOSTIA

K A L I T A T E A

LIBURUAK

HISTORIAKO PROZESURIK GARRANTZITSUENAK

Basandere Taldea
GAIK
279 orrialde
2.300 pezeta
92 libera

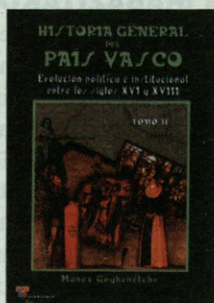

HISTORIA, ZENBAIT EPAILEEN ERABAKIAK JUZGATUZ

Alizia Stürtze, Mertxe Korta eta Ramon Iriondo izan dira mintegikide Gaiak argitaletxeak kaleratutako "Historiako prozesurik garrantzitsuenak" hau osatzeko garaian. Bertan, besteak beste, banan bana aztertzen dira Atenaseko Herri-auzitegiak Sokratesen aurka egindako auzia, juduen jaingo omen zen Jesus haren kontrakoa, Pierre Lancrek Lapurdin hedatu zuen sorgin ehiza, Ofizio Santuak Galileo Gailei (eta bide batez zientzia) zigortu zueneko, Oskar Wilde idazlearen homosexualitatearen aurkako epaiketa, Frantziako armadako Dreyfusi eginiko gerra-kontseilua, Sacco eta Vanzetti anarkistek ezarritako heriotza epaia, Fidel Castoren defentsa Batistak jarritako epaimahaiaren aurrean, Nelson Mandelak jasandako epaiketa, Francok ETArean aurka burututako prozesuak, Pantera Beltzek pairatutakoak...

HISTORIA GENERAL DEL PAIS VASCO. TOMO II

M. Goyhenetche
TTARTTALO
357 orrialde
4.200 pezeta
168 libera

EUSKAL HERRIA XVI-XVIII. MENDE BITARTE HORRETAN

Euskal Herriaren historia kontatzen digu Manex Goyhenetchek Ttarttalo argitaletxearen eskutik. Baina duela hilabete batzuk plazaratutako liburuan gure herriaren historiaurrea, erromatarren garaia eta Erdi Aroa izan bazi-tuen hizpide, oraingoan XVI-XVIII. mende bitarte horretan izandako garapen politiko eta instituzionala aztertzen du, bere lanaren izenburu zehatza haxe delarik: "Historia General del País Vasco. Evolución política e institucional entre los siglos XVI y XVIII. Tomo II". Eta lehen atalean euskaldunontzat hain ankerra izan zen Nafarroako gerra hura aztertu zuen bezala, bigarren honetan, aipatu mendeetan gure herrian martxan jarri ziren erakunde politiko-en garapen eta eraldaketa ditu ikergai. Laster kaleratuko duen hirugarren atal batean, berriz, gure herriaren arazo sozialak aztertuko ditu.

BILBAO Julia Gómez Prieto

EVEREST
192 orrialde
4.995 pezeta
199 libera

GAURKO BILBO, LUXUZKO LIBURU BATEAN ISLATUA

Everest argitaletxeak duen "Monumental y Turística" bildumaren lehen Eizenburua duzue "Bilbao", Julia Gómez Prietok idatzitako lana (nahiz Manuel Monterok, Kosme de Barañanak, Angel Maria Ortizek eta Alfonso Martínez Cearrak ere bertan parte hartu duten), Santiago Yaniz Aramendiaren argazkiak lagun dituelarik. Izan ere, Bizkaiko hiriburua gaitzat duen liburu hau, duela zazpi mende luze Diego López de Harok sortu zuen hiri horren argazki bilduma ere bada. Gaurko Bilboren argazki bilduma, ordea, azken urte hauetan inoiz baino itxuraldaketa gehiago izan dituen hiri horrena, horien guztien berri ematen baitu "Bilbao"k, superportua, Erakusketa Azoka zein Guggenheim museoa, lorez osatutako Puppy atariko txakurra eta guzti agertuz, haatik Bilboko itsasadarra eta bilbotarrak ahaztu gabe.

DISKOA

NORA EZEAN

Noraezean
IZ
10 kanta
1.895 pezeta
75 libera

EUSKAL HEAVY MELODIKOA

Aritz Arrutiaren baxuak, Fran Velaskoren bateriak, Mikel Bayerren gitarrak, Janire Sanchezen ahotsak eta Pedro Hermosillaren gitarrak osatzen dute Noraezean taldea. Eta, izen bera du orain aurkeztu den dizuegun diskoak. Hamar kanta, denera, euskal heavy melodiko onaren erakusgarri: lehenxeago aipatutako "Nora ezean", gehi "Bizitza", "Justizia", "Herriaren oihartzuna",

"Denbora", "Bakarrik", "Zure zain", "Akerbeltz", "Emakumea" eta "Zatoz". Oro har, taldeak badaki samur izaten, baina baita ehundakoak salatzen ere. "Emakumea" kantatzen, adibidez, haxe diote: "Hogeita hamar urte/ puta kume horrekin/ seme-alabak alde egin dute/ nere arima haiekin joanez/ orain nirea da. haiek egin zuten (...) Lehen zapaldu ninduenak/ orain ikusiko du"...

Gizakiak zikindutakoa naturak zertxobait garbitu dezake. Izan ere, zenbait landarek kutsadura ezabatzeke gaitasuna du eta horrelakoak kutsaduraren aurka erabiltzen hasi dira.

KUTSADURA GARBITZAILEAK

Gizakion eraginagatik kutsatutako lurraldeen zerrenda etengabe hazten ari da. Ur-zikinak, erradioaktibitatea, ongarri kimikoak, herbizidak, petroliotik sortutako hainbat produktu, metal astunak eta abar. ia nonahi aurki daitezke oraintxe: lurrean, lurpeko uretan, hondakindegietan, zabortegetan, ola eta meategietan eta abar.

Kutsadura eta poluitzaile pilaketak ezabatze aldera landareak erabiltzen hasiak dira. Lurretik ur pila izugarriak hartzeko duten gaitasunagatik batzuk: makalak, lertxunak eta zurzuriak (*Populus sp.*), sahatsak eta zumeak (*Salix sp.*), žekalea (*Secale cereale*), askimotza (*Cynodon dactylon*), basartoa (*Sorghum*

sp.), hirusta zuria (*Trifolium repens*), alpapa (*Medicago sativa*) eta abar. Sustraietan bizikide dituzten mikroorganismoen laguntzagatik beste batzuk: alpapa berak sustraietan dituen bakterio batek petrolioaren deribatu batzuk deusezten ditu. Ekiloreak (*Helianthus annuus*) elementu erradiaktiboak sustraietan irazgazteaz gain ziapearen multzoko landare

batzuk (*Brassica juncea*, *Thlaspi sp.* eta abar) bezala beruna, nikela, zinka, sufrea, kromoa eta antzeko metal astunak lurretik bildu eta beregain pilatzen ditu. Sagarondoak (*Malus x domestica*) eta marugatze beltzak (*Morus nigra*) bezala alkohol duten konposatuak askatzen dituzten landareek sustraietako mikroorganismoak kitzikatuz kutsatzaile organikoak ezaba ditzakete lur eta uretatik. Lezka hostozabala, garagarra, ezker aihe-na, osina, txikori-belarra, piperra, toma-tea, *Menyanthes*, *Lemna*, *Myriophyllum*, *Elodea*, *Sison* eta *Polygonum gheneroeta*-ko generoak... gero eta garbitzaile gehiago ezagutzen ditugu ●

♦ JAKOBA ERREKONDO
mandio@redestb.es

O S A S U N A

Kolore gorriko laser argidun erakusleak denbora luzez larru-azalera edo begietara zuzentzea arriskutsua da, esposizio luzeek ikusmenaren galera eta erredurak eragin ditzakete.

LASER ERAKUSLEAK

Laser-erakusleak edo punteroak, hitzaldietan-eta grafikoak eta diapositibak markatzeko eta esplikatzeke erabili ohi diren boligrafo moduko horiek, modan jartzen dira tarteka-marteka gaztetxoan artean, jostailu bat bailiran. Baina aspaldian Kontsumoko Zuzendaritza Orokorrak abisatu zuen bezala, kolore gorriko laser argi bat igortzen duten tramankulu horien erabilera desegokia edo kaltegarria gerta daiteke.

Punteroak igorritako argia sekula ere begietara ez zuzentzea gomendatzen dute oftalmologoek, gisa horretako argi baten esposizio luzeak begi-egituren berotzea dakarrelako (erretina eta kristalinoarena zehatzago esateko), eta hortik

ikusmen-galera sortzen da, gehiago ala gutxiago iraungo duena. Larruazalak hobeto jasaten du argiaren energia

begiak baino, baina hala ere medikuek eritemak (edo gorriuneak), ultzerazioak eta baita karbonizazioak (erredurak) ere atzeman dituzte puntero horietako argiaren esposiziopean luzaroan egondako umeen azalean. Kontuz, bada, horrelako "jostailuekin".

Dena den, moda-kontuen kontra joatea oso zaila denez, gutxienez artikuluko horiek garantia minimo batzuk bete beharko lituzkete. Horrela, normalean ekialdeko herrialdeetatik datozen punteroak ondorengo baldintza hauek bete behar dituzte: ongi etiketatutako egon, laser erradiazioaren zeinua leku argian eduki, eta zein uhin-luzera, potentzia eta abar duten adierazi ●

♦ JABIER AGIRRE

GETXO, apirilaren 17a arte

Azoka
Liburuaren hila da apirila Getxon. Hori dela eta, liburu azoka paratu dute hilabete osorako. Azokaz gain, ipuin kontalariak, tailerrak, magia eta kale antzerkia ere izango dira hilabete guztian. *Algortako geltokiko plazan*

ANDOAIN, apirilaren 19a arte

Ikastaroa
Euskaldunon Egunkariak "Kazetaritza idazkera (I)" ikastaroa antolatatu du. Apirilaren 28an hasiko da eta ekainaren amaiera arte izango da larunbatetako. Kazetarientzat eta kazetaritza ikasten ari direnentzat da. Gehienez 20 lagunentzako lekua dago. Informazio gehiago 943 300 222 telefonoan

DONOSTIA, apirilaren 21a arte

Erakusketa
"Tbilerak 1962-1999" izenburupean Antibesen egindako erakusketako zati bat jaso du Koldo Mitxelena kulturunea. Gainera, erakusketako komisarioek, Maurice Fréchet eta Thierry Davila, nazioarteko zenbait artisten lanak aukeratu dituzte, bideoan eginak batik bat, erakusketari erantzeko eta gaiaren inguruko ikuspegi zabalagoa emateko. *Koldo Mitxelena kulturunea*

BAIGORRI, apirilak 16

Lehiaketa
"Haur Euskal Kantu Xapelketa" hasiko da astelehenean. Sei eta hamabost urte bitarteko haurrek har dezakete parte bakarka, binaka nahiz taldeka; ahots hutsez edo musikaz lagundurik. Informazio gehiago 05 59 37 85 79 telefonoan.

BILBO, irailaren 2a arte

Erakusketa
Guggenheim Bilbao museoa ikusgai da Giorgio Armani diseinatzaile ospetsuaren erakusketa. Armaniren ibilbide profesionalaren bilakaeraren adierazgarri diren lauhun diseinu baino gehiago bildu dituzte. *Guggenheim Bilbao museoa*

DONIBANE GARAZI, apirilak 17

Antzerkia
Pau Monte-Charge Theatre-ren eskutik, Albert Meslayren antzezlan izango da ikusgai. Ikusgizun berezia izango da, Albert fikziozko pertsonaia eta antzezlea bera baita. Gogoetarako bide emango duen ikusgizuna izango da. *Le Vauban 21:00*

OIARTZUN, apirilak 14

Kontzertua
Emanaldi hirukoitzak da Pagoa aretoak astebururako antolatutakoa. Post-rock musikariek ez da faltako artean; izan ere, hirukotea Irungo Lisabö, Sabot eta Trans Am taldeek osatzen baitute. *Pagoda aretoa 23:00*

BARAÑAIN, apirilaren 17a arte

Lehiaketa
Barañaingo herriko jaiei arako kantele lehiaketa antolatuta da. Hilaren 17an eguerdiko 13:00etarako entregatu behar dira lanak. Lanak ondoko helbidera bidali behar dira: Barañaingo kultur etxea, Nafarroako Erkidegoa kalea 2, 31010 Barañain

IRUÑEA, apirilak 14 eta 15

Antzerkia
"Las amistades peligrosas" antzezlan ikusgai izango da. Amparo Larrañagak, Toni Cantok eta Maribel Verduk Christopher Hampton-en lana jokatu dute Ernesto Caballerok zuzenduta. *Gayarre antzokia 20:00*

GASTEIZ, apirilaren 22a arte

Erakusketa
Berziklatzeari buruzko erakusketa dago ikusgai Arabako hiriburuan. Ardura ekologikoaren esanahia barneratzeko, hirian dauden berziklatzeko baliabideak nola erabili ikasteko eta beste hainbat gauza jakiteko gune interesgarria. *Olarizuko Dehesa etxea*

Agendarako deialdiak hogei egun lehenago bidali 37 34 03 faxera

Argitarapen honen edizioko laguntzaile:

kutxa

gizarte-ekintza
obra social

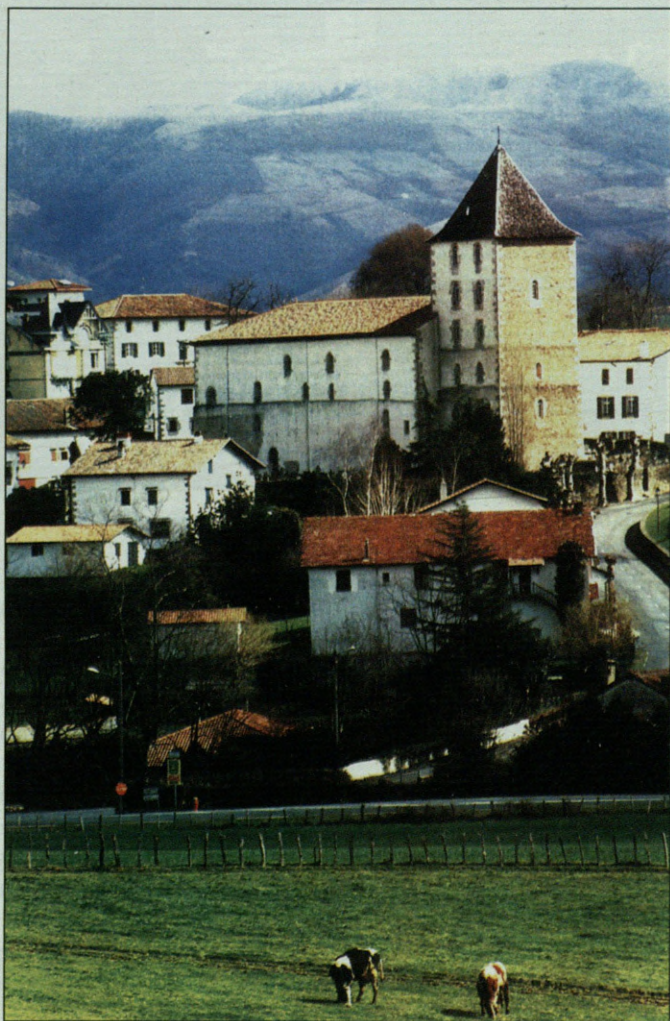
Lapurdikiko Barrualdea.

Mugalari eta iraultzaileak

Lapurtar barrualdea ezagutzera goaz eta, horrela, gure hurrengo geldialdia Sara herrian burutuko dugu, sakabanatutako baserri ederrez jantzitakoa eta betidanik mugalarien sorterri izan dena. Sorterri ezin egokiagoa, zenbait baserri, nahiz eta bertaratzeko bide bakarra Saratik eduki Nafarroako lurretan aurkituko ditugulako, mugaren gain-gainean baina metro batzuk hegoalderago.

■ Plazako frontoiko eserleku bitxiak.

■ Sara herria elizako dorrea ederki ikusten dela.

 LARRUN MENDIAREN MAGALETIK 4 kilometro egin da "kontrabandisten hiriburu", Axularren "Gero" liburuaren sorterri eta Joxe Miel. Barandiaranen babesleku izan zen Sarako plaza-frontoira iritsiko gara, Herriko Etxea eta San Martin eliza ondoan dituela.

Sarako Lezeetara joateko frontoitik lehenbizi "Lehenbizkai" eta gero "Route des Grottes" seinaleak segitu behar ditugu. Bidea ondo seinalizatuta dago.

SARA

Herrialdea: Lapurdi

Baionara: 44 km.

Altitudea: 70 m.

Biztanleak: 2.054

Azalera: 51 km²

Dentsitatea: 40 bizt./km²

Jaiak

Euskal Idazleen Biltzarra (Bazko
astelehena)

Mugalarien Lasterketa
(abuztuaren azkenaldian)

Herriko jaiak (irailak 13)

■ 2.000 biztanle inguru du Lapurdiko herri honek.

ertako esaera zaharrak (eskuorri turistikoek ere behin eta berriz errepikatzen dute) "Saran astia" dio, hau da, bertako bizi-modu lasaian murgiltzeko, jende atsegina ezagutzeko, baserri ederrak behatzeko edota antzinako leze ospetsuak miresteko... presarik gabe ibili behar dela. Herria bisitatzeko gonbite gisa har dezakegu esaer hau.

Pirinioetako lehen gailur garrantzitsuenaren pean dago Sara (Larrun mitikoa) eta halere itsasotik oso gertu dago; kokapen inbidiagarria du. Herriak itzeleko monumenturik erakusten ez badu ere, plaza aldeko eta auzoetako baserri multzoa ikustekoa da.

Honi guztiari leze famatuetako historia misterioitsua eta herriko kontrabandista mitikoen kondairak gehituz, osotasun ezin erakargarriagoa sortuko zaigu.

Izan ere, arrazoi bategatik edo besteagatik, hemendik igaro edo hemen geratu diren pertsonaia ospetsuak asko dira: Pedro Axular (bertan erretore zegoela "Gero" idatzi zuen), Napoleon III eta Eugenia, Luis Mariano, Winston Churchill... eta nola ez, Joxe Miel Barandiaran antropologoa (Ataungo baserriari Sara izena jarri zion).

IKUSTEKOAK

Sara baserriez osatutako auzotan barreiatutako udalerria da, zentru txiki eta politak lotzen dituen. Zentru hau, Lapurdiko

beste asko bezala plaza baten inguruan biltzen da eta bertan pilotalekua, eliza eta Herriko Etxea daude.

Saran ere berdin gertatzen da, baina beste batzuek baino enparantza handiagoa eta politagoa du; handiagoa pilotalekua luzea delako (errebotean aritzeko egokia da) eta politagoa plaza inguratzen duten etxe koloretsuek enparantza edertzen dutelako.

Tamalez, frontoia askotan aparkalekutat erabiltzen da, irudia erabat txikituz. Bestalde, frontoiak berak harmaila ikusgarri eta irregularrak ditu, leku gutxitan ikusiko ditugun modukoak.

Frontoiari begira gaudela, gure atzean arkupedun Herriko Etxea dugu, lehen aipatutako etxe ederren artean oso ondo nahasten dena. Enparantzan baita ere, San Martin elizaren kanpandorre trinkoa. Erlojuaren gainean, denbora etengabe aurrera doala gogoratzen digun esaera dago:

*Oren guziek dute
gizona kolpatzen
azkenekoak du
hobirat egortzen.*

XVII. mendeko eliza hilerriak inguratzen du, Ipar Euskal Herriko ohiturari jarraikiz; barruan berriz, bost erretaulak eta Erdi Aroko Kristoren irudia, zurezko gizon-nezkoentzako galeriak (emakumeek meza behealdean entzuten zuten) eta lurreko hilarriak azpimarra ditzakegu.

Axular idazlea bertan apaiz izan zela gogorarazten digun inskripzioa ere ikusiko dugu, Luis Luziano Bonaparte frantziar printze eta euskaltzaleak eginikoa.

Enparantza aldea bisitatu ostean, Sarako baserri batzuk ikustera biratxo bat egitea gomendatzen dizuegu. Auzo gehienek dituzte baserri atseginak, baina agian dotoreenetako batzuk Lehenbizkai auzoan aurkituko ditugu, erdigunearen hegoaldeetik gertu eta Sarako Lezeetarako bidean (frontoia ezkerrean utziz, eskuinerantz jo).

Larrun trenbideko geltokia bisean bisko bidea hartuz gero Ortillopitz baserrira helduko gara. XVII. mendeko eraikina da eta ateak zabalik ditu inguratzeko gogo duen bisitari ororentzat (54. orrialdean duzu baserriak erakusgai duenari buruzko informazioa).

■ Sarako plazan eliza, Herriko Etxea eta frontoia daude.

■ Sarako Lezeetako sarrera da hau. Historiaurreko aztarna ugari aurkitu zuten hor barruan.

Sarako Lezeak

Azken ikerketen arabera azken 45.000 urteetan lehen aldiz populatuak izan ziren haitzulo ikusgarri hauek Sarako erakarren turistikorik garrantzitsuena osatzen dute, eta herria bisitatuz gero ezinbestez hurbildu behar (herritik bidea oso ondo seinalizaturik dago).

Lezeen sarrera (txarteldegi-kafetegiaren aurrean) oso handia eta ikusgarria da, eta hortik aurrera teknologikoki ondo prestaturiko ibilbide batean (igaro ahala argi urdinska batzuek seinalatuko digute) zehar lurpeko mundu harrigarri hau ezagutu ahal izango dugu.

Galeria hauetan historiaurreko aztarna ugari aurkitu da, eta gure antzinako arbasoen kultura ezagutzeko garrantzi handiko ikerketa-leku izan da (beste batzuen artean, berau ikertzen Joxe Miel Barandiaran ibili zen, sarrera aurreko zilueta gogoratzen digun moduan).

Baina honez gain, naturak lurpeko galeria hauetan forma bitxi eta harrigarri askotxo moldatu ditu, bisitaria harrituta uzten dituen kareharrien gaineko benetako eskultura naturalak. Sarrerako kafetegiaren ondoan ikus-entzunezko ikuskizun batek kobazulo hauei buruzko azalpen gehiago eskainiko dizuete.

Lezeen egutegi-ordutegia: Inauteriak arte 14:00etatik 16:00ak arte; Inauterietatik Aste Santua arte 14:00etatik 17:00ak arte; Aste Santutik ekaina arte 10:00etatik 18:00ak arte (asteburuetan 10:00etatik 19:00ak arte); uztail-abuztuan 10:00etatik 19:00ak arte; irailean 10:00etatik 18:00ak arte; urriaren 1etik azaroaren erdira arte 10:00etatik 17:00ak arte. Urte bukaera arte 14:00etatik 17:00ak arte. Helduentzako sarrera 35 libera; haurrentzako 20 libera.

❖ ORTILLOPITZ ❖

ORTILLOPITZ

Aparteko etxe hau ohizko baserrietako bat izanik, euskal kultura tradizionalan oinarritzen da.

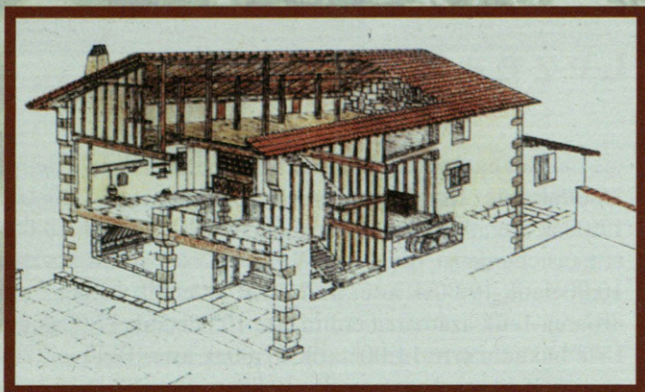
Haritzeko egitura eta harri landuzko pareta zabalak XVIgarren mendekoak dira, etxe zaharrenak duela 500 urte agertu ziren; ainitz Erdi Aroko etxola zaharren lurretan eraiki zituzten. Famili muinaren atxikitzeak, historian zehar, izaera eta etxearen fisionomia finkatu ditu.

Betidanik toki sakratua eta euskal familiarentzat ohoragarria izan da, eta era berean lurra landuko duen tresna konplexua. Eraikin bakar batean, ganaduarentzat ukuilu zabalak, lastategia, ganbara, dolarea, ogi labea, eskularitzarako tokia, beste hainbat lanleku, bizitegiak gain. Etxe zabal honetan sutondoak eta sukalde handiak osatzen zuten bizitzaren muina.

ORTILLOPITZ GAUR

Badirudi, generazioz generazio, beti nortasun azkarraren kontzientzia, tradizio eta ondarea atxikiz, etxearen historia helarazi nahi izan dutela Ortillopitzen bidez. Euskal eta kanpotiar etnologo, historialari eta teknikalarien eskuhartzeak, antolatzea, baloratzea eta euskal lekukotasunaren geriza atxikitzen lagundu du. Orain ate hauek irekiak zaizkizue.

Ortillopitz 64310 Sara - Lapurdi

Tel.: 05 59 85 91 92 • Faxa: 05 59 85 91 93

E-posta: basque@ortillopitz.com

SARA

Turismo Bulegoa (Syndicat d Initiative):

Herriko Etxea. ☎ (0)5 59 54 20 14.

Herriko Etxea: ☎ (0)5 59 54 20 28.

Botikak:

Garat- Herriko Etxearen ondoan. ☎ (0)5 59 54 20 47.

Kotxe-tailerrak:

Garage Pantxoa- ☎ (0)5 59 54 23 61.

Garage Herrikoa- ☎ (0)5 59 54 21 16

Jan eta lo egiteko:

***Hôtel Arraya- Herriko Plaza. ☎ (0)5 59 54 20

46. Logela bikoitza 395-595.

**Hôtel Pikassaria- Lehenbizkai auzoa. ☎ (0)5 59 54 21 51. Logela bikoitza 220-280 libera.

**Hôtel Baratchartea- Ihalar auzoa. ☎ (0)5 59 54 20 48. Logela bikoitza 230-350 libera.

*Hôtel Lastiry- Herriko Plaza. Soilik jaten ematen dute. ☎ (0)5 59 54 20 07.

Hôtel Portua- Istilart auzoa. ☎ (0)5 59 54 22 07. Logela bikoitza 180 libera.

Lo egiteko:

Hôtel du Trinquet- Herriko Plaza. ☎ (0)5 59 54 22 06. Logela bikoitza 160-220 libera.

Hôtel de la Poste- Herriko Plaza. ☎ (0)5 59 54 20 06. Logela bikoitza 150-180 libera.

Vella Aterpetxea (Gîte de groupe)- La Petite Rhune kanpin ondoan (Berarako bidea). Txaletak ere badituzte. ☎ (0)5 59 54 23 97.

***Camp. La Petite Rhune- Berara bidea (Lehenbizkai). ☎ (0)5 59 54 23 97.

**Camping Goyenetche- Lezeetara bidea. ☎ (0)5 59 54 21 71.

Aire naturel Goyenetche ☎ (0)5 59 54 2834

Tellechea ☎ (0)5 59 54 2012/2601

Village vacance Omordia ☎ (0)5 59 54 2095.

Denborapasak

Kike Amonarrizen
Umorea

NONGOTARRA ZEN JESUS?

Judutarra 3 froga hauen arabera:

- Aitaren negozioan egin zuen lana.
- Munduko multinazionalik handiena sortu zuen.

- Bere ama birjina zela uste zuen eta bere amak semea Jainkoa zela.

Puertorricarra 3 froga hauen arabera:

- Bere lehen izena Jesus zen.
- Legearekin beti arazoak zituen
- Bere amak ez zekien nor zen bere aita.

Italiarra 3 froga hauen arabera:

- Eskuak mugituz hitz egiten zuen.
- Ardoa edaten zuen otordu guztietan.
- Eraikuntza lanetan egiten zuen lana.

Beltza 3 froga hauen arabera:

- Mundu guztiari "anaia" edo "arrebak" esaten zion.

- Ez zuen bizileku iraunkorrik.

- Inork ez zuen kontratatzen.

Kaliforniarra 3 froga hauen arabera:

- Inoiz ez zuen ilerik moztzen.

- Hanka hutsik ibiltzen zen.

- Elijio berri bat asmatu zuen.

Espainiarra 3 froga hauen arabera:

- Kondenatu egin zuten eta benetako lapurra askatu.

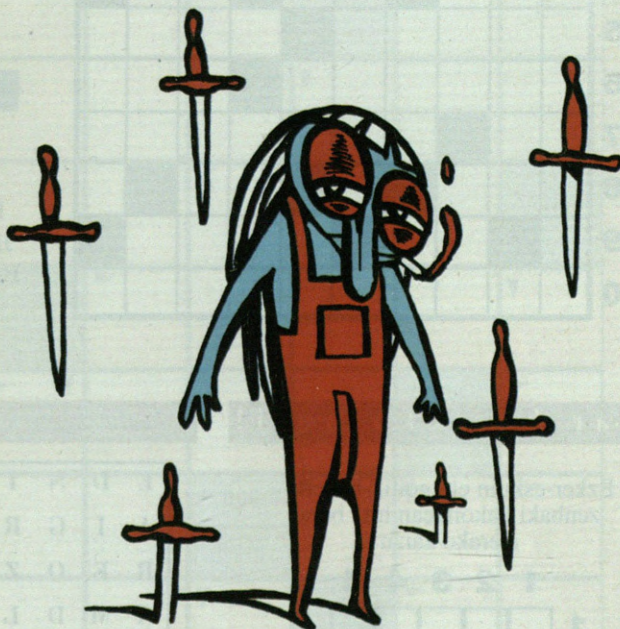
- Hilda aurkitu zutenean galtzontzilo-

MANIXA

2AZPIAK
BATMAN

Asteko Lokuzioa

ANTSIKABEA

Odol hotzekoa izan, lasaiegia izan

**Antsikabe horrekin ez pentsa jai-giroa
sutan jarriko duzunik**

SER UN SIN SANGRE, UN AVEFRÍA /
UN PLOUCK/ TO BE A COLD FISH

tan zegoen.

- Ez zuen zergarik ordaintzen.

Euskalduna 10 froga hauen arabera:

- Inoiz ez zen ezkondu.

- Etxean bizi izan zen 33 urte bete arte.

- Arazo larriak afaritan konpontzen zituen.

- Bere azken desioa tragoxka bat izan zen.

- Mutil zaharren koadrila batekin ibiltzen zen.

- ez zen oso trebea sexu harremanetan.

- Ura besterik ez zegoen bilera batean alkohola agerrarazi zuen.

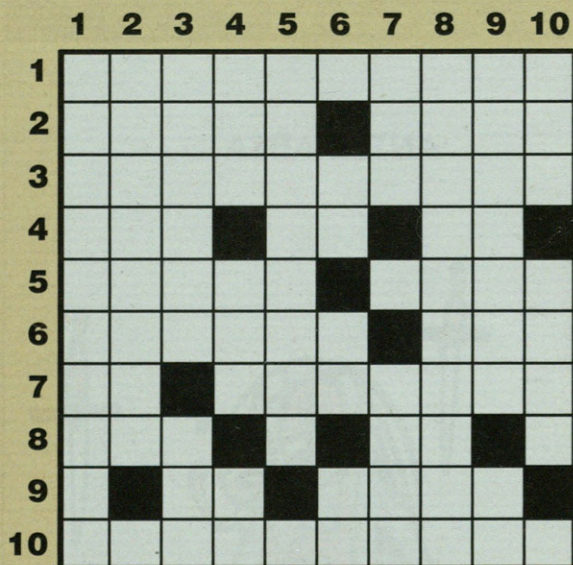
- Atxilotuta eraman zuten.

- Ofiziala ez zen hizkuntza batean hitz egiten zuen.

- Denei kontra egiten zien.

Gurutzegrama

EZKER ESKUIN

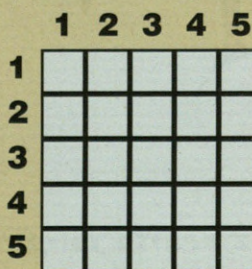
- 1.- Zentzuzkoa. 2.- Legea. Iparraldean, orain.
3.- Laranjondo-saila. 4.- Esaten du. Errepikatuz, nahi.
Oinarritzko edari. 5.- Dardara. Infin., erosi.
6.- Ahari zikiratua. Igarobide. 7.- Errepikatuz, gorotza.
Harrez gero. 8.- Betekada. Bokala. Gar. Uranioa.
9.- Bokala. Musika nota. Eguna. 10.- Untzi-mota.

GOITIK BEHERA

- 1.- Zaldiz dabilzanak. 2.- Jasoak, altxatuak. Bokala.
3.- Oparoak. Argi, hitz elkarketan. 4.- Istua. ... de Janeiro,
Brasilgo hiria. Bizkaiko herria. 5.- Ausarta. Mila. 6.- Bokala.
Jipoiu. Alderantziz, musika nota. Dago. 7.- Martxa du, badoa.
Bokala. Uso ar. 8.- Artega. 9.- Kenyako hiriburua. Non atzizkia.
10.- Gipuzkoako herria. Lehor. Bokala.

Ekar bosteko hori!

Ezker-eskuin eta goitik-behera,
zenbaki bakoitzean hitz bera
aterako zaizu

1. Bakun. 2. Fruitu-mota.
3. Portuak. 4. Neba.
5. Alfer, nagitsu.

Letra Zopa

E	D	N	I	R	A	R	D	A	J	S	U	E	E	B	S
A	I	G	R	A	L	E	I	P	M	A	E	R	D	U	A
R	E	O	Z	E	A	R	N	E	L	T	E	N	S	A	R
A	M	D	L	N	R	N	O	I	Z	A	R	T	E	A	R
E	T	A	U	E	L	H	U	Y	A	R	R	I	I	Z	U
N	S	U	H	N	Z	I	A	E	T	A	G	E	A	N	O
A	T	S	A	B	R	R	E	R	I	K	I	A	B	N	P
K	G	A	O	A	R	E	N	A	T	A	E	Z	T	G	U
P	A	M	R	T	A	K	U	B	R	U	I	O	U	N	E
G	K	A	J	A	K	I	N	E	I	P	Z	I	A	S	R

Aurki itzazu
letxa zopa
euskal
aldizkari 8.
Izenak
ezker-
eskuin,
goitik-
behera
edo
diagonalean
azalduko
zaizkizu

Aurreko asteko soluzioak

PARENTXISEMIOXAH
UOGELEBIGNERETZE
ZOPPOEPUZOIREABAJ
TGABASNOIBEDOKET
ADONIBANEGARAZIH
RUOAETRZPEZINAED
ITKKLASTOAIROEHO
TDOZEAHAIZAKINMO
ZNLMEROSZILAHAAAT
EABIEHENBUEHTOUS

				*	B	*	O	*	S	*	I	*
					L	E	R	T	X	U	N	D
				*	L	A	I	A	*	O	I	N
*	G	*			L	A	B	A	K	I	A	*
	S	O	B	E	R	A	*	E	Z	*	G	A
*	Z	E	R	*	T	A	L	A	I	A	K	
	G	O	N	A	K	*	H	A	R	R	I	*
*	G	I	*	A	M	O	R	R	A	T	U	
	Z	I	T	A	L	*	A	I	A	*	Z	*
*	N	O	R	E	N	*	A	K	T	A	K	

Gurutzegrama

Ezker-eskuin: 1. Betekizuna. 2. Ikaraturik. 3. Hamar. Hara. 4. I.
Astea. Et. 5. Taloa. Ia. U. 6. Orga. Otso. 7. Kea. Atzera. 8. Iratxa.
Ar. 9. AIR. Za. Ate. 10. Koipe. Alua.

Goitik-behera: 1. Bihiotakiak. 2. EKA. Arerio. 3. Tamalgarri. 4.
Erasoa. A. P. 5. Karta. Atze. 6. It. E. Otia. 7. Zuhaitza. A. 8. Ura.
Ase. Aa. 9. Nire. Oratu. 10. Akatu. Area.

A	M	E	T	S
M	O	R	E	A
E	R	O	S	I
T	E	S	I	A
S	A	I	A	K

Hitz Gezidunak

	Hebraitarren apaiza	Intsektu-mota	Nerbioak	Jakingo balu	Suari dariona
	Jarraigoak	Ez geza	Zubiko begia	Oxigenoa	
	Ebasle			Egile atzizkia	
	Lasaia			Darama	
Deitura	Lanbidea				
Lehia	Aldapa gogor				
		Trebeak			Antzerki-mota
		Noren atzizkia			
Kaltzio oxidoa			Elementu kimikoa		
Izena			Zuhaitz mota		
		Azpiko		Fosforoa	
		Su		Pinu-mota	
Betekada		Umorezko kolpe		Bihi	
Zintzoa		Musika nota		Iodoa	
	Erakusgarri			Erbioa	
	Röntgen			1	
Ezohikoa				Garoa	

Pertsonaia: Kantari gipuzkoarra

Denborapasak: LUMA • Txistek: KIKE AMONARRIZ

BILINTX

MEGADENDA

IGANDE ETA JAIEGUNETAN ZABALIK

Fermin kalbeton, 21 • Tel.: 42 00 80 / 42 02 24 • Faxe: 42 23 63 • 20003 DONOSTIA
 Fermin kalbeton, 30 • Tel: 42 26 96 • 20003 DONOSTIA
 Republica Argentina, 4 • Tel: 62 68 17 • Faxe: 62 68 17 • 20300 IRUN
 Arostegieta, z/g. • Tel: 67 35 33 • Faxe: 67 35 00 • 20400 TOLOSA
 Ibargarai, 12 • Tel: 76 40 50 • Faxe: 76 40 50 • 20570 BERGARA

JOSE IGNAZIO ANSORENA

TAKOLITIS

Hiperboleaz hitz egin nizuen orain dela ez asko aldizkari honetako artikulu batean. Kontuak neurritik ateratzea zein den desegokia eta zein modu zarpailean ari zai-gun eguneroko bihurtzen azken bolada honetan. Oraingoan neurrigabekeriak neure lanbide berekoak harrapatu ditu: Takolo, Pirritx eta Porrotx taldeko pailazoak alegia.

Aitortu beharko dut. Ez diot sinpatia berezirik hirukote honi. Gurekin oso gaizki portatu dira eta oraindik zain nago barkamena noiz eskatuko diguten. Alegia, ez ditut defendatu nahi adiskide ditudalak edo korporatibismo zentzu inozoarengatik. Defendatu nahi ditut neure burua ere defendatu nahi dudalako. Azken garai hauetan hainbeste entzuten denari erreparatzen diodalako: besteen bila doazela ikustean, kontuan hartu, zure bila ere joango dira eta berandu izango da.

NORAINO iristeko daude prest gure gizarte-ko botere publikoak, politikariak eta hedabideak? Putzua lehortu nahi al dute han dabilen arrain iheslaria harrapatu ahal izateko? Nik neure semealabei eten gabe, milaka aldiz errepikatu izan diet esaldi sinple hau: inork gaizki egin badizu ere, zuk ez duzu eskubiderik gaizki erantzuteko. Etikan oinarritzko axioma dela uste dut. Ez zaio, ordea, kasu handirik egiten gaur eguneko bizitza publikoan.

"Isiltasuna ez da aterpe" izeneko izkribu bat pasa zidaten, orain hilabete batzuk, ea sinatuko nuen. Sinatzearen aldeko arrazoin asko nituen. Ia han aipatzen zen gehienarekin bat nentorren. Beti izan naiz borroka armatuaren kontrakoa, ez da sekretu. Azken hauetan inoiz baino eroago bihurtu da gainera. Eta euskaltzaleentzat inoiz baino kaltegarriago. Bestalde, atentatugileen hitzetan gure alde ari direla entzun behar izateak egoera oso era dramatikoan bizitzera eramaten gaitu pertsona asko. Nire lanak neuk egingo ditut, eta laguntza behar izanez gero eskatu egingo dut. Baina eskatu gabeko laguntza erorik ez diezadatela eman mesedez.

Ez nuen izenpetu, ordea. Arrazoinak ere ugariak. Berriki pailazo hirukote horren alde pasa didatena ez sinatzeko bezala. Ez naiz manifestu zale. Borondate onez izena zerbaiteko ematen duzu eta azkenean zure izena ez dakit non, nola eta zertarako erabiliko dute. Bestetik, ni nabilen arloetan irudi publikoa eta pertsonaren iritziak sarri nahasten dira. Eta batik bat pailazoen kontuan ez zait egokia iruditzen.

Haurren eta umorearen alorra besterik ez bada ere, utz dezagun politikierietatik aparte.

IZKRIBU hura pasa zidatenei aipatu nien nire ustez zuen akatsik argiena: gauden egoeran "isiltasuna aterpe baita". ETaren sarraskiei eta bidegabekeriei erantzuteko botere publikoek aukeratu duten era promozio propagandistikoa da, polizia bidez gainera. Eta honek dena aldrebesten du: gezurrak esatea libre da, zuzentasunaren oztupoak sutara bota daitezke osinak balira bezala, adimenak eta duintasunak eskatzen dituztenak ahaztu egiten dira... Okerrena: hain konplexua den arazoa, konponbidean jartzeko arreta berezi eta arduratsua behar duen arazoa, emozio sozialen olatuetan jarri dute eta haizea astindu olatu horiek ahalik eta handien izan daitezken. Horregatik uste izan dut isiltasuna aterpe dela. Zertarako hitz egin ekaitz gogorraren erdian, inork entzun nahi ez duela garbiro ikusten dudanean eta nire iritziak aparteko baliorik ere ez duela sentitzen dudanean?

Batzuetan, hala ere, kriterio orokorrak aldatu egin behar dira eta momentuko egoerari lehentasuna eman. Oraingo honetan gaisotasun sozial honek krisis egin du. "Takolitis" ezar lekiokoe izen. Sintomak hemen dituzue, erdal egunkari bateko pusketa literala baita: *"El delegado de Cultura y Euskera (...) hizo un llamamiento a los ciudadanos para que nos demos cuenta de quiénes están muchas veces detrás de los que educan a nuestros hijos (...). Nos preguntamos de dónde sale ese horror, ese odio, el odio que esa mujer estaba mostrando a través de sus ojos en el Pleno del Ayuntamiento de Lasarte. No nos basta que Pirritx nos quiera decir en una actuación que qué bonita es la vida. Lo que queremos es que la defiendan todos los días; que diga basta ya a la muerte, a la desolación y a la tragedia (...). Es necesario plantar cara muy fuertemente a toda esa gente que se nos muestra con piel de cordero y, sin embargo, está defendiendo la muerte, la extorsión y el asesinato. Esta gente que se lava las manos es la que luego está, teóricamente, haciendo reír a nuestros niños"*.

Honek izen bakarra dauka: demagogia. Parrafo honetan dauden esaldien arteko loturak tranposoak dira guztiz eta batzuk gezurretakoak. Eta irratietan, egunkarietan, telebistetan lotsarik eta neurritik gabe horrelakoak agertzen ahal direnean, gure gizartea Takolitisak jota dagoela esan dezakegu.

Kontrako txertoa hartu ahalik eta azkarren, kutsakorra baita. Ez da inon saltzen, baina merkea da: adimen zintzoa ●

"Ez naiz manifestu zale. Borondate onez izena zerbaiteko ematen duzu eta azkenean zure izena ez dakit non, nola eta zertarako erabiliko dute. Bestetik, ni nabilen arloetan irudi publikoa eta pertsonaren iritziak sarri nahasten dira. Eta batik bat pailazoen kontuan ez zait egokia iruditzen. Haurren eta umorearen alorra besterik ez bada ere, utz dezagun politikierietatik aparte"

ESKUAL HERRIKO
LEZE BISITATUENAK

SARA LAPYRDI

Aita Barandiaranen eta Axularren
LURRA

Donostiatik 40 Km-tara

SARAKO LEZEAK

- ❖ Ezagutu ezazu argi eta soinuuz Euskal Herriko historia, 45.000 urtetako aurrehistorian eta gure historiaren 2.000 urteetan barna.
- ❖ Bereziki egokitutako 950 metrotako ibilbidea lur azpiko erraietan barna.

**MUSEOA - PROIEKZIOAK
BISITALDI GIDATUAK
SOINU ETA ARGIA**

**URTE OSOAN ZABALIK
DOHAINEKO APARKALEKUA**

**Tel.: 00 - 33 5 59 54 21 88
Faxa: 00 - 33 5 59 54 20 69**

OSTATUA / OTORDU ARINAK / TERRAZA PANORAMIKOA / TELEFONOA